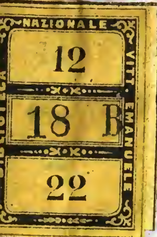

…ini a S. Barth
…litae Discalceati

MORALES
SENTENTIÆ AVREÆ,

ac perbreues, à quamplurimis, tum Græcis, tum Latinis, tum recentioribus ſcriptoribus egregijs, ſumma diligentia ſelectæ: ac miro dupliciq; alphabetico ordine diſpoſitæ, per

ANTONIVM GAZAM
Alexandrinum.

Quo quid vitandum, quid fugiendum, quid deniq; amplectendum, in cuiuſcunque ferme rei & negotij principio; quiſq; facillimè inuenire poterit.

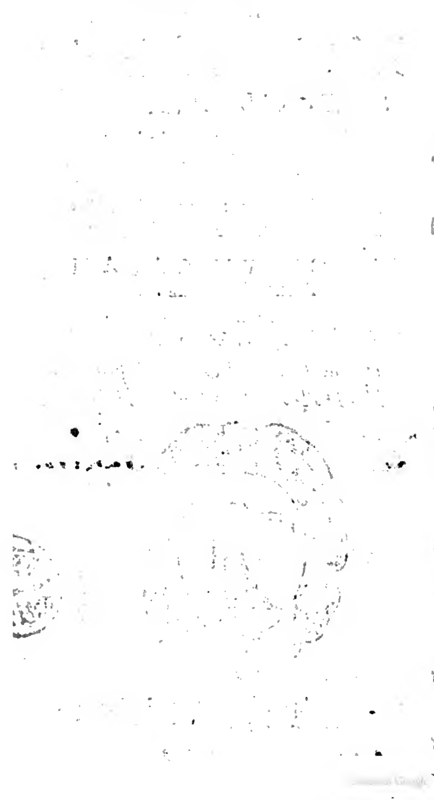
Bibliotheca

Coll. S. Pancratii

Veronæ, Apud Franciſcum Rubeum.
Superiorum Permiſsu. 1641.

Excellentiſsimo Domino

HIERONYMO
FRANCIOSO

Summo Philoſopho ac Medico
præſtantiſſimo.

ANTONIVS GAZA S.D.

Ominem non ſolum ſibi, verum etiam aliis naſci, omnes ferè aßerunt ſapientes, ac vſus, quotidianaq; experientia, planè docet: qua de re inductus ſapientiſſime Doctor, ſententias longo annorum ſpatio, multo ſtudio, labore, ac diligentia è quam plurimis ſcriptoribus à me collectas, ad commune emolumentum ſub prælum poni inſtitui. Et quoniam non me præterit tali in re aduerſus malignorum ac inuido-

rum morſus, alicuius doctiſsimi viri opus eſſe tutela; tuis virtutibus, et ſumma motus doctrina, ſub nominis tui felici auſpicio, hos meos labores in lucem edere decreui. Itaque, vt hoc meum opuſculum ſinceræ meæ voluntati ſociatum (hæc illi ſufficiat) hilari ac læta fronte acceptum habeas, atque tui eximij ingenij nobilitatis, virtutis ſūmæq; ſapientiæ clypeo conſerues ac tuearis, te etiam atque etiam vehementer rogo.

Duabus potiſſimum de cauſis autorem nomina minimè citaui. Prima, quòd plurimos eandem ſcriptores reperi perſæpè dixiſſe ſententiam. Secunda, quòd haſce huius libri ſentētias non niſi à claſsicis ſcriptoribus decerptas ſatis ſcire viſum fuit. Vale, & ſub tuo me patrocinio ſeruare ne dedigneris.

Vana omittenda curioſitas, honeſta Sequenda vtilitas. Vale.

Veronæ 28. Settembris. 1641.

Absentia.

Absẽte sese musculi ducũt choreas.
Absente Cerere,& Baccho frigescit Venus. (gimus.
Delectatione, & spiritu absente coniũ-
Distantia loci non separat amicitiam, sed operationem.
Domini absentia seruos probat fidos.
Nno minor fruimur mentali oculo, quã corporali.

Abstinentia.

Abstinentia nimia corpus & animus eneruatur.
Abstinentia nimia sæpe vitiũ generat.
Abstinẽtia valde cõfert febricitãtibus.
Abstinentia est mater sanitatis.
Melior est abstinentia vitiorum, quam ciborum.
Pone gulę metas, vt sit tibi lõgior ętas.
Esse cupis sanus? sit tibi parca manus.
Periculosa est teneris grauis abstinẽtia.
Per carnis abstinentiã vitia extiguũtur.
Quid prodest attenuari corpus abstinentia, si animus turgescit.

Abundantia.

Abundantia temporalium, æternorum facit obliuionem.

Copia fastidiū, & nauseā parere solet.
Damnum nisi ex abundātia rarò venit.
Luxuriant animi rebus plerumque secundis. (re opes.
Romæ imperium ingens solæ corrupe-
Superflua possessio solet obesse mortalibus.

Accidentia.

Constanter ferenda, quæ accidunt.
Fugere nemo potest, quod futurum est.
Insperata magis accidunt, quàm quæ speres. (possunt.
Inter os & offam multa interuenire
Leuiora sunt, quæ repentina accidunt.
Non omnia oībus æquè, feliciter cedūt.
Quidquid diu expectatur leuius accidit.
Sæpe vtile est nescire, quod futurum sit.

Accusatio.

Accusans debet esse melior accusato.
Accusans seipsum, iram Dei mitigat.
Accusatur frustra, qui a iudice laudatur.
Carere debet omni vitio, qui in alterū paratus est dicere.
Hominem improbus satius ast accusare, quàm absoluere.
Non semper est reus accusatus.
Præsumitur, quod accusatio fiat causa inuidiæ.

Actio

Actio.

Agẽs malũ sponte peior est agente vi.
Agentes, & consentientes pari pœna puniuntur.
Dulcissimum vitæ genus est agere sua.
Frustrà fit per plura, quod potest fieri per pauciora.
Factis procul, verbis tenus, sũt sophistę.
In arduis constanter est agendum.
In actionibus principium illud est, cuius causà res fit.
Non potest Thetidem simul, & Galateam amare.
Non fœdat palmas, qui sua facta facit.
Nulla est tam facilis res, quin difficilis sit cum inuitus facias.
Omnis actio à sacris est inchoanda.
Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia.
Omnis virtus in actione consistit.
Omne agens agit propter finem.
Oĩa fiunt, aut natura, aut arte, aut casu.
Qui per alium facit, perinde est, ac si faceret per seipsum.
Quid facturus es ne prædixeris.
Septem sunt res, quæ ad omnia facienda homines inducunt, cuiuis ętatis, conditionis, habitus animi Fortuna,

Natura, vis, consuetudo ratio, ira, & cupiditas.
Simul flare, & sorbere homo nequid.
Sellis duabus qui sedet, vtraque excidit.
Vbi reb. opus est verbis inaniter iactet.

Admiratio.

Admiratio magnā parit silentium.
Admiratio de reb. inexpertis nascitur.
Assiduitas experiendi paulatim subtrahit admirationem.
Miracula non rerum virtute, sed potestate Dei fiunt.
Nullum ostentum quod natura fit.
Oē admirabile est iucundum. (detur.
Qui dubitat, & admiratur, ignorari videtur.
Quod rarò euenit excitat admirationē.

Admonitio.

Admonitio principio est amara, postea est iucundissima.
Ne spernas consilia bene monentis.
Noli desistere monere amicum.
Qui admonet, quam plurimum adiuat.
Sæpe admonitio parit salutem.
Solent sperni bonæ admonitiones.
Vidimus multos admonitione amicat factos meliores.

Adolescentia.

Adolescentia est flos iuuentutis.

Ado-

Adolescentia à libidinibus arcenda.
Adolescẽs mutus sit apud Reges, apud senes taceat.
Adolescentes modesti sunt iuuentutis ornamentum.
Adolescentia sine obedientia est sine disciplina.
Adolescentis animus laudibus, & praematuris honoribus ad superbiam extollitur.
Adolescentis est maiores natu colere.
Adolescentium cõiunctio improba est ad filiorum procreationem.
Adolescẽtes facilius in morbos incidũt: grauius ęgrotant, tristius curantur.
Adolescenti dare vinum est oleum igni addere.
Compara in adolescentia modestiam, in senectute sapientiam.
In adolescentia tamquam in herba, cognoscitur virtus futura.
Libidinosa adolescẽtia efętam corpori tradit senectutem.
Nec prudentiæ, nec consilij est adolescentia compos.
Otium omnia mala docet adolescẽtes.
Optimos quosque adolescentes decet morem parentibus gerere.

Officium adolescentis est maiores natu reuereri.

Rõne non vi adolescentia est vincenda.

Regenda est bonis exemplis feruida adolescentia.

Si adolescentes malè morati euadunt, primæ ætatis formatoribus potissimum est imputandum.

Vita iuuenilis imbuenda est litteris, & bonis moribus.

Verba magis, quàm verberibus regitur ingenua adolescentia.

Vnum iuuenem cognoris, omnes noueris.

Vt in equis ferocioribus, ita interdum ex adolescentium vitijs, præclara virtutum indoles deprehenditur.

Aduersarius.

Nemo coronatur sine aduersario.

Quouis modo fas est vincere aduersarium.

Si desit aduersarius, desit & victoria.

Solus currenes facilè vincit.

Virtus languescit, absque aduersario.

Aduersitas.

Aduersitas frequens parit patientiam.

Aduersa homo melius fert quam fælicia.

Aduersa à nobili viro sunt æquo animo ferenda.

Aduersitas nostra non est ira Dei, sed admonitio,

Crescit in aduersis humana virtus.

Casus minus læti formant prudentiam.

Fortiaq; aduersis apponite pectora reb.

Hectora quis nosceт, felix si Troia fuisset. Publica virtutis per mala facta via est.

Habet in aduersis auxilia, qui in secundis commodat.

Infelicitas conducit ad astra.

In afflictionibus est philosophandum.

In aduersa præceps incidit, qui prosperis nimium fidit.

Lęta oĩa raro eueniunt, sine infelici re.

Magis obdurandum aduersus vrgẽtia.

Quouis mõ fas est vincere aduersariũ.

Rebus secundis, ne eferaris, aduersis ne decidaris.

Stultò adeò sũt sæpe homines, vt rebus in arctis confugiunt ad eos, quibus vltro lædere mos est.

Tunc cum tristis erat defensa est Ilion armis, Militibus grauidum lęta recepit equum. (amico.

Tristitia omnia supera, aut animo aut

Venit post multos vna serena dies.
Vexatio nobis dat intellectum.
Vir probus tentatur, vt ignibus aurum.

Adulatio.

Adulatio prodigos vocat liberales, auaros parcos, lasciuos curiales sapientes. garulos affabiles, obstinatos cõstantes. pigros maturos, & graues. sic cætera vitia vocat virtutes.
Adulatio est fallaci laude seductio.
Adulatio est maxima in amicitia pestis.
Adulatione qui delectatur, muscæ similis est, quæ fœdis delectatur.
Adulatores vt pestem fugito.
Amici adulantes peruertunt, inimici odentes corrigunt.
Cauendum est ne assentatoribus patefaciamus aures.
Ex feris obtrectator, ex cicuribus adulator perniciosissimè mordet.
Laudare presentes adulatoris est.
Malo verbis offendere, quàm placere adulando.
Melius est in corbos, quem in adulatores incidere.
Nemo suam turpitudinem spectat, sed sibi quisque adulator est. (tit.
Nimius sui amator adulatores admit-

Pessimum venenum est adulatio.

Plus nocet adulatoris lingua, quàm persequtoris gladius.

Qui de amore non venit honor, est adulatio.

Qui adulari nescit, aut inuidus, aut superbus reputatur.

Qui adulatorem audit ferrum sibi acuit.

Qui corã in os te laudat insidias struit.

Qui laude ficta ducitur cor non habet.

Quid est adulationis vnctio, nisi domorum emunctio?

Adulterium.

Adulteri dicitur, qui nuptias violat.

Adulter animo adulter est corpore.

Adulter non prolem, sed voluptatem quærit.

Adulterium est matrimonium illicitum.

Adulterum virum facit mulier, ab eo discedens.

Adulterium curiositas est alienæ voluptatis.

Adulterium feris ac barbaris etiam detestabile.

Adulterium prolis cupiditate minimè excusat.

Aemu-

Aemulatio.

Æmulatio est imitatio virtutis.
Æmulatio & amor plus valent, quàm pœna vel timor.
Æmulatione virtus cognoscitur.
Æmulus est figulus figulo.
Auidissimi odij parens est æmulatio.
Ibi est inuidia, vbi est æmulatio.
Inertia abit, vbi intrat ęmulatio.
Laus æmulationis incitabulum est.
Marcet sine ęmulo aduersario virtus.
Parilitas ingeniorum æmulationem facit.
Suum ęmulum qui perdit virtus perit.
Tunc bene fortis æquus reserato carcere currit. Cum quos prætereat, quosque sequatur habet.

Aequalitas.

Æqualitas pacis, & tranquilitatis altrix.
Æqualitas murmuris accusationem excludit.
Æqualis ęqulem delectat.
Æquè quis à suis fert vinci æqualibus.
Æquum circa proportiones in distribuendo versatur.
Non omnia omnibus conueniunt.
Pares cum paribus facilimè congregantur.

Pro-

Procerioribus ad mota, quam vis excelsa corpora decrescunt.

Res vigent æqualitate, & comitate publicæ.

Aetas

Ætatis dum veragitur, tum consule brumæ.

Ætas feruorem, & audaciam quotidie aufert.

Ætatis reuertionē non tribuit natura.

Alia ętas alios mores postulat.

Astutè dum celatur ętas se indicat.

Acta ætas & splendida sola affert consolationem.

Fugax est ætas, & vitrea valetudo.

Labitur occulte fallitque volatilis ętas.

Non omnis ætas ad perdiscendum sat est.

Omnia tandem aufert ętas.

Prima pars ęui se se nescit, media curis obruitur, vltima senectute premitur.

Rudis ętas optimis, non supervacaneis occupanda.

Sic voluendo ętas commutat tempora rerum, (denique nullo.
Quod fuit in pretio sub honore est

Vnus dies eruditi plus valet, quam imperiti longissima ętas.

Vita breuis, & ars longa.
Vtendũ eſt ętate cito pede labitur ętas.

Aeternitas.

Momentaneum delectat, æternum cruciat.
Temporalia videntur, æterna minimè.
Vita hac momentanea æternam contemplamur.

Affabilitas.

Affabilitas ad conciliandam amicitiam eſt efficaciſſima.
Morum affabilitas contrahit beneuolentiam.
Plurima apparet in affabilitate gratia.
Sal conuerſationis eſt inter amicos affabilitas.
Vinculum amicitiæ eſt dulcis affabilitas.

Affectatio.

Affectatio eſt conatus in caſſum emulandi alienam virtutem.
Nihil affectatione ſtomachoſius.
Tranſit condecentiam omnium rerum affectatio.
Vult videri naturaliter agere affectatio.
Vbi eſt affectatio, naturalis obſcuratur gratia.

Agricultura.

Absentia domini in agricultura omnia cessant officia.

Ager, cum mercari volueris, sæpe est reuisendus.

Agricolæ magis appetunt lucrũ, quàm honorem.

Arua alternis annis cessare cupiunt.

Fertilis assiduo, si nõ renouetur aratro, Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

Frons domini plus, quàm occipitium agro confert.

Laudato ingentia rura, exigua colito.

Nec sterilem, quamuis sanum, nec pestilentem, quamuis fertilem agrum eme.

Nihil vberimum, nihil homini dignius agricultura.

Non satis est possedere velle, si colere non possis.

Nemo degit sanctior agricola.

O fortunatos nimium, si sua bona norint agricolas.

Parens est aliarum artium agricultura.

Qui arat oliuetum rogat fructum, qui stercorat exorat.

Quæ nunquam vacuo solita est cessare nouali,
Fructibus assiduis lassa senescit humus.
Reddit minus ager fertilis malè cultus, quàm sterilis eximiè cultus.
Sepe etiam est olitior valde oporruna locutus.
Villicus primus cubitu surgat, vltimus eat.

Aleator.

Aleator quantò melior, tanto nequior.
Aleator nomine christiano indignus.
Culpam Deo vendicat aleator suam.
Cum perdit aleator pro cęna vxorem verberat, & filios.
Discipulus, & diaboli preda est aleator.

Aliena.

Aliena melius corrigũt homines, quàm sua.
Aliena dum affectamus, propria ammittimus.
Aliena nobis, nostra plus alijs placent.
Aliena amantur, propria contenuntur.
Aquæ furtiuæ dulciores, panis furtiuus suauior.
Cernunt aliorum vitia multi, non sua.
Ex alieno tergore lata secantur lora.
Iudi-

Iudicare de alienis facilius est, quàm de suis. (cæci.
In aliena vitia sumus oculati, in nostra
Qui sua neglexit stultè aliena petit.
Si aliena æstimaris infortunia, tunc æquiore mente perfers tua.

Amans.

Ah miser, ah infelix, qui non reamatur amando.
Amans quilibet vigilat, & obseruat.
Amantibus omnia sunt suspecta.
Amantes rectè de forma iudicare non possunt.
Amans allucinatur, & cæcutit in eo, quod amat.
Amantiũ iræ amoris redentegratio est.
Amãs, quod suspicatur vigilans, sõniat.
Amantis iusiurandum pœnam non hẽt.
Amãtis anima in corpore, nõ viuit suo.
Amantem te ama, iuuantem te iuua.
Dissimulare nequit, nec fingere quisquis amator.
Iræ amantium breui valent momento.
Namque per iratos amor amplius ardet amantes.
Nullus liber erit, si quis amare volet.
Nulli labores onerosi sunt amantium.
Qui non vult fieri desidiosus, amet.

Quæ minimè sunt pulcra, ea pulcra videntur amanti.

Ambitio.

Ambitio hypocrisis est mater.
Ambitio sępe amicitiam peruertit.
Ambitio angelica potestate priuauit angelos.
Ambitio est pessimum demon.
Ambitiosus omnia se męrere pręsumit.
Ambitio & auaritia omnium scelerum elementa.
Ambitione pestis maior non est in ciuitatibus.
Ambitiosus paucos habet amicos.
Ambitiosus statim, vt est ad honorem promotus in superbiam extollitur: in iactantia efręnat, non curat prodesse, præsumit se meliorē, quia cernit se superiorem: priores dedignatur amicos: notos ignorat: externos comitatur: contemnit antiquos: vultum auertit, ceruicem erigit: fastum ostendit, grandia loquitur. sublimia meditatur: subesse non patitur, pręsse molitur, est subditis onerosus: omnibus infestus: pręceps, grauis, arrogans, importunus.
Fumus pulcriores sequitur.

Fa-

Fastus inest pulcris, sequitur superbia formam.

Omnes recusare honores ambitionis est.

Timida est ambitio, & solicita cupiditas magistratus.

Vbi est ambitio, ibi est asinitas.

Ambulatio.

Ambulatio est gratia sanitatis.

Ambulatio obsonat famem.

Ambulatio iuxta aquas est iucundissima.

Ambulatio in aperto melior est quàm in porticu.

Ambulatio fidelium amicorum est iucundissima.

Hyemalis ambulatio frigus pellit, & corporis valetudini confert.

Amicitia.

Amicitia est æquitas mutuæ beneuolentiæ.

Amicitia, quę non placet, dissuenda potius, quàm discindenda.

Amicitia est triplex, virtuosa vtilis, & iucunda.

Amicitia vtilis, deficiente vtilitate, perit.

Ami-

Amicitia est reperta ad iucunditatem: non ad reprehensionem.

Amicitia tanto est certior, quantò est vetustior.

Amicitia in malo esse minime potest.

Amicitia est ĩ similib. reciprocꝰ amor.

Amicitia triplex, naturalis socialis, & communicatiua.

Amicitia sal est vitæ mortalium.

Amicitia firmissima est inter pares.

Amicitię fides nõ quærit syngraphum.

Amicitiæ coagulum vnicum est fides.

Amicitię firmamentum est sapientia.

Amicitia nisi inter bonos esse potest.

Amicitiã magis decet dessuere, quàm repentè præcidere.

Beneuolẽtia non est amicitia, sed principium amicitiæ.

Cum finitimis populis potentibus semper oĩbus virib. amicitia cõseruãda.

Diutinam amicitiam custodi.

Est iucundissima amicitia, quæ similitudo morum coniugauit.

Morum similitudo contrahit amicitiã.

Nulla potest esse iucunditas sublata amicitia.

Nihil est difficilius, quàm amicitiã vsq; ad extremum conseruare.

Nimia amicitia aliquando causam dat odij.

Non vtilitatis causa amicitia est expetenda.

Nouæ dignitates veteres solent amicitias immutare.

Non subiacet accidenti amicitia perfecta.

Qui commodi gratia sunt amici, sublata commodi spe, deserunt amiciti[illegible]

Ruit amicitia, sublata beneuolentia.

Silentiũ sępe amicitiã dissoluere solet.

Triplex amicitia, virtuosa, vtilis, & iucunda. (tur.

Vera amicitia in bonis duntaxat habe-

Vera amicitia etiam post mortẽ durat.

Vtilis amicitia cum vtilitate cessat.

Amicus.

Amico fideli nulla est comparatio.

Amico, & inimico nolli narrare sensum tuum.

Amicus amici gaudet bonis, & do[illegible] tristibus.

Amicus vna anima est in duob[illegible] cor-poribus habitans.

Amicis, fortuna aduersa [illegible] idem esto.

Amicum ama, ipsius vitia odi[illegible]

Amandi nec multi, nec nulli.

Amicus certus incerta cernitur re.

Amicus non eſt, qui fortunæ particeps non eſt.

Amico fideli tantum conſilia ſecreta refonde.

Amicorum paupertati ſuccurre.

Amico vel iuſta cauſa, ne malediceris.

Amici prius ſunt probandi.

Amicus magis eſt neceſſarius, quàm ignis, & aqua.

Amici vitia, ſi feras, facies tua.

Amicum ne ioco quidem licet lædere.

Amicum perdere eſt damnũ maximũ.

Amicus fidus portus eſt ſalutis.

Amicis tuam fęlicitatem imperti.

Aliter amici, aliter inimici iudicant.

Ante amicum delige, deinde dilige.

Arduum eſt, tum comparari, tum vti multis amicis.

Bonis amicis parcis vtendum.

Boni imperij nullum maius inſtrumentum amico.

Bonus amicus læſus grauiùs iratur.

Citiùs ad infortunatos, quàm fortunatos amicos proficiſcere.

Comparat viuum theſaurum, qui amicum comparat.

Con-

Contra patriam arma pro amico sumenda non sunt.

Clam coarguas amicos, sed palam laudaueris.

Difficiles est inuentu bonus amicus.

Extra fortunæ est, quodcunque donatur amicis, Quas dederis solas semper habebis opes.

Fauere inimico amicus noster haud esse potest.

Fælicitas amici fælicitas mea est.

Hyrũdo manet ęstate, fugit hyeme, sic falsi amici.

In re arcta amico ne esse cõtator velles

Inter amicos ne fueris iudex.

Inter duos amicos, caue sis arbiter.

Inter veros amicos nihil veritate iucundius.

Largiri, & opem ferre amicis, hospitibus & familiaribus iucũdissimũ est.

Lędẽs me amicus nihil distat ab hoste.

Liberè amicum verum loquere.

Leuas miserias, amico si narraueris.

Multos amicos inuenit felicitas.

Mage cauendum amicorum inuidiam, quam hostium insidiæ.

Membrũ membro, amicus amico eget.

Multi sunt amici ollæ.

Nemo vlli eſt maior amicus,quã quiſq; eſt ſibi.
Nonnulli ſimulatq; quidpiam adhorti ſunt, aliorum implorent auxilium fruſtra.
Nobis nocet, amicis noſtris, qui nocet.
Nouos amicos verba blanda condecẽt.
Negligit ſuos amicos dignitate exaltatus.
Niſi vterque amat, neuter amicus.
Nolli te facere nimis ſodalem, ſic gaudebis minùs, & minùs dolebis.
Ne quid expectes amicos, quod tu te facere poſſis.
Paucos amicos rebus aduerſis probes.
Potius vnus amicus inſignis, quã multi vulgares.
Præpone amicos veros vel parentibus.
Prius conſumetur modius ſalis, quam cognoſcatur mortalis.
Qui deſinit eſſe amicus,amicus nõ fuit.
Qui ſuſſurat inter amicos, generat diſcordiam.
Qui ob vtilitatem ſunt amici,cum vtilitate diſſoluuntur.
Quos viceris,caue amicos eſſe tibi credas.
Regni præſidia amici ſunt firmiſſima.

Rebus

Reb. in humanis nil dulcius experieris,
Alterno côuictu & fido pectore amici.
Salis modius amicum facit.
Sunt veri amici pauci, mensæ plurimi.
Sine conuiuictore amico vita insuauis.
Si amico mutuam pecuniam dederis, vtrunque perdes.
Vtque comes per solis radios euntibus vmbra est, Cum latet hic, pressus nubibus, illa fugit.
Veri amici inueniri non possunt.
Verum amicum res aduersę, & pericula monstrant.
Vita inculta, & deserta ab amicis iucunda nunquam esse potest.
Vbicunq; sunt amici, ibidẽ sunt, & opes.
Victoria amici est amico communis.
Vnum Thimon habuit amicum, cæteros hostes.
Veri amici, vix totidẽ sunt, quot Thebarum portæ.

Amor.

Amor virtutis alium cupidinẽ superat.
Amor pudorem, modum, consilium nõ habet.
Amor otiosorum est negotium.

Amorem libenter ferto.
Amor audaciæ, & confidentiæ præceptor est.
Amor animæ otiosæ affectus est.
Amor optimus magister est discentibus.
Citò facit, qui cum amore facit.
Clauus clauo, amor amore pellitur.
Diuitijs alitur luxuriosus amor.
Heu mihi quod amor nullis est medicabilis herbis.
Hic syncerus amor synceros laudat amantes.
Hic lasciuus amor lasciuos damnat amantes.
Iniuria amantis soluit amorem.
Immodicus amor nonunquam in odiũ vertitur.
Improbe amor, quid non mortalia corpora cogis?
Littore, quot chunchæ, tot sunt in amore dolores.
Libertas quoniã non vlli restat amanti.
Nullus liber erit, si quis amare volet.
Non est verus amor, nisi quem conciliat virtus.
Nullus affectus rationi minùs optemperat, quàm amor.

Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur maiestas & amor.

Nemo quem metuit diligit.

Nec modus nec requies, nisi mors reperitur amori.

Nihil est, quod amore, effici non possit.

Nihil mutuo amore suauius.

Nihil est tam ferreum, quod amoris igne non vincatur.

Nullus est amantibus onerosus amor.

Nox & amor, vinumq; nihil moderabile, suadet Illa, & pudore vacat, liber amorque metu.

Oēs humanos sanat medicina dolores, solus amor morbi non amat artificē.

Oīa vincit amor & nos cedamus amori.

Qui non zelat, non amat.

Quid non amor improbus audet?

Qui verè amat præter vnum amare nō potest.

Quod amabile est, aut bonum, aut iucundum, aut vtile est.

Res est soliciti plena timoris amor.

Successore nouo, vincitur omnis amor.

Sed ratio, non mens lasciuia gubernet amorem.

Sed maior pęna est, quod amor tam feruidus olim, In crudele odium mu-

tatur torquet amantes.
Sęuus amor docuit natorum ſanguine matrem. Commaculare manus.
Si vis amari ama.
Si dulcedinem diuini amoris perfecte guſtaueris, de temporali dulcedine, non curabis.
Sine zelotipia non eſt perfectus amor.
Suis ſimilem moribus quiſq; amat.
Sunt, qui neminem amãt, niſi cum perdiderint.
Verus amor pericula, & mortẽ irridet.
Verus amor nullũ nouit habere modũ.
Vnum amare facilius eſt, quã multos.
Verus amor non ſentit amaritudinem.

Animal.

Animal pingue parum habet sãguinis.
Animal multum pingue citò ſeneſcit.
Animalia, præter hominem, noſcunt ſibi ſalutaria.
Animalia magis nutriuntur dormiendo, quàm vigilando.
Animalia multum coeuntia citò ſeneſcunt.
Brutis tantum data eſt ratió, ad vitam tuendam.

Niſi

Nisi fame, aut timore pugnant feræ.
Omne animal seipsum diligit, & sui cõseruationem curat.
Omne animal naturam habet patibilẽ.
Omne animal appetit, quod sibi natura accomodauit.
Pecorum nobilitas in bono validoque corpore sita est, hominis vero in bonitate.
Pugnat omne animal pro catellis suis.

Anima.

Anima dum viuificat corpus dicitur, dum vult animus, dum scit mens, dũ recolit memoria, dum rectè iudicat ratio, dũ spirat spiritus, dum aliquid sentit sensus.
Anima est substantia creata inuisibilis, incorporea, immortalis, Deo simillima, imaginem habens creatoris.
Anima pascitur scientia, & veritate.
Anima nunquam senescit.
Anima coniuncta corpori, eiusdem complexionem sequitur.
Animæ patria est ipse Deus.
Anima reuirescit inter angustias.
Animæ est corporis dulce consortium.

Calore anima omnia operatur.

Decor animæ est duplex, humilitas, & innocentia.

In quiescendo, & sedendo, anima fit prudentior.

Substantia alicuiusuis corporis est anima.

Vt visus est in oculo, ita mens in anima.

Animus.

Animus conturbatus non est aptus ad exequendum munus suum.

Animus in corpus dominicum habet imperium, mens vero in appetitum.

Animi partes duæ sunt, quarum altera sensum, motum appetitum habet, altera rationis, & intelligentiæ est particeps.

Animus gaudens ętatem floridam facit.

Animus vel cum nullo, vel cum modico dolore e corpore discedit.

Animus dubius facilè hac, illuc impellitur.

Animi ęgritudo morbus potentissimus.

Animi totidem vitia sunt quàm virtutes.

Ani-

Animus est autor culpæ, & caro ministra.
Ægritudo mentis corporis ægritudinem auget.
Alios ex animo meo metior.
Angustus animus optat terrena.
Cultura animi philosophia est.
Cæci sunt occuli, cùm animus aliam rem agit.
Corpus cibo, animus sermone pascitur.
Dediscit animus serò, quod didicit diu.
Est peior animi morbus morbo corporis.
Frons est animi ianua.
Humana mens ignara sortis abditæ
Nocitura pro salubribus petit.
Humani animi difficilis est coniectura.
Humanus animus decerptus est ex mente diuina.
Irascitur grauius bonus animus læsus.
In aduersis animus probatur.
In fronte & vultu, sicut in speculo cernitur animi voluntas.
Medicina corpus, philosophia animum curat.
Maior est animi voluptas, quàm corporis.
Melius est corpore quã aĩo ęgrotare.

Parua leues capiunt animos.
Paratus animus contra iniqua casuum, aut vincet illa, aut fortiùs certè feret.
Sepe ad vltioné deficit vis, non animus.
Spectandus animus, pulchritudo nil valet.
Sit pauper, qui vult vacare animo.
Tardus pes, est animus velox.
Vince animum iramq; tuam, qui cætera vincis.
Vincere animum, atque cohibere iracundiam melius est, quam superare hostem.

Antiquitas.

Antiquitas non præiudicat veritati.
Nil est sub sole nouum.
Reddit stuporé antiquitatis maiestas.
Recẽtioribus locũ occupat antiquitas.
Vetera excolimus, recentium sumus incuriosi.
Veteribus multa licuerunt, quæ nunc non licent.

Arcana.

Arcana cela, amicis vtere.
Nolli sapère, plus quàm oportet sapère.
Nullũ secretũ est, vbi regnat ebrietas.
Qui narrat secretum suum, fit ex libero seruus.

Quæ supra nos nihil ad nos.
Secreta Dei, mens nostra scrutans, allucinatur.

Argumentatio.

Argumentum est probabile inuentum ad fidem faciendam.
Arguendo, & disputando veritas inuenitur.
Argumenta captiosa breuibus regulis sunt soluenda.
Magis in ratione, quam autoritate sit argumentum.
Qui disputat sæpe à vocum similitudine capitur.
Respondendum non est captiosis argumentationibus.

Arrogantia.

Arrogantia est animi motus, quo quis mouetur ad iactandũ, quod non hẽt.
Arrogans est nemini amicus.
Arrogãtia est malorum fons, & radix.
Contemnere omnes, culmen arrogantiæ est.
Ex rerũ affluentia nascitur arrogantia.
Est omnibus odiosa arrogantia.
Indoctus idem atque arrogans suo semet sermone ignorantiam prodit,

Ars.

Ars vim,ingenium fortitudinẽ superat.
Ars imitatur naturam.
Ars est infelicitatis portus.
Ars infęcunda est sine vsu, & vsus est temerarius sine arte.
Ars quidam habitus est cum ratione vera effectiuus.
Ars multa complet, quæ natura non potest.
Ars dux est certior,quàm natura.
Arte meliora fiunt, quæ sunt bona natura.
Ars gubernandi ciuitates principatum tenet.
Difficilè tenebis, quæ acceperis, si non exerceas.
Disce bonas artes igitur studiosa iuuẽtus,Quæ certę secum commoda fortis habent.
De arte non iudicat,nisi artifex.
Ex vilibus ars nascitur primordijs.
Incumbere varijs artibus, vbique languidum.
Nulla ars repente perfecta existit.
Nauita de ventis, de tauris narrat arator Ennumerat miles vulnera,pastor oues.

Portus & refugium hominibus est ars.

Perdocet paupertas artes omnes.

Quam quisque norit artem, in hac se exerceat.

Quò pauciora tractat, erras rarius.

Quod caret ratione, ars non est.

Tractant fabrilia fabri.

Vnusquisque in arte sua sapiens.

Vnicum confugium, in egestate est ars.

Vnum quemq; decet artem exercere, quam didicit.

Vnusquisque est sua arte miser.

Verissimum alimentum sunt artes & litteræ.

Artifex.

Artifex amat artificem, modo ne sit offensio.

Ex minimo vestigio artifex cognoscit artificium.

Figulus semper odit figulum.

Mutare materiam artifex minimè potest.

Paupertas optimum artificem efficit.

Plura artificia vix cum laude exerceas.

Pulcrum opus laudat artificem.

Tractant fabrilia fabri.

Vir-

Virtutem exercere non poteſt, qui vilibus opificibus occupatus eſt.
Vnuſquiſque artifex diligit opus ſuum.
Vnicũ ab vno optimè perficitur opus.
Vnicuiq; vitę ſuę ĩduſtria inſtar eſt opũ.

Aſſiduitas.

Ab aſſuetis non fit paſſio.
Ab inſuetis fraus præſumitur.
Deteriora inſuetis minùs nocent.
Guta cauat lapidem, non bis, ſed ſępe cadendo. Sic homo fit doctus nõ bis ſed ſępe ſtudendo.
Magnæ res magis frequentatione & diligentia, quàm viribus conficiũtur.
Nihil eſt aſſuetudine maius.
Nihil eſt tam arduum, quod non vincat aſſiduitas.
Quæ terribilia ſunt ab inſolétia, ea reddit aſſuetudo blanda & molia.
Quælibet negotia aſſiduitate fiunt.
Venenum non timet mitridatica aſſiduitas.

Aſtutia.

Aſtutus videt malum, & ſe abſcondit: ſimplex pertranſit, à rete capitur.
Fit & fuga ſæpe aſtu non formidine.
Magis aſtutia, quã vi vinces aduerſariũ
Quod non põt effici vi, efficitur aſtutia.

Vi-

Viribus deficiëtibus adhibetur astutia.
Vitanda magis barbarorum astutia, quàm vires.

Auaritia.

Auaritia nec copia nec inopia minuitur
Auaritię omnium est iniustitiæ fomes.
Auaritia animum & corpus effeminat.
Auaritia est ars malorum omnium.
Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit.
Feruens amor ardet habendi.
Homines auaritia Deorum fiunt contemptores.
Homines auaritia ferarũ immaniores.
Lucro inflãmatur auaritia, non extinguitur.
Maxima egestas est auaritia.
Parari auaritia cogit, frui vetat.
Quò plus sunt potæ, plus sitiũtur aquæ.

Auarus.

Auarus, si potentiorem vidit, timet, vt raptorem, si inferiorem vt furem.
Auarus non ipsam substantiam possidet, sed ab ipsa possidetur.
Auaro nihil est scelestius.
Auarus nunquam implebitur pecunia.
Auarus, nisi cum moritur, nihil rectè facit.

Auari Deus nummus eſt.
Auarus eſt hidropico comparandus.
Auarus quanto ditior, tanto eſt pauperior.
Auarus vt omnia poſſideret, nullum vellet eſſe hominem.
Æque eſt egens, qui ſatis non habet, atque is, cui nihil ſatis poteſt eſſe.
Cuius omnis in pecunia ſpes eſt, eius à ſapientia eſt animus remotus.
Cani fame affecto eſt ſimilis auarus, nam quidquid accipit protinus deuorat, & ſemper ad ſpem futuri hiat.
Diues auarus eſt inops.
Diuitiæ auaris moleſtius, & ſolicitudines afferunt.
Ditiſſimi qui ſunt, ſunt & pauperrimi.
Doctrina auarorum eſt, tāti te putare, quanti habueris.
Eſt plurimùm mali, & nihil gaudij auaro.
Excuſatio auari eſt cumulare pro filijs.
Illiberalis nemini prodeſt, immo ne ſibi ipſi quidem vtilis eſt.
In nullum auarus eſt bonus, in ſe peſſimus.
Mulierum genus auariſſimum præſumitur.

Nec

Nec sibi nec alijs prodest dum viuit auarus.

Negandi causa nunquam auaro deficit.

Heunniser in medijs sitiētes stat Tantalus vndis, Et poma esurcens proxima habere nequit.

Nomine mutato de te id dicitur auare, Qui quasi non habeas, non frueris quod habes.

Non solum auarus, qui cupit aliena, sed qui cupidè seruat.

Pauperior hoc auarus est, quo ditior.

Plorant auari autumnitate vberima.

Quicunq; auarus iusiuranda negligit.

Quò quisque est ditior, eò magis diuitia quærit.

Rabido cani est auarus similes.

Rerum suarum non fruitur quiquam auarus.

Semper eget citiens, midus, ceu Fantulus vndis, Inter anhelantes pauper auarus opes.

Sermonē à mortuo, nec ab auaro gratiam expectes.

Seruiet eternum, qui paruo nescit vti.

Suam carnem liberius, quàm aurum auarus tradit.

Semper mendicant auari.
Tam deeſt auaro quod habet, quàm quod non habet.
Vbique auarus eſt inutilis.
Vſurarij pecunia eſt ſimilis morſui aſpidis.

Audacia.

Audaciam potiſſimum accendit deſperatio.
Audax vir omnibus in rebus melior.
Audentibus nihil vnquam eſt inexpugnabile.
Audentes fortuna iuuat, timidoſque repellit.
Cũ ſpei nihil eſt, ſumit arma formido.
Clauſis ex deſperatione creſcit audatia.
In rebus dubijs multùm valet audacia.
Murus in bello eſt audacia.
Quam plurima eſt in pauculis audacia.
Sæpe ex metu alieno audacia creſcit.
Tu ne cede malis, ſed contrà audentior ito.

Auditor.

Docilis eſt qui attentè vult audire.
Excitat auditor ſtudiũ laudatáq; virtus creſcit, Et immenſum gloria calcar habet.

Vult

Vult auditor esse modestus, reuerens, & humilis.

Auiditas.

Auidus secũdis, nõ est cautus tristibus.

Auiditas habendi nec mensæ tempore cessat.

Nihil habet, qui totum cupit.

Vna sylua plurimis elephãtis sufficit, hõmo vero vix pascitur terra, & mari.

Aula.

Aurea rumpunt tecta quietem.

Exeat ab aula, qui cupit esse pius.

Paucos beauit aula, plures perdidit: sed & hos quoq; ipsos, quos beauit, perdidit.

Vana palatinos quos educat aula clientes; Dicitur auratis nectere compedibus.

Vultu fucato, quod non est intus, simulat aula.

Vano splẽdore aula liberos facit seruos.

Aurora.

Ante lucem surgere, & ad sanitatem, & ad curam rei familiaris, & ad studium philosophiæ quàm plurimum prodest.

Aurora est apta studijs & gratissima musis.

Aurora

Aurora cui cordi non eſt, veſperi cordi eſt.
Frigida aurora eſt, Borea cadente.
Hora vna auroræ, tres valent.
Lętificat animum aurora, & recreat ſpiritus.
Rebus gerendis matutinum optimum.

Aurum.

Aurum & argentum omnium vitiorum materia.
Auro ad vincēdum, nihil eſt efficacius.
Aurum lex ſequitur, mox ſine lege pudor.
Auro pulſa fides, auro venalia iura.
Aurū non mius, quàm ferrū vulnerat.
Aurum ignis, mortalę animam vinum indicat.
Auro conciliatur amor.
Aurum, & prauitatis, & virtutis tenet habenas.
Aurum homines in dęmones mutat.
Aperit vel Orci portas aurum.
Auri vſus bonus, abuſio mala.
Aurum labore acquiritur, timore poſſidetur, dolore amittitur, mentem fatigat, ſolicitat affligit.
Aurum & argentum ludibria ſunt fortunæ.

Au-

Aurum nō Philippus subegit Grçciam.
Excęcat auri fulgor vel fortissimos.
Ideò pallens est aurum, quod multos habeat insidiatores.
Lapis est auri iudex, est aurum hominum.
Non minore periculo seruatur aurum, quàm labore acquiritur.
Plurimus auro venit honor.
Quod minimè ferro potest occupatur auro.
Sępe solent auro multa subesse mala.
Vincit aurum, imperat uniuersis aurū.
Vilius est argentum auro, virtutibus aurum.

Auxilium.

Auxilijs inimicis nec dare, nec accipere oportet.
Auxiliam diuinum per bonam vitam consiliandum.
Deus ante omnia opera in auxilium vocandus.
Habet in aduersis auxilia, qui in prosperis commodat.
Mortalis diuinū auxiliū desiderat oīs.
Mutuum debet esse auxilium.
Nihil tam minutum est, quod iuuare non queat.

Nocere.

Nocere facile est, prodesse difficile.
Nullius ope se credit indigere, qui alteri negat.
Nulli vmquã prodest tardum auxiliũ.
Odi auxilium ferre serò amicis.
Succurre amicorum paupertati.
Vltro qui porrigit auxiliũ, bis porrigit.

Barbarus.

Barbarus dicitur vir inhumanus, sine moribus ciuilibus, absq; pietate & religione.
Barbarus est, qui agit præter rationem.
Barbari naturaliter sũt inimici ijs, qui non sunt barbari.
Fidem cum sorte mutant barbari.
Impetu pro virtute vtuntur barbari.
Magis inter belluas quàm inter homines numerandi sunt barbari.

Beatitudo.

Beatus est qui nihil vult, nisi qđ habet.
Beatus ille, qui procul negotijs.
Cui satis alma Ceres, cui satis vnda beatus.
Nihil ab omni parte beatum.
Nemo mortalium in omnibus beatus.
Nemo beatus, nisi qui in Deo est beat⁹.
Nemo ante obitum dicitur beatus.
Nul-

Nulla beatitudo in sublunaribus reperitur.
Vera beatitudo est amare Deum.
Visione Dei admirāda aīæ fiunt beatę.

Bellum.

Ars bellandi, si præluditur, cum fuerit necessaria, non timetur.
Armorum disciplinam discant pueri.
Belli exitus sunt incerti.
Bellum est potissimū cōsilio gerendū.
Bellum omnem impietatem docet.
Bellum se alit in terra hostica.
Bellicæ rei scientia pugnandi alit audaciam.
Bellare qui vult causas facilè inuenerit.
Bellum patit pacem, & pax bellum.
Bellum non nisi iustè suscipiendum.
Bellum gloriosum, pace turpi, optabilius est.
Bellum iniustum est, si priùs non fuerit indictum.
Bellum statuta non quærit.
Bellum rapinis se ipsum alit.
Bellorum causa est dominandi libido.
Bene pugnāt milites sub duce, quem amant.
Cibo vinoque graues ad prælium non sunt idonei.

Con-

Cõgruẽs clamor magni refert in acie.
Discat miles otio, quod possit perficere bello.
Error in bello est mors, & rerũ euertio.
Facilè imparatum, vel parua mann opprimas.
Haud cruentum est bellum, quod libertatem prebuit.
In bello iusto spes est victoriæ.
In bello pudor est maximè periculosus.
Ius bellicum etiam hosti seruandum.
Incerta semper martis pendet alea.
In bello aut vincendum, aut fortiter occubandum.
In bello celanda sunt principũ consilia.
In bello plùs valet prudentia quã vires.
Iniusta bella detestanda, nam tristes exitus habent.
Longa belli præparatio celerem parit victoriam.
Magnum sæpe latet bellum sub nomine pacis.
Nulla salus bello, pacẽ te poscimus oẽs.
Nulla męnia sũt tam munita, quin machinis, aut fame, aut auro capiantur.
Non tam prodest bellica in re virtus quàm velocitas.
Nullus è bello scelestus ad suos reue-(titu
Non

Non est diuitiarum sicura possessio, nisi armorum defensione seruetur.
Omnia sunt misera in bellis ciuilibus.
Occasio in bello plùs quã virtus valet.
Omne bellum facilè initur, difficile finitur.
Pace, quos cernes feroces, cernes bello profugos.
Præsentia strenui imperatoris sæpe dedit victoriam.
Periculosa est murorum oppugnatio.
Peritus bellator, & pugnandi, & fugiẽdi nouit tempus.
Qui frumentum comeatu non parat, vincitur sine ferro.
Qui bello opprimi non possunt, opprimuntur dolo.
Qui bellum susceperunt, belli incommoda patienter sufferant.
Qui desiderat pacem præparet bellum.
Quæ capere armis disperas, expugna prudentia.
Suscipienda bella sunt, vt in pace sine iniuria viuatur.
Sępe obsidetur arctiùs, qui alterum obsidet.
Sępe explorator sub legato delitet.
Sapientes pacis spe bellum gerunt,

laborem spe otij sustentant.
Tota belli fortuna à virtute prudétiaq; ducis pendet.
Venatio artis bellicæ præludium est.
Vtilius est armis suos erudire, quàm alienos mercede conductos.
Victoriam suam dat hosti, qui dispersis militibus sequitur hostem.

Beneficium.

Abs quouis homine beneficium accipere gratum est.
Antiquiora beneficia subuertis, nisi recentibus cumules.
Beneficium non est materia, sed tribuétis actio.
Beneficij dignis vbi das, omnes obligas.
Beneficij cessatio benefactori parit odium.
Beneficium insolubile generat odium.
Beneficij accepti memor esto.
Bis est gratum, quod opus est, vltro si offeras.
Beneficiũ dare, qui nescit iniustè petit.
Beneficium compensari solet sępe ingratitudine.
Beneficium accipere est libertatem vendere.
Beneficia plura recepit, qui scit reddere.

Beneficia male locata, maleficiũ puto.
Benefacere bona plenum est spe.
Beneficia addenda sunt, ne priora obolescant.
Benefactores plus amant beneficatos, quàm ipsi benefactores.
Conferre in alios beneficia, corrigere & emendare iucundum est.
Datum pulcrum est obliuisci, accepti meminisse decet.
Gratia gratiam parere solet.
Ignotis prodesse laus magna.
Ille non tulit gratis, qui cum rogasset accipit.
Melius apud bonos, quam apud fortunatos beneficium collocari puto.
Non sunt beneficia, nisi in boonos conferenda, alioquin pereunt.
Nullum beneficium dandum est negligenti.
Pars beneficij est, quod petitur, si bellè negas.
Qui beneficium dedit, vt accipiat, non dedit.
Quod merentibus datur, ius est non beneficium.
Quod citius consenescit, est gratia.
Quod non venit gratuim, perditum est

non datum.

Qui dedit beneficium taceat, narret qui accepit.

Qui serit beneficium, metit fructum.

Sero beneficiũ dedit,qui rogatus dedit.

Vide de quo benemerearis, multi enim sunt,qui accepto beneficio, in auctoris abusi sunt perniciem.

Benignitas.

Benignum te cunctis præbeas.

Comitas amicos facile parit.

Malo diu benignus, quam breui tempore dominus appellari.

Splendor benignitatis beneuolentiam parit.

Vincitur à benignitate hominum ferocitas.

Rigidat malos, & non emollit benignitas.

Vbi est benignitas,non sunt controuersiæ.

Bonitas.

Bonum virum decet de cæterorum commodis, æquè laborare, ac de suis.

Bonus iuuat omnes, & nemini nocet.

Bonis placeas potius,quam plurimis.

Boni moriuntur læti,tristes vero mali.

Boni

Boni ob se ipsos sunt amici, in eo enim, quod boni sunt mutuò se amant.
Bonus sẽper bonus, neq; mores mutat.
Boni viri & virtutis est benefacere.
Boni faciles sunt deceptu.
Boni viri Dei imagines sunt.
Cum bonis ambula, cum malis pacem habeto.
Cum bonis bonus, cũ malis malus eris.
Etiam erubescũt pro alienis vitijs boni.
Facile est in bonis imperium, in malis difficile.
Honestè parce ĩprobo, vt parcas bono.
Homo frugi omnia rectè facit.
Iustis & bonis tantum est via ad cęlum.
Multi sunt vocati, pauci verò electi.
Maturius moriuntur, qui placent Deo.
Malum est facile, est bonum difficile.
Nunquã vir bonus repentè ditatus est.
Non semper boni è bonis nascuntur.
Nullum est bonum, nisi fuerit spontaneum.
Nullo inquinãtur boni solis radijs stercore.
Nec scit pati probus, nec facere iniuriam.
Non corporis ornatum quæram, sed animæ.

Nihil est facilius, quàm e bono, malus fieri.

Non est bonus, qui non acerbus est malis.

Non sat est bonus laudare, at imitari eos decet.

Oderunt peccare boni, virtutis amore.

Oderunt peccare mali formidine pęnę.

Optimus quisque amandus.

Optimum inter nos diuturnare non scinit Deus.

Peccatum bonus quisq; solicitè cauet.

Persæpe inter vepres nascitur rosa.

Plurimum facere, & minimum de se loqui, optimi viri est.

Probitas ad omnia disciplinarum genera viam aperit.

Qui bonum colunt, & equum semper ditat hos Deus, fraudolentes improbosque semper contra pauperat.

Qui malorũ contagione nõ corrumpitur, est optimus.

Rari quidem boni, vix totidem sunt, quot Thebarum portæ.

Semine bono bonum fructum colligas, è malo malum.

Semet laudat vir bonus, cum laudat bonum.

Vir

Vir bonus aduersis tentatur, vt ignibus aurum.

Vir bonus bonum nunquam odit.

Vir bonus paucis legibus indiget.

Breuitas.

Breuitas obscuritatem parit.

Breuis oratio penetrat Cęlos.

Frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora.

Obscurus fio, dum breuis esse laboro.

Orationi breui multum inest sapientię.

Peior est longitudo, quam obscuritas orationis.

Paucis verbis opus est, sed efficacibus.

Quidquid præcipias esto breuis, vt citò dicta, Percipiant animi dociles, teneantque fideles.

Cæcitas.

CÆcus perfectiores habet cęteras virtutes.

Cæci virtutes interiores habent perfectiores.

Cæci fæminę & enuchi non caluescũt.

Cæcus de coloribus iudicare nõ potest.

Hoc bonum habet cæcitas, quòd suum malum non videt.

In terra cęcorum monoculus est rex.

Sepultura viui hominis est cæcitas.

Calamitas.

Calamitates quanto magis improuisæ, tanto magis offendant.

Calamitosis non est oddēda calamitas.

Post calamitatem memoria altera est calamitas.

Rarò vlla calamitas sola venit.

Vigorescit virtus, per calamitates.

Videt calamitorum patiens celum apertum.

Calumnia.

Aduersas malitiam calumniandi nihil est tutum.

Acutior quouis gladio calumnia est.

Nullū est aduersus calumniatoris morsum remedium.

Pernicies multorum est calumnia.

Simul habitāt calumnia, & malignitas.

Vincitur calumnia, quod non potest armis.

Canities.

Cani indicant ætatem, mens prudentiā.

Cani ante tempus indicant ingenium.

Canities intempestiua fit à complexionis malitia.

Nascitur canities humorum cruditatē, & caloris defectu.

Caput.

Abluito rarò pedes, nunquam caput.

Caput carnosum malam designat cõplexitionem.

Est pulcrum caput, sed cerebrum non habet.

Piscis putere incipit à capite.

Si non vis falli fugias comertia calui.

Scalptio capitis reuocat mentem.

Carmen.

Carmina secessum scribentis & otia quærant.

Me mane, me venti, me fera iactat hyems.

Carmina proueniunt animo deducta sereno.

Nubila sunt subitis tempora nostra malis.

Effugiunt auidos carmina sola rogos.

Pertenebrosa est virtus absque luce carminum.

Castigatio.

Corrigit quam plurimos vnius castigatio.

Deus ob delictum pœnas expetit.

Dulcior est religiosa castigatio, quàm remissio.
In dies fit peior incastigatus.
Non amat, qui scinit impunè peccare.
Parum proficit in malis castigatio.
Plus valet correctio apud bonum, quã castigatio apud improbum.
Docet leonem verberatus canis.

Castitas.

Castitas est virtus sub iugo rationis, impetum libidinis refrenas.
Castitas sine charitate est lampas sine oleo.
Castitas conspectu impudico perditur.
Castitatis signum est frugalitas.
Nec casta est, quæ metu cogitur.
Periclitatur castitas in delitijs.
Vir castus facit vxorem castam.
Vxor casta præsumitur, quæ in præterito fuit casta.

Casus.

Casus est inopinatè rei euentus.
Omnia sunt homini tenui pendentia filo, Et subito casu, quæ valuere ruunt.
Quædam affert casus, quæ laboriosum studium & meditatio nequit.
Sępe efficit casus, quod vis efficere non potest.

Cau-

Causa.

Bona causa paucis verbis indiget.
Causa est nobilior causato.
Causa quæ bona est requerit iudicem, & mala arbitrum.
Causam morbi ignorans, nõ potest curare morbum.
Causa primaria rerum est ipse Deus.
Cessante causa, cessant effectus.
Culpa fontis est, si parce fluit aqua.
Præcisa fontis vena, arescit riuulus.
Piscis putere incipit à capite.
Tunc scimus, cũ causam cognoscimus.
Vniuersaliter causa prior est suo effectu.

Cautio.

Cautus foueam metuit lupus.
Cauẽdum, ne sępius in eandem foueã, nostra culpa cincidamus.
Caueat similitudinẽ, qui nõ vult decipi.
Esto alieno periculo cautior.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo, Omnibus vnca cibis ære subesse putat.
Stultus est qui futura præuidit, & non cauet.
Tanto quis debet cautiùs ambulare, quanto scit inter inimicos esse.

Celebs.

Nil ait esse prius, melius nil celibe vita.
Qui cupit vxorem, litem cupit atque dolorem.
Qui fugit vxorem, litem fugit atque dolorem.
Senibus atque iunioribus nulla melior est salus quàm fæminis carere.
Satius cum leone & dracone, quàm habitare cum muliere nequam.

Celeritas.

Animæ cupienti nihil satis festinatur.
Citò & bene habitant rarò simul.
In iudicando criminosa est celeritas.
In bello celeritas magis prodest, quàm virtus.
In celeritate maximum ferè est bonum.
Quæ statim maturauere, non durant diu.
Succrescunt faciles spinæ, facilesque secantur.

Certitudo.

Certius scimus quę videmus, quàm quę audimus.
Certis certa, anteponantur vero.
Certa amittimus, dum incerta petimus.

Nil morte certius, & illius hora incertius.

Charitas.

Charitas robur est fidei, & mors criminum.

Charitas non querit, quæ sua sunt.

Charitas cor vnum multorum fratrum facit.

Charitas perfectionis vinculum est.

Charitas oẽs philosophię partes explet.

Charitas in totum se extendit orbem.

Charitas lãguet peccatis multiplicatis.

Maxima quidem charitas debetur parentibus: proxima filijs: & deinceps reliquis.

Prima charitas incipit à seipso.

Pauper in charitate est diues.

Sine charitate, diues est pauper.

Christianus.

Christianum nomen vanum, sine Christi imitatione.

Christianus semper patitur persecutionem.

Christianus non generatur, sed fit.

Christianorum dignitas non in terra, sed in cęlo est.

Non est christianus, qui non seruat Euangelium.

Preputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei.
Sine præceptorum Dei obseruatione, nihil est baptismus.
Sit in re, non in nomine christianus.

Cibus.

Alimenta varia, sanitatem destruunt.
Alimentum non concoctum fit febris materia.
Alimentum non nisi corruptum in corpus mutatur.
Ante cibum perget motus primus moderatus.
Aqua & panis naturæ satisfacere possunt.
Cauendi sunt cibi, qui non esurientes incitant.
Cibi bona concoctione, non quantitate pinguet corpus.
Cibum somno concoquere corpulentiæ, non viribus prodest.
Cursus & venatus Lacedemoniorum epulas condiebant.
Copia ciborum animi subtilitatem impedit.
Cibus indigestus corpus corrumpit, inflatum hydropicumque reddit.
Ciborum saturitas luxuriam suscitat.

Clean-

Cleantes negat vllum esse cibum, quin in die ac nocte vna, concoquatur.

Cibus omnis cum gratiarum actione sumendus.

Cibus immodicus & animæ & corpori nocet.

Discite quam paruo liceat producere vitam.

Ex natura viuere summum bonum est.

Ex arboribus olea est vtilior, ex fructibus, vua & ficus est iucundior.

Edendo deficere, quàm excedere salubrius est.

Habet somnos graues cibus grauis.

Inquinant, & non alunt copiosæ & diuersæ dapes.

Labores cibos præcedant.

Modicus & temperatus cibus & animę & corpori vtilis.

Nempe marcescunt epulæ sine fine petitæ, Illusique pedes vitiorum ferre recusant corpus.

Non minor voluptas recipitur ex vilissimis escis, quàm ex exquisitissimis.

Omnibus oleribus præstat brascia.

Obsoniorum sal omnium optimum.

Parabile, & appetibile, natura desiderat.

Paruis minimisque rebus natura contenta est.
Quod malè sapit malè nutrit.
Quod bene sapit bene nutrit.
Qui panem suauissimè comedit, absonij non indiget.
Sapor dulcis est maximè naturæ amicus, & valde nutrit.
Simplicior cibus & mensa mediocris, plurimum habet iucunditatis.
Tantum cibi, & potionis est adhibendum, vt recreentur vires, non opprimantur.
Turpe est stomachi sui non nosce mensuram.
Vt viuam esse debet, viuere non vt edam.
Varietas ciborum corruptionem præbet.

Ciuis.

Bonus ciuis patriæ commoda suis præponit.
Ciuis est is, qui patriam suam diligit, ac bonos omnes, saluos incolumesque desiderat.
Ciues sunt socij vnius ciuitatis.
Ciues boni de patria benemerentur.
Ciuium si res valet priuata, valet & pu-

publica.
Cum moritur pauper, vix vnus adesse videtur.
Est malus ciuis, cui non sat est, quod ceteris est satis.
Nulla vi sed amore firmes ciues.
Tutela regum summa, est ciuium fauor.

Ciuitas.

A muliere male regitur ciuitas.
Beatissima est ciuitas, quæ à sapientibus regitur.
Ciuitas est ciuium multitudo.
Ciuitas sine legibus, est corpus sine anima.
In ciuitate libera lingua & mens libera esse debet.
Impossibile est ciuitatem magnam optimè gubernare.
Intereunt tunc ciuitates, cum bonis à malis non discernuntur.
In magna ciuitate multa & varia ingenia sunt.
Magna ciuitas magna solicitudo.
Melius est ciuitatem regi à viro optimo, quàm à lege optima.
Nulla inuenitur, quæ non peccet ciuitas.

Non

Nõ oportet ciuitatẽ esse sine custodia.
Opus est multa prudẽtia viro vrbi præficiendo.
Obediẽtia subditorũ est felicitas vrbis.
Res est naturalis ciues ciuib. inuidere.
Sine seueritate ciuitas administrari nõ potest.
Si ciues bene morati sunt, bene munitum est opidum.
Tunc ciuitates ruere consueuerunt vbi, Nequeunt probos ab improbos discernere.
Vrbs munita viris non eget muris.
Vrbium pẽdet salus à penis & premijs.
Vbi præses erit philosophus ciuitas erit felix.
Vrbes beatæ causidicus miseras facit.
Vrbs magna si diu quiescit corruit.

Clementia.

Clementia est lenitas inferioris aduersus superiores.
Clementia Dei mensuram non habet.
Magnum timoris remedium est clementia.
Ne geras imperium, ne priusquam parcere didiceris.
Pulcrum est vitam donare minori.
Perpetuo vincit, qui vtitur clementia.

Re-

Regis clementia verecundiam peccãdi facit.

Regi est decorum maximam clemẽtia.

Saluũ regem in aperto clementia facit.

Virtutum prima regis est clementia.

Clericus.

Clericus exemplum debet esse secularibus.

Contemnitur clericus, si sæpe rogatus ad prandium, aliquando nõ recusat.

Castitas est perpulcrum ornamentum Sacerdoti.

Colloquia & munera mulierum à clericis vitanda.

Est dulcis vita monacorũ contẽplatiua.

Habitus monachi est contẽptus mundi.

Multi sunt Sacerdoti in nomine, pauci in opere.

Monachi nihil in futurum reponant.

Mali medici corpora: Sacerdotes idiotæ animos occidunt.

Populus sæpe ruit culpa Sacerdotum.

Qui à religione lucrum quærit, Ecclesiam Dei speluncam facit.

Sacerdotis est scire legẽ Domini, & ad interrogationes respondere de lege.

Sacerdotes pro populorum iniquitates damnantur.

Sacer-

Sacerdotes vicarij sunt Christi.
Sacerdos bonus est sol in populis.
Sacerdotis manibus operari non licet.
Vagus monachus diaboli mancipiú est.

Cogitatio.

Cogitatio tua sit triplex, quisquis, qualis, quid in natura, quis in persona, qualis in vita.
Cogita quod iustum est, non quod vtile.
Cogitationes robusti semper in abundantia.
Cogitationes obscenæ omni bestia feróciores.
Cogitatio rationis est fons.
Exiturus domo quid faciendum, cum redieris quid feceris, cogitatio.
Erudito & homini docto cogitare est viuere.
Minùs affligit sensus fatigatio, quàm cogitatio.
Metus ademit consilium, recogitatio reddit.
Non omnia conueniunt, quæ in animo statueris.
Quocunque tempore non cogitaueris Deum, puta te tempus amisisse.

Cognitio.

Absque cognitione sui creatoris homo pe-

pecus est.

Cognoscere seipsũ est tẽperãter viuere

Difficile est seipsum noscere, at suauissimum.

Difficile est in voluptatibus se bene noscere.

Homo figura, & oratione cognoscitur.

Prima est prudentis laurea nosce virũ.

Prudentis est noscere mensuram suam.

Vnusquisq; bene iudicat, qđ cognoscit.

Collectio.

Facilius est reperta dissoluere, quàm discipata colligere.

Flumina collectis multiplicãtur aquis.

Multa modica faciunt vnum satis.

Vt apes à floribus, sic è libris mel est colligendum.

Vocati sunt multi pauci vero ellecti.

Commoda.

Aratrum bos præoptat, equus ephipiũ.

Alteri nocere, sui causa, non licet.

Nemo non seruit suis commodis.

Plura instant homini incõmoda, quàm commoda.

Pro suis commodis mutare vota homines solent.

Omnis commoditas sua fert incommoda.

Com-

Comparatio.

Bona clarescunt, cùm fuerint malis comparata.
Corpora quamuis magna, proceribus ad mota, decrescunt.
Certissimum iudicium ex collatione nascitur.
Ingens nauis in flumine parua est in mare.
Purpura iuxta purpuram iudicanda.
Oposita iuxta se posita magis elucescũt.
Videtur maximum maius malum minori comparatum.

Compassio.

Genus misericordiæ est citò occidere.
Qui pauperibus non miseretur est impius.
Tanto quisque perfectior est, quanto dolores sentit alienos.
Vbi est misericordia ibi est Dei gratia.

Confessio.

A vera confessione mouẽtur lacrymæ.
Confessio est medicina errati.
Confessio peccati vulnus sanat, & paradisi portam aperit.
Confessio est abolitio peccatorum.
Confessionis verum signum est afflictio penitentiæ.

Cef-

Cessat vindicta diuina, si confessio præcurrat.
Nemo reus confiteri peccata vult sua.
Per amarum poculum cōfessionis peruenitur ad gaudium salutis.
Peccata non commissa fateri cogit extorta confessio.

Concordia.

Concordia nihil est firmius, discordia etiam fortes reddit imbeciles.
Concordia parua crescunt, discordia magna dilabantur.
Coiuncti pollent etiam inertes.
Ciuium concordia amicis fidutiam, inimicis metum auget.
Concors nihil est quod timeat.
Difficilis est inter plures concordia.
Imbecillitas humana fulcitur cōcordia.
Inuicti sunt fratres inter se concordes.
Multi debiles concordi insuperabiles fiunt.
Rebus omnibus pulcrior est cōcordia.
Sola virgula frangitur, con alijs colligata minimè.
Virtus omnis vnita est fortior.

Condimentum.

Acceruatio saporum pestifera est.
Est igne nullum cōdimentum suauius.

Ieiu-

Ieiunus ſtomachus non quærit condimentum.

Nam ſapit eſca male, quæ datur abſque ſale.

Optimum condimentum eſt fames.

Sit condimentũ pro ſalute nõ pro gula.

Coniectura.

Coniectura eſt ſemiplena probatio.

Coniectura declarat qualis fuerit animus.

Ex tacito vultu ſcire futura licet.

Multa mala ex liuibus vitat mens prouida ſignis.

Sunt dicta & facta ex circunſtantijs æſtimanda.

Talis quiſque eſſe preſumitur, qualis eſt habitus quem gerit.

Voluntas morientis à conſuetudine ſolita præſumitur.

Conſanguinitas.

A tuis crudelius necaberis, quàm ab extraneis.

Amicus verus melior eſt cognatis.

Amicitia veritate, ſocietas fide, propinquitas pietate colitur.

A diuite aſpernatur conſanguineus pauper.

Antiqua nouis cedunt affinitatibus.

Men-

Mentis est conciliatio cognatorum consilium.

Qui consanguineos nō amat, extraneus hostis tenendus.

Vel cōsanguinei fiēt ob lucrū improbi.

Conscientia.

Bona conscientia gaudium affert & tristitiam expellit.

Bona conscientia perpetuam cordis affert lætitiam.

Bona conscientia sufficit apud Deum.

Consciētia dicitur quasi cordis sciētia.

Conscientia bonorum factorum nihil est dulcius.

Cōsciētia peccati est formidinis mater.

Conscientiæ rectæ voluntatis maxima consolatio est.

Cōscia mens recti famę mēdacia ridet.

Liberimè loquitur bona conscientia.

Multos refrænat homines conscientia.

Nulla pæna grauior mala conscientia.

Reprehensibilis vitæ conscientia animum reddit timidum.

Stulti malorum conscientia torquētur.

Sola bona conscientia caret metu.

Veritatis examen improba conscientia refugit.

Vacare culpa magnum est solatium.

Consilium.

A te ipso pete consilium, nam tua teque optimè nosti.

Aliquando consilium non est bonum.

Bene consultare magnum est lucrum.

Carent periculosa consilia exitu.

Cõsilia audacia prima specie lęta sunt, tractatu dura, euentu tristitia.

Cõsilio animi monstra superba domas.

Cum erraueris, ne perge, sed muta cõsilium.

Consilium vtique plurimum valet.

Consilio, quam vi bellum tutiùs geras.

Consilium alijs, quàm tibi faciliùs dederis.

Consilium etiam sequere, vel vilissimi.

Consilium est examinandarum, & gubernandarum causarum subtilis prospectus.

Consilij boni opera bona sunt.

Consilium mulieris est inualidum, pueri imperfectum.

Deliberandum est diu, quod statuendum est semel.

Duo magna sunt contraria consilio: ira & festinatio.

Faciliùs quis consulit alijs, quam sibi.

Festinatio & ira sunt inimica consilio.

Ho-

Hostiũ consilia scire pars est victoriæ.
In consultatione tutior est cunctatio, quàm periculosa celeritas.
Malum consilium consultori pessimũ.
Noctibus à prudẽtibus initur consiliũ.
Non semper est tutum regibus dare consilium.
Optimus est portus pęnitenti consilij mutatio.
Plus est consilij in presidio, quàm in viribus.
Principis consilium iaceat in tenebris.
Præstantius est vnicum sed efficax consilium, quàm plures doli, & friuola consilia.
Principi consule, non deliciora sed optima.
Quem Deus perire vult, cõsilio priuat.
Scelera impetu, bona consilia mora valent.
Tuta consilia sequere, & nõ temeraria.
Vis sine consilio nihil prodest.
Velox consilium sequitur pęnitentiam.

Consolatio.

Adsint consolationi boni amici.
Animo malè affecto medicinę sunt sermones.
Consolatur nos Deus alios cõsolemur.

Consoltionem vxor marito præbet.
Leuior est consolatio, ex aliorum miserijs.
Miser miseriorem aspiciens, suam æquius fert fortunam.
Nemo meliùs amico consolare potest.
Solamen est miseris socios habere malorum.
Seculo vtroque nemo potest consolari.
Sola spes in miserijs consolari solet.
Vacare culpa magnum est solatium.

Consuetudo.

Adeò in teneris consuescere multũ est.
Ægrè reprehendas, quod finis consuescere.
Consuetudo est altera natura.
Consuetudo omnia dura vincit.
Consuetudo in naturam transit.
Ciuitatis consuetudo non durat diu.
Consuetudo contemptum affert.
Cũ fueris Rome romano viuito more.
Consuetudo laboris perpessionem efficit faciliorem.
Consuetus vitio quisq; iuuenilibus annis Crimina non senio linquere posse reor.
Difficile est vincere consuetudinem.
Difficilis est mutatio consuetudinis.

Dif-

Difficile est consuetum habitum amouere.

Difficile est assueta, relinquere.

Ferendi consuetudo, quidquid acciderit, faciliùs tolleras.

Facilius est consuetudinem mutare, quàm naturam.

Grauissimũ imperiũ est consuetudinis.

Malorum consuetudo bonos deprauat.

Mala consuetudo debet radicitùs extirpari.

Mos peruetustus obtinet legis locum.

Mos non fit, nisi temporis longitudine.

Multa quæ naturaliter nõ sunt delectabilia, consuetudine fiunt.

Quod consuetum est velut inatum est.

Quod in iuuentute adiscitur, in senectute seruatur.

Regina rerum cõsuetudo est omnium.

Sapientum vtere consuetudine.

Si iuxta claudũ habites, claudicare disces.

Vincere consuetudinẽ dura est pugna.

Contemplatio.

Contemplantes in Terra paleam metunt, in Cælo granum.

Cogitationes vanæ contemplationem impediunt.

Contẽplatione homo ascẽdit ad Cęlos.

Contemplatio admiratur, perſpicua: meditatio perſcrutatur ſecreta.

His terrenis delicijs cæleſtia contemplamur.

Homo conditus fuit ad Creatoris contemplationem.

Vita contemplatiua à terrenis ceſſare debet.

Contemptus.

Ab hoſte victus eſt ſuis contemptui.

Ab improbis irrideri laudare eſt.

Contemne diuitias, & eris diues.

Contemptus naſcitur ex æquali cõuerſatione.

Contemptus corporis mei, certa libertas eſt.

Inferiorem te ne reijcias.

Nullus vnquam eſt contemnendus.

Non ſunt contemnenda parua, quibus magna conſtant.

Nolo minor me timeat, deſpiciatque maior.

Non eſt contemnenda mora, quæ fructus afferat vberrimos.

Pecunia in loco negligere alterum lucrum eſt.

Paulatim decidit, qui ſpernit modica.

Qui terrena cõtemnit, cęleſtia requirit.

Vbi

Vbi honor non est, ibi contemptus est.
Voti compos pauca contemnit.
Vbi est contemptus, ibi est iniuria frequens.

Contentatio.

Aliena noli concupiscere, sed tuis contentus esto.
Contentus minimo est fortunatus.
In vita cōtentum neminem Deus finit.
Nemo est sua sorte contentus.
Quemque suo decet esse contentum.
Suam quisque conditionem miserimã putat.

Contentio.

Cōtra stimulum nemo, nisi stultus calcitrat.
Cũ te potentiore nō reluctari expedit.
Durum est cōtra stimulum calcitrare.
Potionis vsus affert contentionem.

Continentia.

Continenter viuere paucorum est.
Continentia est frenum voluptatum.
Continentia coniugalis omnium virtutum maxima.
Continẽtia non habet merita, quæ gloriam mondanam requirit.
Continentia libidinis in alijs vitijs non est dicenda.

Continẽs voluptatũ eſt angelis ſimilis.

Contrarietas.

Amarum amaro, pharmacum pharmaco eluas.

Contraria ob medium ſe amant.

Clauus clauum pellit.

Contrarijs contraria pugnant.

Diſpares mores diſparia ſtudia ſequntur.

Natura vetat inter ſe contraria in eodẽ loco & tempore manere.

Oppoſita iuxta ſe poſita magis eluceſcunt.

Oderunt hilarem triſtes; triſtemque iocoſi.

Quidquid corrumpitur à ſuo cõtrario corrumpitur.

Contumelia.

Acrius mordet inferioris cõtumelia.

Cuncta fert generoſus, præter contumeliam.

Crudelis eſt in re auerſa cõtumelia.

Contumelia afficere muliebre eſt.

Cõtumeliã ſibi agit, qui alijs maledicit.

Læto animo audiẽda Imperatoris cõtumelia.

Non miſer eſt qui patitur, ſed qui facit contumeliam.

Nul-

Nulla est intolerabilior contumelia, quàm quæ pro beneficijs rependitur.

Prudentes difficilimè contumeliam patiuntur.

Vir ingenuus à conuitijs se abstinet.

Conuersatio.

Cum molesto,& insuaui nemo conuersari potest.

Conuersatione improborum probus euadit improbus.

E conuersationi æquali nascitur contemptus.

Inferiorẽ te in cõuersatione ne reijce.

Morbida facta pecus, totum corrumpit ouile.

Pares inter se difficilè congregantur.

Qui cum claudo ambulat claudicare discit.

Rara conuersatio admirationem parit.

Sumuntur & mores à conuersantibus.

Sis in conuersatione iocosus.

Talis quisq; euadit cũ quib. cõuersatur.

Vbicunque conuersari nõ debet homo sanæ mentis.

Conuiuium.

Difficile est mediocritatem in conuiuijs seruare.

In conuiuio decet modestia vti.

Non decet in conuiuio gloriari.
Primus adesse conuiuio partum ciuile: vltimum superbolum.
Pauca in cõuiuio loquere, vt alijs quoq; sit loquendi locus.
Qui sæpe vocat conuiuas exaurit substantiam.

Corpus.

Animi domicilium est corpus.
Cõtemptus corporis certa libertas est.
Corporis bona facilè dilabuntur.
Corporis prolixitas ob excessu caloris humiditatisque exuberantia proficiscitur.
Corpus pingue non generat sensum tenuem.
Corpus molibus, anima duris nutritur.
Corpus prauè dispositum imperat aïo.
Corpus gladius, mentẽ verba vulnerãt.
Cum leditur corpus, leditur & mens.
Corpora, quæ citò calescunt, frigescũt & citò.
Corpora nostra vasa fictilia sunt.
Corporis deformitas non ledet animũ.
Corpus laborib. animus studio crescit.
Corpus non purum quantò magis nutritur, tanto magis læditur.
Corp? qđ corrũpitur aggrauat animũ.

Cor-

Corpus est quasi vas, & animi receptaculum.

Debile sub vasto sed languet pondere corpus.

Lineamenta corporis animi virtutis signa sunt.

Luxus corporis hebetescit mentis aciē.

Moderato labore corpora reddunt firmiora.

Pro corporis exercitatione bona est saltatio.

Plerunque in vili ac deformi corpore habitat formosus ac magnus animus.

Pondus corporis & mentem & sensum tardum reddit.

Robustissima quæque corpora duros perferunt labores.

Turpe corpus non fędat animum, sed ab eius pulchritudine ornatur.

Vt corpori panis, mentis eruditio est.

Vt corpus redimas ferrum patiaris, & ignem.

Vbi corpus macrescit, ibi animus vigorescit.

Correctio.

Correctio non est odij causa, sed amoris.

Delicta sæpe corrigendo corriges.

In leuioribus erratis sufficit secreta correctio.

Magis amat corrector vulnerans, quã adulator dissimulans.

Mundus à vitijs esse debet, qui aliena corrigere curat.

Multum valet in bono correctio, nihil in malo.

Peruersum corrigere nihil aliud est, quàm stimulare insanum.

Socijs correctio debet esse secreta.

Virga & correctio tribuit sapientiam.

Crapula.

Culina destruit quoduis magnum patrimonium.

Crapula tum corpora deformiora, tum ingenia crassiora reddit.

Multo plures occidit crapula, quàm gladius.

Non semper est fas viuere bacchanalia.

Non pauci mortem inueniunt in olla.

Nempe immarcescunt epulæ sine fine petitæ, Ilusique pedes vitiorum ferre recusant corpus.

Sequi fere solet libido crapulam.

Vires corporis, & animi crapula destruere solet.

Crimen.

Criminis nemo exors, nemo exors infortunij.
Crimen non correctum præcipitem amicum ferre sinit.
Heu quam difficile est crimen nō prodere vultu.
Vnicuiq; dedit vitium natura creato.

Crudelitas.

Aliquando plus sæuitia, quàm bonitas iuuat.
Crudelitas non est punire malos cum autoritate legis.
Centurio sæuus desertores facit.
Ex precibus supplicum est surda crudelitas.
In prostratos sæuire barbara feritas est.
Malos qui percutit, non est crudelis.
Miscenda est lenitate sæueritas, vt fiat temperamentum.
Mansuetudo temperat rigorem.
Optimè iucunditate conditur sęueritas.
Omnibus est odio crudelitas.
Potius mendax, quam crudeli.
Qui proditori miseretur crudelis est.
Quiq; viris rapimur, piscibus eripimur.

Seue-

Seueris ac tetris non vita, sed calamitas est.

Temperanda est seueritas, ne veniatur ad deteriora.

Culpa.

Culpa caret, qui sit, & prohibere non potest.

Culpa populi prælato conscribitur.

Culpa nō est necessitatis, sed volūtatis.

Pertinaciter meri culpā, culpa est alia.

Quæ nostra culpa est, culpam impigemus Deo.

Vbi abest consilium, abest & culpa.

Vacare debet culpa, qui in alterum dicere paratus est.

Vacare culpa magnum est solatium.

Cultus.

Etiam pudica impudica videtur nimio cultu.

Nil magis effeminat, & corpus & animum, quàm nimius cultus.

Nil minùs decet militem, quam cultus molis.

Vir bene vestitus, pro vestibus esse peritus Creditur à mille, quamuis idiota sit ille.

Videtur pulcrior mulier in simplici cultu.

Viros

Viros fortitudo, nõ cultus molis decet.

Cura.

Attenuãt vigiles corp' miserabile curæ.

A natura corrupta, & mala consuetudine curæ oriuntur.

Cura intenta in vnum est validior.

Cura & diligentia omni in re plurimum valet.

Cura facit canos, quamuis homo non habet annos.

Curas tolle graues, somnum fuge meridianum.

Est omnium fortissimus, qui curas doloresque simulare nouit.

Humana cõditio est satis per se misera.

Læduntur varijs prudentum pectora curis, Qui cælis effectant scire deûq; vices.

Lentescunt tempore curæ.

Mens curis occupata ad superna non attollitur.

Nec dicti, nec facti crucient tua pectora curæ.

Non venit ad duros pallida cura toros.

Nihil est, quod non expugnat pertinax opera, & intenta ac diligens cura.

Quanto quis altior erigitur, tanto grauioribus curis oneratur.

Curio-

Curiositas.

Audi quæ ad te pertinent.
Curiositas est superflua inuestigatio rerum ad se non pertinentium.
Curiositas ferè causa est omnium, quæ à nobis cognoscuntur.
Nil curiositate in orbe amentius.
Opprimitur à gloria maiestatis scrutator.
Omni fide caret homo curiosus.
Propter solam curiositatem naturæ secreta inquiruntur.
Quidquid ad te non attinet noli inquirere.
Tua quod nihil refert, percunctari desinas.

Custodia.

Custodes vrbium vide vt sint fideles.
Carcer vindex nefariorum est.
Dum nimium seruat custos iunionius Io Ante suos annos occidit, illa Dea est.
Non minus est virtus, quàm quærere parta tueri.
Pecunia maiori tormento custoditur, quàm quæritur.
Qui custodiæ præest debet esse custodię vigilantissimus.

Damna-

Damnatio.

DAmnantur quæ alieno tempore fiunt.

Damnaueris nullum, causá non cognita.

Damnati non solum foris sentiunt tormenta, sed etiam intus cruciantur.

Damnationi æternæ nullum malum potest comperari.

Damnum.

Damnum dedisse videtur, qui causam damni dedit.

Damnum aliquando vtilitatem parit, nam prudentiores reddit.

Damna parua nonnunquam magni lucri sunt causa.

Eruditiores efficimur damno accepto.

Ex damno alterius, est alterius vtilitas.

Fimus cautiores iactura aliqua accepta.

Melius est partem amittere, quàm totum dimittere.

Melius est præsentia, damna cōtemnere, quàm perpetua commoda amittere.

Molesta est ægritudo permanens.

Non parum lucrum facit, qui damnum fugit.

Por-

Parta ammittere maius dedecus est, quàm nihil parauisse.
Qui alijs inferũt damna, eadem ab alijs expectent.
Ridiculè hæc homines nequeunt, quæ vendere donam.
Sero sibi sapiunt Phryges.
Turdus ipse sibi malum cacat.

Debilitas.

Debile sub vasto sed languet pondere corpus.
Imbeciliores æquum & iustũ quærunt.
Heu in cunta manes vndique debilitas.
Nimia corporis debilitas animæ vires frangit.
Viribus corporis deficientibus, vigorescit mens.

Debitor.

Amico si das pecunias mutuas, vtrumque perdes.
Leue æs alienum debitorem, graue inimicum facit inimicum.
Mutuum est dandum, sed cui des videndum.
Non est reprehendendus debitor non vitiosus.
Qui debet, limen creditoris non amat.

De-

Deceptor.

Dignus est decipi, qui decipiendo cogitat.

Fallere qui didicit, fallere semper [h]auet.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet, cum etiam cauet, etiam cum cauisse ratus est, sæpe is cautor captus est.

Delectatio.

Alijs alius delectatur operibus.

Delectat singulus, id, quod suæ naturæ sit aptum.

Delectatio perficit operationem.

Delectatio parit tolerantiam laborum.

Hic istis, ille illis gaudet.

In nimia annorum diuersitate non est delectatio.

Multa delectabilia consuetudine fiunt.

Quod breuius est semper est delectabilius.

Qui faciunt opus delectabile, videtur tempus breues.

Trahit sua quemque voluptas.

Vnicuique est delectabile, quod amat.

Delicatus.

Delicatus est inter fœminas enumerandus.

Est delicatis morte carcer durius.

Miles delicatus non suffert incommoda

da martis.
Nec edunt, nec bibunt ſine ambitione delicati.
Vult delicatus bene manducare, parum laborare.
Venereis in rebus tantùm delicati ſunt apti.

Delitiæ.

Deliciæ rumpunt animum precepſque libido.
Luxus & delitiæ diſcentiones pariunt.
Puer delitijs deditus eſt ſeruus & viuus mortuus.
Sunt nobiles plus delitijs, quàm virtutibus dediti.
Valetudinis firmamẽtum luxus, & delitiæ ſubruunt.

Deſiderium.

Affectus ſine tõne motos eſt beſtialis.
Animæ cupienti, nihil ſatis feſtinatur.
Camellus deſiderãs cornua, aures perdidit.
Caro defficit, & deſiderium alitur, & augetur.
Certa ammittimus, dum incerta petimus.
Cuncta deſideria delectatione creſcunt.

Cu-

Cupiditates sunt animi morbi.
Cupido diuitiarum vadit ad infinitum.
Cupido dominandi cunctis affectibus flagratur.
Etiam celeritas in desiderio mora est.
Fugenda petimus, petenda fugimus placent, quæ officiunt conferunt, quæ displicent.
Materia appetit formam, sicut fęmina marem.
Nulla est opum cupido, vbi nulla est pecunia.
Nihil appetit quod in se habet, nec quod sibi contentus est.
Nescit pietatis iura regnandi cupiditas.
Quod ardenter cupimus, moderatè dissimulare non possimus.
Quisque aduigilat ad id quod expetit.
Quò nimis miseri cupiunt, hoc facilè credunt.
Quæ fieri non possunt, caue ne concupiscas.
Quanto minus rerum, tanto minus cupiditatum.
Radix omnium malorū est cupiditas.
Stultus est qui cupidus cupida, cupienter cupit.
Sūt ira & cupiditas cōsultores pessimi.

Si adipiſcaris quod cupis iucundum, ſi non moleſtum.
Vehemens cuiuſque rei appetitio formidinem parit.
Vna cum ætate adoleſcit cupiditas aliquod agendi.

Deſperatio.

Deſperatio eſt ægritudo ſine vlla rerũ expectatione meliorum.
Deſperatio inſtaurat vires.
Deſperatio eſt inferni deſcenſus.
Deſperatio ignauia nuncupari poteſt.
Deſperatio inter inimicos inuenit viã.
Deſperatio homicidia eſt animæ.
Deſperationis radix eſt ignauia.
Facere ſolent extrema ſecuros mala.
Nihil homini eſt ĩdignius deſperatione.
Noli deſperare rebus tuis.
Qui minimè diſperat putatur fortior.
Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutẽ.

Detractio.

Detractio eſt locutio ex inuidia procedens, bona aliena denigrans.
Eſt mulieris conſuetudo ſemper detractare.
Eſt hominum vilium alijs detrahere.
Nihil eſt tutum aduerſus detractorem.
Probatur detractione noſtra patientia.

Vir-

Virtutis quædam particula est non maledicere.

Vipera est lingua detractoria.

Videtur sophisticum ex alienis erratis sibi gloriam comparari.

Vxoribus de alienis nihil est dicẽdum.

Zoilus omnibus maledicit.

Deuotio.

Deuotio est feruor bonæ voluntatis.

Deuotus quisque semper orare debet.

Homo deuotus terrena contemnit, vt cælestia possideat.

Medetur animæ, & dolorem lenit deuotio.

Simplici deuotione scanditur ad cęlum.

Visione Dei fruitur homo deuotus.

Deus.

Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.

Commoda quibus vtimur, lucem qua fruimur. Spiritum quem ducimus, à Deo nobis dari atque impertiri videmus.

Deus boni causa est & non mali.

Deus iustas preces tantum exaudit.

Deus impiorũ precib. irritatur magis.

Dei enim proprium est vbiq; esse, quia cum sit vniuersale agens, eius virtus attingit omnia entia.

Deus eſt quodcunque eſt.

Deus in vniuerſo eſt,& viciſſim cuncta in illo.

Deus permittit aliqua mala fieri, vt multa bona eueniant.

Deus dedit, Deus abſtulit, ſi bona accipimus de manu Domini, mala quare non ſuſtineamus?

Deus prope eſt inuocantibus ſe.

Deus tarditatem ſuplicij grauitate cōpenſat.

Deus & natura integro, perfectoque intellectu intelligi non poſſunt.

Deus tuetur hominem propter clementiam ſuam.

Deus cum ſit natura ſimplex, ſimplici ſemper voluptate gaudet.

De numine ne male loquaris.

Dijs,præceptoribus,ac parentibus nunquam redditur æquiualens.

Dij leuāt pęnas ereptaque lumina reddunt, Cum benè peccati pęnituiſſe vident.

Dei formam quęrere imbecillitatis humanę eſt.

Deus ab æterno futura præuidet,ac decernit.

Deus nō placatur munerib. ſed affectu.

Deus initio & fine caret.
Deus ipse ęternitas est.
Deus cũ reprobos punit, sanctos erudit.
Deus non est velox ad penam.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Facta infecta nõ potest reddere Deus.
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Homo tantum præsentia respicit, Deus futura & æterna cognoscit.
Homo vidit quę foris sunt, Deus autem intuetur cor.
Impunitum nil Deus permittit nocẽtib.
Ipse Deus læto spectat mortalia vultu.
Ludit in humanis diuina potentia rebus.
Magna dij curant, parua negligunt.
Non potest Deo seruire, & mamonæ.
Non vacat exiguis rebus adesse Iouis.
Nemo potest diligere, Deum in peccato existens.
Non vni dat cuncta Deus.
Nec imperiti Deus officium respuit.
Nil peccare, & cuncta rectè facere Deorum est.
Non fas est nobis superis contendere.
Nunquam hominem deseritur Deus, nisi ab homine deseratur.

Offendere Deum quàm hominem magis metuimus.
Ob delictum Deus pęnas expetit.
Præstat milies mori, quàm Deum vel leuissimè offendere.
Quem vult Deus perire, mente orbat.
Quod dat Deus bonum, malumue, ęqui bonique consule.
Quorsum opus amicis, si faueat Deus?
Re namque sola ipse priuatur Deus: Vt facta minime infecta possit reddere.
Sępe Deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem.
Vires hominum nullæ sunt apud Deũ.
Vigilando, agẽdo, operando, quod possis, paratur è cęlo fauor.
Verba Dei sunt meditatio christiani.
Vltor scelerum est ipse Deus.
Vbique est, & omnia respicit Deus.

Diabolus.

Diabolus solicitare & latrare onino potest, mordere minimè potest.
Diabolus vincit nisi volentem.
Diabolus humilitate, nostra vincitur.
Diabolus non tentat, quos possidet.
Diabolus plures varijs lusionib. decipit.
Diabolus apud diuitem parum laborat.

De-

Demones voluntatem, non potestatem nocendi habent.

Dictum.

Conturbat audientem, quod frequenter dicitur.

Dictum vnius dictum nullius.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit prius.

Pronunciatio est etiam exercitatio.

Quod semel est dictum amplius resumi non potest.

Quæ sis dicturus aut facturus repende prius.

Quod bene non dicitur, repetere non nocet.

Vnum sapienti verbum dictum sufficit.

Difficultas.

Durum est cõtra stimulum calcitrare.

Difficile est omne opus antequã tẽtes.

Nihil tam difficile, quod quærendo, inuestigando acquiri non queat.

Nihil est tam facilè quin difficilis sit, cũ inuitus facias.

Non facile est taurum visa retinere iuuenca. Fortis equus visæ semper adinit equæ.

Quod, vt optimum, sita longè defficilimum.

Quo est difficilius, hoc est præclarius.

Reticere arcana difficilè est.

Rectè otium dispensare, iniurias tolerare: Difficile est.

Rebus maximis ipsa natura difficultatem proposuit.

Se ipsum cogeoscere difficilimum est.

Tentanda non sunt, quæ effici non possunt.

Dignitas.

Dignitas virtutis est premium.

Dignitatem plerique ambiunt, pauci laborem.

Dignum est patella operculum.

Denominatio fit ab affine & digniore.

Dignitas est bene facti, & operationis signum.

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Non loca viros, sed viri loca efficiunt digna.

Omnes æquo animo parent, digni vbi imperant.

Potior est bonis dignitas sine vita, quã vita sine dignitate.

Recusare honores, & dignitates ambitionis est.

Di-

Diligentia.

Cura & diligentia omni in re plurimum valet.

Diligentia & parsimonia est magnum vectigal.

Diligentia comparat diuitias, negligētia corrumpit animum.

Diligentia restituit, quæ negligentia abstulit.

Difficilima vincit diligentia.

In communibus minima, in proprijs maxima adhibetur diligentia.

Minus valet doctrina, nisi īdustria, studio, labore, diligentia, comprobetur.

Maximæ res magis frequentatione & diligentia, quàm viribus conficiuntur.

Non est hominis, vt semper exactam adhibeat diligentiam.

Nimia diligentia suspicionem facit.

Quo quisq; est solercior, & diligentior, hoc docet iracundius, & laboriosus.

Disciplina.

Disciplina est quæ in sola speculatione consistit.

Disciplina mores facit bonos.

Disciplina acquirit gloriam, inscitia cōparat infamiam.

Parta ammittere maius dedecus est, quàm nihil parauisse.

Qui alijs inferũt damna, eadem ab alijs expectent.

Ridiculè hæc homines nequeunt, quæ vendere donant.

Sero sibi sapiunt Phryges.

Turdus ipse sibi malum cacat.

Debilitas.

Debile sub vasto sed languet pondere corpus.

Imbeciliores æquum & iustũ quærunt.

Heu in cunta manes vndique debilitas.

Nimia corporis debilitas animæ vires frangit.

Viribus corporis deficientibus, vigorescit mens.

Debitor.

Amico si das pecunias mutuas, vtrumque perdes.

Leue æs alienum debitorem, grauem facit inimicum.

Mutuum est dandum, sed cui des videndum.

Non est reprehendendus debitor non vitiosus.

Qui debet, limen creditoris non amat.

De-

Deceptor.

Dignus est decipi, qui decipiendo cogitat.

Fallere qui didicit, fallere semper auet.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet, cum etiam cauet, etiam cum cauisse ratus est, sæpe is cautor captus est.

Delectatio.

Alijs alius delectatur operibus.

Delectat singulis, id, quod suæ naturæ sit aptum.

Delectatio perficit operationem.

Delectatio parit tolerantiam laborum.

Hic istis, ille illis gaudet.

In nimia annorum diuersitate non est delectatio.

Multa delectabilia consuetudine fiunt.

Quod breuius est semper est delectabilius.

Qui faciunt opus delectabile, videtur tempus breues.

Trahit sua quemque voluptas.

Vnicuique est delectabile, quod amat.

Delicatus.

Delicatus est inter fœminas enumerandus.

Est delicatis morte carcer durius.

Miles delicatus non suffert incommo-

da martis.

Nec edunt, nec bibunt sine ambitione delicati.

Vult delicatus bene manducare, parum laborare.

Venereis in rebus tantùm delicati sunt apti.

Delitiæ.

Deliciæ rumpunt animum precepsque libido.

Luxus & delitiæ discentiones pariunt.

Puer delitijs deditus est seruus & viuus mortuus.

Sunt nobiles plus delitijs, quàm virtutibus dediti.

Valetudinis firmamẽtum luxus, & delitiæ subruunt.

Desiderium.

Affectus sine rõne motos est bestialis.

Animæ cupienti, nihil satis festinatur.

Camellus desiderãs cornua, aures perdidit.

Caro defficit, & desiderium alitur, & augetur.

Certa ammittimus, dum incerta petimus.

Cuncta desideria delectatione crescunt.

Cu-

Cupiditates sunt animi morbi.
Cupido diuitiarum vadit ad infinitum.
Cupido dominandi cunctis affectibus flagratur.
Etiam celeritas in desiderio mora est.
Fugenda petimus, petenda fugimus placent, quæ officiunt conferunt, quæ displicent.
Materia appetit formam, sicut fęmina marem.
Nulla est opum cupido, vbi nulla est pecunia.
Nihil appetit quod in se habet, nec quod sibi contentus est.
Nescit pietatis iura regnandi cupiditas.
Quod ardenter cupimus, moderatè dissimulare non possimus.
Quisque aduigilat ad id quod expetit.
Quò nimis miseri cupiunt, hoc facilè credunt.
Quæ fieri non possunt, caue ne concupiscas.
Quanto minus rerum, tanto minus cupiditatum.
Radix omnium malorũ est cupiditas.
Stultus est qui cupidus cupida, cupienter cupit.
Sũt ira & cupiditas cõsultores pessimi.

Si adipiscaris quod cupis iucundum, si non molestum.

Vehemens cuiusque rei appetitio formidinem parit.

Vna cum ætate adolescit cupiditas aliquod agendi.

Desperatio.

Desperatio est ægritudo sine ulla reru͂ expectatione meliorum.

Desperatio instaurat vires.

Desperatio est inferni descensus.

Desperatio ignauia nuncupari potest.

Desperatio inter inimicos inuenit viā.

Desperatio homicidia est animæ.

Desperationis radix est ignauia.

Facere solent extrema securos mala.

Nihil homini est idignius desperatione.

Noli desperare rebus tuis.

Qui minimè disperat putatur fortior.

Vna salus victis nullam sperare saluté.

Detractio.

Detractio est locutio ex inuidia procedens, bona aliena denigrans.

Est mulieris consuetudo semper detractare.

Est hominum vilium alijs detrahere.

Nihil est tutum aduersus detractorem.

Probatur detractione nostra patientia.

Vir-

Virtutis quædam particula est non maledicere.
Vipera est lingua detractoria.
Videtur sophisticum ex alienis erratis sibi gloriam comparari.
Vxoribus de alienis nihil est dicẽdum.
Zoilus omnibus maledicit.

Deuotio.

Deuotio est feruor bonæ voluntatis.
Deuotus quisque semper orare debet.
Homo deuotus terrena contemnit, vt cælestia possideat.
Medetur animæ, & dolorem lenit deuotio.
Simplici deuotione scanditur ad cęlum.
Visione Dei fruitur homo deuotus.

Deus.

Aspiciunt oculis superi mortalia iustis.
Commoda quibus vtimur, lucem qua fruimur. Spiritum quem ducimus, à Deo nobis dari atque impertiri videmus.
Deus boni causa est & non mali.
Deus iustas preces tantum exaudit.
Deus impiorũ precib. irritatur magis.
Dei enim proprium est vbiq; esse, quia cum sit vniuersale agens, eius virtus attingit omnia entia.

Deus est quodcunque est.

Deus in vniuerso est,& vicissim cancta in illo.

Deus permittit aliqua mala fieri, vt multa bona eueniant.

Deus dedit, Deus abstulit, si bona accipimus de manu Domini, mala quare non sustineamus?

Deus prope est inuocantibus se.

Deus tarditatem supplicij grauitate cōpensat.

Deus & natura integro, perfectoque intellectu intelligi non possunt.

Deus tuetur hominem propter clementiam suam.

Deus cum sit natura simplex, simplici semper voluptate gaudet.

De numine ne male loquaris.

Dijs, præceptoribus, ac parentibus nunquam redditur æquiualens.

Dij leuāt pęnas ereptaque lumina reddunt, Cum benè peccati pęnituisse vident.

Dei formam quęrere imbecillitatis humanę est.

Deus ab æterno futura præuidet, ac decernit.

Deus nō placatur munerib. sed affectu.

Deus

Deus initio & fine caret.
Deus ipse ęternitas est.
Deus cũ reprobos punit, sanctos erudit.
Deus non est velox ad penam.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo.
Facta infecta nõ potest reddere Deus.
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Homo tantum præsentia respicit, Deus futura & æterna cognoscit.
Homo vidit quę foris sunt, Deus autem intuetur cor.
Impunitum nil Deus permittit nocẽtib.
Ipse Deus læto spectat mortalia vultu.
Ludit in humanis diuina potentia rebus.
Magna dij curant, parua negligunt.
Non potest Deo seruire, & mamonæ.
Non vacat exiguis rebus adesse Iouis.
Nemo potest diligere, Deum in peccato existens.
Non vni dat cuncta Deus.
Nec imperiti Deus officium respuit.
Nil peccare, & cuncta rectè facere, Deorum est.
Non fas est nobis superis contendere.
Nunquam hominem deseritur Deus, nisi ab homine deseratur.

Offendere Deum quàm hominem magis metuimus.
Ob delictum Deus pęnas expetit.
Præstat milies mori, quàm Deum vel leuissimè offendere.
Quem vult Deus perire, mente orbat.
Quod dat Deus bonum, malumue, ęqui bonique consule.
Quorsum opus amicis, si faueat Deus?
Re namque sola ipse priuatur Deus: Vt facta minime infecta possit reddere.
Sępe Deus non exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem.
Vires hominum nullæ sunt apud Deū.
Vigilando, agēdo, operando, quod possis, paratur è cęlo fauor.
Verba Dei sunt meditatio christiani.
Vltor scelerum est ipse Deus.
Vbique est, & omnia respicit Deus.

Diabolus.

Diabolus solicitare & latrare omnino potest, mordere minimè potest.
Diabolus vincit nisi volentem.
Diabolus humilitate, nostra vincitur.
Diabolus non tentat, quos possidet.
Diabolus plures varijs lusionib. decipit.
Diabolus apud diuitem parum laborat.

De-

Demones voluntatem, non potestatem nocendi habent.

Dictum.

Conturbat audientem, quod frequenter dicitur.

Dictum vnius dictum nullius.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit prius.

Pronunciatio est etiam exercitatio.

Quod semel est dictum amplius resumi non potest.

Quæ sis dicturus aut facturus repende prius.

Quod bene non dicitur, repetere non nocet.

Vnum sapienti verbum dictum sufficit.

Difficultas.

Durum est cõtra stimulum calcitrare.

Difficile est omne opus antequã têtes.

Nihil tam difficile, quod quærendo, inuestigando acquiri non queat.

Nihil est tam facilè quin difficilis sit, cũ inuitus facias.

Non facile est taurum visa retinere iuuenca. Fortis equus visæ semper adinit equæ.

Quod, vt optimum, ita longè defficilimum.

Quo est difficilius, hoc est præclarius.

Reticere arcana difficilè est.

Rectè otium dispensare, iniurias tolerare: Difficile est.

Rebus maximis ipsa natura difficultatem proposuit.

Se ipsum cogeoscere difficilimum est.

Tentanda non sunt, quæ effici non possunt.

Dignitas.

Dignitas virtutis est premium.

Dignitatem plerique ambiunt, pauci laborem.

Dignum est patella operculum.

Denominatio fit ab affine & digniore.

Dignitas est bene facti, & operationis signum.

Loco ignominiæ est apud indignum dignitas.

Non loca viros, sed viri loca efficiunt digna.

Omnes æquo animo parent, digni vbi imperant.

Potior est bonis dignitas sine vita, quã vita sine dignitate.

Recusare honores, & dignitates ambitionis est.

Di-

Diligentia.

Cura & diligentia omni in re plurimum valet.

Diligentia & parsimonia est magnum vectigal.

Diligentia comparat diuitias, negligētia corrumpit animum.

Diligentia restituit, quæ negligentia abstulit.

Difficilima vincit diligentia.

In communibus minima, in proprijs maxima adhibetur diligentia.

Minus valet doctrina, nisi īdustria, studio, labore, diligentia, comprobetur.

Maximæ res magis frequentatione & diligentia, quàm viribus conficiuntur.

Non est hominis, vt semper exactam adhibeat diligentiam.

Nimia diligentia suspicionem facit.

Quo quisq; est solercior, & diligentior, hoc docet iracundius, & laboriosius.

Disciplina.

Disciplina est quæ in sola speculatione consistit.

Disciplina mores facit bonos.

Disciplina acquirit gloriam, inscitia cōparat infamiam.

Disciplina à discendo dicta est.
Educatio & disciplina mores facit.
Plures fortes facit disciplina, natura quam creat.
Tarda nunquã fuit disciplina volētibus.
Viaticum est optimum disciplina ad senectutem.

Discipulus.

Ad discendum duo sunt necessaria, auctoritas, & ratio.
Accenditur tyro emulationibus.
Dantem litteris operam decet suscipere laborem.
Discunt facilimè, qui libenter audiunt.
Docilis est, qui attentè vult audire.
Discipulus est prioris posterior dies.
Discipuli sunt præceptorum filij spirituales.
Disciplina nulla est, in qua non peccando discitur.
Errando, & studendo discit discipulus.
Friget litterarum studium sine socio.
Mores primùm, mox sapientiam disce.
Maior impressio fit in auditorum mētibus ex doctoris visu & auditu, quã ex studio & libro.
Non solantur discentes, nam cum labore est disciplina.

Na-

Natura tenacissimi sumus eorum, quæ à rudibus annis percipimus.
Quod tu nõ nouis fortasis nouit asellus.
Qui non vapulabit non eruditur.
Quotusque discipulorum diligit præceptorem?
Quod in iuuentute non discitur, matura ætate nescitur.
Qui alios docet se ipsum docet.
Quod à magistri non potest, à lignis & saxis discet.
Sapientior fies omnibus, si ab omnibus discere volueris.
Vis discere magistrum metue, & optempera.
Vt patrem præceptorem cole.

Discordia.

Discordia etiã fortes reddit imbecilles.
Discordia ciuiũ est bona hostis occasio.
Discordia duas ex vna ciuitate facit.
Disentientes facilè superantur.
Inter hostes serere discordias sapientis est ducis.
Melius est migrare cum gratia, quam habitare cum discordia.
Simul esse nescit discordia ac beatitas.
Seditio à seorsum sedendo dicta est.
Vbique pro inequali fit seditio.

Discretio.

Discretio est moderatrix rerum humanarum.

Discretio in afflictione carnis seruãda.

Discretio sola perturbatis cõgitationibus non succumbit.

Tolle discretionem, & virtus vitiũ erit.

Vbi non est discretio virga est adhibenda.

Vbi est discretio, ibi est nobilitas.

Disimulatio.

Dissimulatoris cęteris sunt deteriores.

Fronte atque vultu simulatio facilè sustinetur.

Fingere qui nescit, viuere nescit homo.

Inuitat vt iterum peccet, qui dissimulat peccatum.

Illam osculamur, qua oppressi sumus manum.

Qui nescit dissimulare, nescit ĩperare.

Sic facito, vt lingua cunctis videaris amicus.

Simplicitas excludit dissimulationem.

Si à nemine conspicitur dissimulator affligitur.

Diues.

Cum moritur diues concurrunt vndiq; ciues.

Cum

Cùm moritur pauper vix vnus adesse videtur.
Diues in altum, pauper iuxta littus nauigat.
Diuiti inuidetur, pauper contemnitur.
Diues repentè est animal indomabile.
Diuitias diues, animam pauper habet.
Diuites contumeliosi superbi, delicati, arrogantes sunt, deprauantur enim amplitudine patrimonij.
Diues est timens Deum.
Diuites, & nimis potẽtes nolunt subijci.
Diues potius aurũ, quam cœlũ suspicit.
Diues est qui sanus & suis contẽtus est.
Diues non est qui habet opes, sed qui non habet cupiditates.
Diues raro sapiens.
Diuitiæ, oblata superbia minimè nocẽt.
Diuitiæ nerui omnium sunt rerum.
Diuites alijs nihilo sunt meliores, peccant tamen licentiùs.
Diuitias quiuis, quamuis indignus habere potest.
Diuitiarum, & formæ gloria fluxa & fragilis est.
Diuitiarum possessio fortunæ dominationis subiecta.
Diuitiæ sunt vitiorum ministræ.

Diuitiæ multis mortem & ruinam attulerunt.

Diuitiæ labore parantur, prodigalitate pereunt.

Diuitiæ fastum, & superbiam pariunt.

De diuitijs male acquisitis, non gaudet tertius hæres.

Diuitiæ magnæ paruo labore, exiguæ cum magno parantur.

Diuitiæ imperitiam temeritati coniunctam habent.

Diuitiæ mediocres insidias, & inopiam fugant.

Expetuntur diuitiæ, tum ad vsum vitæ necessarium, tum ad perfruendas voluptates.

Facilius camellus per foramen acus transit, quàm diues in cœlum.

Facilius est apta dissoluere, quàm dissipata colligere.

Fragilia & cadua sunt, quæ vires atque opes humanæ vocantur.

Gens diuitũ plerunque prorsus decipit.

Ingentes opes non pariuntur sine fraude.

Malè ac citò parta, pessimè ac citissimè dilabuntur.

Maximo quisq; animo diuitias despicit.

Maximæ diuitiæ sunt non desiderare diuitias.
Nihil prodest acquirere, nisi adepta custodias.
Ne temerè profundas diuitias tuas.
Nihil est tam angusti animi, tamq; praui, quàm auere diuitias.
Non minor est virtus, quàm quærere parta tueri.
Opes humanæ sunt sarcinæ mentis.
Omnia sunt hominum tenui perdentia filo, Et subito casu quæ valuere ruũt.
Opes eruditionis sunt viaticum.
Opes plus homini dant, quàm pauperies mali.
Opes malis vsque affluunt, rarò bonis.
Opes omnium scelerum nutriculæ.
Opibus mali faciliùs, quã boni affluũt.
Quæ cum amore possidentur, cum dolore ammittuntur.
Romæ imperium ingens solæ corrupere opes.
Sine sapientia diuitiæ, & equus sine fręno retineri non possunt.
Substantiæ inter fratres seminant discordias.
Seruiant diuitiæ tempori, & non tempus diuitijs.

Seruiunt opes apud sapiẽtes, apud stultos imperant.
Vbi molliter viuitur, ibi magno diuitiæ habentur in pretio.
Vtendum est diuitijs non abutendum.
Vere diuitiæ minimè perdi possunt, cũ sint virtutes.
Vt calceus pede maior ineptus est ad vsum, ita diuitiæ copiosiores.
Vis animo esse beatus, despice diuitias.

Doctrina.

Doctrina bello, doctrina pace vtilis.
Doctrina naturaliter procedit de homine in hominem, secundum operationes, quas habet doctor ad discipulum.
Frequenter de malo homine bona doctrina procedit.
In doctrina aliquid breue ac certum decet colligere, vt facilius memoriæ mandentur.
Non minus est animum discere sciẽtia, quam corpori prebere alimentum.
Parum valet doctrina absque vitę integritate.
Parum valet doctrina, nisi studio, laborę, diligentia comprobetur.

Qui

Qui causas de singulis docent, solum docent.

So cordia naturales vires pereunt, at doctrina ignauiam fugat.

Doctus.

Confidit imperitus, doctus pertimet.

Doctis sunt apertæ regum ianuæ.

Docti doctorum familiaritate gaudẽt.

Doctor bonam eligat vitam, bonam nõ negligat famam.

Doctor nec habeat vitia, nec ferat.

Doctiorem quam est se quisque credit.

Natura ad virtutem dociles gignit, doctos non gignit.

Quo quisque est doctior, hoc est officiosior.

Dolor.

Dolor fere oĩs affluit per lachrymas.

Dolor & res aduersæ in nobis fortitudinem gignunt.

Dolor immodicus demergit animum.

Dolor in longinquitate breuis, in breuitate grauis esse solet.

Dolor vehemens non durat diu.

Dolor timentes vincit, à fortibus vincitur.

Dolor sola patientia vincitur.

Dolor corporis, ineda, animi affectus mor-

morbis, ac immodicis euacuationibus naturalem destruũt facultatem.
Flagrantior æquo non debet dolor esse viri.
Leuis dolor tardè finem inuenit.
Non debemus causas doloris augere.
Non dolor nos vexat, sed doloris stulta opinio.
Non dolere stipis est, non hominis.
Res est dura dolor, immo tu es mollis.
Tempus dolorem lenit.
Vbi quis dolet, ibidem & manus habet.

Domus.

Domus debet regi à senioribus.
Domus mulier salus & calamitas.
Domus amica domus optima.
Exiturus domo quid agendum, vbi redieris, quid feceris cogitato.
In domo rectè instructa omnes in officio sunt.
Prandet quisque apud se melius, quàm in palatio.
Pulsa prius, quã alterius intres domũ.
Rex & imperator quilibet dici potest in domo sua.
Vnius potestas sit in re domestica.
Vbi nihil superfluum & abundans est optima domus.

Donum.

Bis dat,cum oportet, qui citò dat.

Dandum est quod nec tibi, nec alteri noceat.

Donum est datio nou redibilis.

De quo bene merearis vide,multi enim sunt, qui accepto beneficio,in autorē abusi sunt perniciem.

Extra fortunam est quodcunque donatur amicis,

Quas dederis solas semper habebis opes.

Hostium dona non sunt dona.

Munera credere mihi, placāt homines deosque.

Placatūr donis Iuppiter ipse datis.

Qua dedit gratia Deus non abutendā.

Qui donat bis gaudet.

Quod alteri donas amplius non est tuū.

Quod semel est datum repetere non oportet.

Qui homini nequeam dat, humanitati dat.

Sæpe damus,quod negare nō valemus.

Sæpe Iouem vidi cum summa mittere vellet.

Fulmina thure dato, sustinuisse manum.

Su-

Supra hominem est spõte vitare dona.

Dos.

Dos non facit faustum coniugium, sed virtus.

Dos vxoria sunt lites.

Indotata puella in potestate est viri.

Plerique nõ virtutem, sed numerosam dotem quærunt.

Satis dotata mulier bene morata.

Seruus est vir vxori perdotatæ.

Vxor diues superflua impensa domum destruit.

Dubium.

Ad dubium & incertum nemo vult laborare.

In dubijs veresimiliora sequenda sunt.

In dubijs autores citandi sunt.

Suspensam tene sententiam, rebus in dubijs.

Solutio dubitationis est inuentio veritatis.

Semper est in dubijs distinguendum.

Si tibi sit dubium, confestim discute quid sit.

Sunt minima sequeuda in dubijs.

Sunt tormenta mortalibus dubia.

Dux.

Amisso dubiæ rege vagantur apes.

Cau-

Cautus imperator debet præponi audaci.

Delicta magis prohibeat dux, quàm vindicet.

Duces in prælio discordes patriæ proditores oppellandi.

Ducis in consilio posita est virtus militum.

Ducis præsentia militum crescit audatiam.

Dux caueat, ne nimia ciuium iactura victoria paretur.

Dux illicò reus fit, re male gesta.

Dux milites seueritate regat.

Dux non tantum in fronte, sed in tergo respicere debet.

Ex plebe duces non sun creãdi, nam est inconstans & superbit.

Fęlicia beneuolentiam, aduersa odium duci gignunt.

Fortuna ne ducem regat, sed ratio.

Fortunatus dux vicit, antequam hostem conspiciat.

Hæ sunt virtutes imperatoriæ, labor in negotijs. Fortitudo in periculis. Industria in agendo, celeritas in conficiendo, consilium in prouidendo.

In-

Inter hostes serere discordias sapientis est ducis.

In persequendo hostes ordines dux etiam seruet.

Ira & vini amor, imperatoris virtutibus est perniciosa.

Lex ducis est parcere subiectos, & debellase superbos.

Maximo duci ne credas maximā prouinciam.

Non multitudinē ducat imperator, sed strenuos & exercitatos milites.

Non sine vsu, & experientia militaris paratur disciplina.

Nō minus est imperatori superare hostem consilio, quam gladio.

Periti imperatoris est non minus fugiendi, quàm pugnādi tempus scire.

Peritus bellator & pugnādi nouit tempus, & cedendi.

Prudentia & solertia ducis non minus valet, quàm vires, in prelijs.

Quandoque terribilem, quandoque se facilem dux præbeat.

Turba militum nisi adsit dux cordatus & prudens nulli vsui est.

Turpe ducis responsum: haudquaquam putaram.

Tota

Tota belli fortuna à virtute, prudétiáq; ducis pedendet.

Vultus ducis victoriæ est augur optimus.

Ebrietas.

Abscentem lædit, cum ebrio, qui litigat.

Ægrè teges inscitiam inter pocula.

Ebrietas fomes libidinis, & omnia vitiorum fons.

Ebrietas audaciam strepitum furorem inducit.

Ebrietas homines impetuosos facit.

Ebrietas destruit memoriam, & mala somnia gignit.

Fæminæ minus in vino, quàm viri capiantur.

Homo ebrius somno sanari solet.

Nullum secretū est vbi regnat ebrietas.

Primum ebrietatis malum est pudicitię periculum.

Virtuti claudit, vitio ianuam aperit, ebrietas.

Voluntaria insania ebrietas est.

Educatio.

Bona educatio verecundiam affert.

Colubrum in sinu alit, qui malum educat.

Educatio & disciplina mores faciunt.

Edu-

Educatio malam naturam vertitt in bonam.
Effeminat mollis pueros educatio.
Femina educatus ferè euadit pessimus.
Mollis educatio mẽtis & corporis neruos frangit.
Malè educatus rarò transit ad bonum.
Nullæ rei maior cura habenda, quàm filiorum educationis.
Natura est altera bona educatio.

Egestas.

Egestas seditionem, & delicta parit.
Frumenti egestas pretium glandibus facit.
Improbis & duris vrget in reb. egestas.
Non conducit verecundia vẽtri egeno.
Potius virum indigeat pecunia, quàm pecunia indigeat viro.
Subsidium est philosophiæ nuda egestas.
Virtutis eficax gymnasium egestas est.
Vnum egestatis præsidium est, siquidẽ manus habere.

Electio.

Difficilis est rerùm bonarum electio.
Diuturna fluxis sunt præferenda bona.
Flore non ex quouis mel colligit apes.

In minimis malis melius eligendum.
Ipsis è sentibus sunt colligendæ rosæ.
Minus malum ex duobus est eligendũ.
Spinis relictis, floridas collige rosas.
Virtus potius eligenda, quam nobilitas.

Eleemosyna.

Eleemosynam à rapinis non suscipit Deus.
Eleemosyna tergit maculas peccatorũ.
Eleemosyna ex malitia nihil prodest.
Eleemosyna tristis meritum perdit.
Eleemosyna superbi diuitis eum redimere non valet.
Ignem extinguit aqua, & eleemosyna peccata.
Pauperes, qui nutrit cibat Christum.
Si potes da eleemosynam, si nõ, te redde affabilem.
Tribuere cum fastu eleemosynam, est perdere.

Eloquentia.

Eloquentia principibus magno ornamento est.
Eloquentiam non natura, sed disciplina parit.
Eloquentia est idoneorum verborum & sentẽtiarum ad pronuntiationem accõmodatio: cõtinens vocis, vultus, ge-

gestus moderationē cum venustate.
Eloquentia est fortitudine præstantior.
Est vniuersi vinculum eloquentia.
Eloquentiæ preceptis loquuntur etiam, qui nunquam didicerunt.
Eloquentia in prauo est venenum in poculo aureo.
Et iudicem corrumpit eloquentia.
Magnæ eloquentiæ vis etiam potentissimos reges expugnat.
Nihil est tam in humana, quàm eloquentia praua.
Pericula sæpe, sæpe proximam necem repellit eloquentia.
Rara in tenui sæpe facundia panno.
Quantum in bello ferrum, tantum in republica prodest eloquentia.
Totius est vitæ rectrix eloquentia.
Vtilius homini nihil est, quam rectè loqui.
Vix absque eloquentia nullam paraueris potentiam.
Vt hominis decus est ingenium, sic ingenij lumen est eloquentia.
Vsus magister eloquentiæ est optimus.
Vt quisque optimè dicit, ita maximè dicendi facultatem timet.

Emendatio.

Ex vitio alterius sapiēs emendat suum.
Nulla sera est ętas ad emendationem.
Principium salutis est malorum emendatio.
Qui emendat aliena vitia est Deo gratissimus.

Emptio.

Carò emitur, quod precib. impetratur.
Malo emere, quam rogare.
Spem pretio non emo.
Videndum est vicies, quod emitur.
Vana est pænitentia post emptionem.
Vltranea merx in emptione vilescit.

Error.

Disciplina nulla est in qua non peccando discitur.
Error alienus, quàm proprius melius cernitur.
Error est immedicabilis, cum transit consuetum.
Errores etiā fortissimi viri non cauent.
In eundem laqueum nunquam auis incidit.
Iterum ad eundem lapidem pedem offendere turpe est.
Lapsus prioris subsequentem corigit.
Nemo tam peritus est sagittarius, qui ali-

aliquando non erret.
Prioris est discipulus posterior dies.
Præstat redire, infaustum iter quam persequi.
Paruus error in principio in fine fit maximus.
Raris lapsibus danda est venia.
Quandoq; bonus dormitat Homerus.
Quo pauciora tractes, erres rarius.
Tyrannus potentissimus est error cõmunis.

Eruditio.

Eruditus oportet aliquid ex se promat, vt alios delectet, & seipsum laudibus illustret.
Homo non est cui deest eruditio.
Omnes benignos reddit eruditio.
Natorum diligens eruditio delicias parentibus porrigit.
Sicut sanitas conseruat corpus, ita eruditio conseruat animum.
Scelestus euadit malè educatus.
Virtutis est alma mater eruditio.
Vt corpori panis, ita est menti eruditio.

Excessus.

Arcum intensio nimia frangit, & animum remissio.

Dum

Dum nimiũ seruat custos iunonius Io,
Ante suos annos accidit illa Dea est.
Extremum gaudium luctus occupat..
Excessus circa voluptates imtemperãtia & vituperabile est.
Excessus omnis vitiosus, modus optimus:
Est bonum molestum si est nimium.
Omne nimium cunctis in rebus est fugiendum.
Sensibilis excessus opprimit mentem.
Sanguinẽ educit, nimis hircos mulgẽs.
Vitiosum est vbique, quod nimium est.

Excusatio.

Excusatio perfecta testimoniũ est suæ conscientię.
Excusatio non petita est accusatio manifesta.
Ingenia humana fecunda ad suã culpã excusandam.
Multitudo sociorũ nõ excusat crimina.
Nulla est peccati excusatio, si amici causa peccaueris.
Nemo de ignorantia excusationẽ habet in publicis.

Exemplum.

Amat vnusquisque sequi vitã parẽtum.
A boue maiore discit arara minor.

Exempla testimonium loca obtinent.

Exemplum de se præbeat bonum, cupiens se alios imitari.

Exempla magis, quàm verba docent.

Exemplis vtimur in dicendo, vt facilius intelligatur.

Nil docetur absque exemplo, nilue rectè discitur.

Non æmulandũ est exemplum nisi optimum.

Non oratio, sed vita loquentis suadet.

Operatur facilius, qui patrẽ viderit facientem.

Similitudo & exẽpla maximè mouent.

Validiora sunt exempla, quàm verba.

Exercitatio.

Corpus exercitijs applica, quæ sanitatẽ ferunt.

Difficile est tenere, quæ acceperis ni exerceas.

Debilem naturam reddit fortem exercitatio.

Exercitatio consumit cruditatem.

Exercitatio dicendi linguam acuit.

Exerce te spõtaneis, ut adacta perferas.

Exercitatio optimus est magister.

Exercitium & ad corpus, & ad animũ confert.

Exer-

Exercitium non pariat lascitudinem.
Exercitio crescunt vires, otio languescunt.
Moderati labores corpora reddunt firmiora.
Non prodest ingenij felicitas sine exercitio.
Procedat cibum moderatum exercitiũ.
Validissimus est miles exercitatus.
Vtendum est exercitationibus modicis.

Exercitus.

Exercitus nimis magnus non facile regitur; nec diũ durare potest.
Exercitus discors sine hoste vincitur.
Exercitus sui morem sequitur ducis.
Exercitus patientem dux patiens facit.
Exercitus sine duce est sine capite corpus.
Exercitus nunquam vacet, aut hostibus nocens, aut sibi prodens.
Exercitus labore proficit, otio consenescit.
Parua manus ordinata, inordinatas profligit copias.
Videtur ab exercitatione exercitus dici.
Vincitur magis fame, quàm ferro exercitus.

Exilium.

Exilium graue nullum est, in quo itur cum virtutibus.
Exultantes suas secum tantum ferunt virtutes.
Exilium multis ducit, & proficit.
Exilium est sceleratorum pęna.
Exilium non supplicium est, sed refugiũ portusque supplicij.
Exilium durum est, quibus conscriptus est locus.
Quid auxiliũ est, quàm cõmutatio loci.
Suas secum virtutes & bona ferunt exules.
Tantum est exul, qui non est Homerus.
Vniuersus est communis, ergo nemo exul.

Existimatio.

Equis est, qui se meliorem alijs non existimet?
Etiam capillus vnus habet vmbrã suã.
Laude ingenij nemo alteri cedit.
Nullus se ipsum parui pendet.
Plerunq; nihil est, qui magni se ęstimat.
Pretiosissimis in rebus est magna tenenda existimatio.
Stultus est, qui plusquam decet se existimat.

Experientia.

Ab experientia singularium accipimus vniuersalia.

Assiduitas experiendi paulatim subtrahit admirationem.

Experientiã temporis affert longitudo.

Magis timemus cuncta ante experientiam.

Præstantissima omnium rerum magistra est experientia.

Prius absumitur modius salis, quàm cognoscitur mortalis.

Per varios casus vsus experientiam facit.

Rerum experientia multa ostendit difficilia.

Facilitas.

Facilia etiam fugiunt negligentes.

Malum est facile, & bonum difficile.

Omnium rerum cupido lãguescit, cùm faciles occasio est.

Omne quod facilè superatur, contemnitur.

Quæ sponte fiunt redduntur facilia.

Soluuntur faciliùs, quæ ligãtur faciliùs.

Felicitas.

De felicitate hominis vltimus dies iudicat.

Ex honorabilibus rebus nascitur felicitas.
Ex sui cognitione nascitur felicitas.
Ennervare homines solet felicitas.
Est viri generosi in felicitate non superbire.
Felicitas contemplatio quædam est.
Felicitatem humanam ostendit rogus.
Felix est, qui nihil debet neque cupit.
Felicitas insolentiam parere solet.
Felicitas duplex est politica & contemplatiua.
Felicitas magna est à felicitate non vinci.
Multos merum, & felicitas obruit.
Nemo felix nisi sapiens.
Nemo felix vel conscientia, vel membris affectis.
Nemo apellandus beatus, nisi ad supremum diem peruenirit.
Nihil est ab omni parte beatum.
Nihil est miserius, quàm fuisse felicem.
Nihil superbius & in tolerabilius homine felicitatis opinione corrupto.
Nemo absque iniuria felicitatem assequi potest.
O nulla longi temporis felicitas.
Perfecta felicitas est vsus virtutis.
Qui

Qui multos bonos gignit liberos est felix.
Sanitatem infirmus, pauper diuitias ponit esse felicitatem.
Solus sapiens est felix, nam omnia possidet cum nihil cupiat.
Sunt infelices, quòd vulgus beatos iudicat.
Si fortuna perit, nullus amicus erit.
Tẽpore felici multi numerantur amici.
Ventus contrarius sceculi felicitas.
Virum probum non decet in felicitate mutare mores.

Fœnerator.

Fænus etiam diuitibus est intolerabile.
Hominem interfecit, qui fæneratur.
Peior ciuis æstimatur fænerator, quàm fur.
Vsurarius super omnes mercatores est maledictus.
Vsurarius lucrum pro Deo colit.
Vsurarius pro pecunia omne nefas cõmittit.

Fama.

Ad calamitatem quilibet rumor valet.
Facilè perit fama, difficilè reſsarcitur.
Fama extẽdere factis est virtutis opus.
Fama ex malo quærunt aliqui.

Fama malum quod non aliud velocius vllum
Mobilitate viget, vireſque acquirit eondo
Parua metu primo, mox ſeſe attolit in auras.
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.

Fama loquax, quæ veris addere falſa,
Gaudet, & e minimo ſua per mendacia creſcit.

Honeſtus rumor alterum eſt patrimonium.

Honeſtus eſt fama, quàm pecunia diteſcere.

Iuimici famam, non ita, vt nata eſt, ferunt.

Iactura facilè, fama contaminata nunquam renaſcitur.

Maior vero ſemper fama nuntiat.

Magnꝰ labor eſt magnæ cuſtodia famę.

Quę fama ſępe oppreſſit, vix reſarcitur.

Rerum geſtarum fama poſt mortem viuere facit.

Rumor mora ſeneſcit, & creſcit veritas.

Fames.

Aſinus eſuriens fuſtem minimè negligit.

Cęnat

Cænat bene ambulando, quisquis obsonat famem.
Diutiùs tolerare famem malis ac putridis humoribus vẽtriculum repletur.
Esuries est appetitus calidi & sicci.
Fames, & frigus miserima mortis genera.
Fames est optimus coquus.
Fames septimo die hominẽ extinguit.
Fames dulcia reddit fastidium insipida.
Fames & sitis optimè condit omnia.
Ieiunus venter non audit verba libẽter.
Imanis fera est fames.
Ingeniosa fames oẽs excuderit artes.
Optimum condimentum fames, & potio optima sitis.
Omnia vulgaria sunt pretiosa esuriẽti.
Stomaco esuriẽti amara dulcia esse videntur.
Simul habitare nequierũt pudor & fames.
Terra celestes arida sorbit aquas.
Verbis inediam repellere haud potest.
Vincit sine ferro fames hostem.

Familiaritas.

Familiaritas ingenuis est iucunda.
Ingenij tibi dissimilis consortia vita.
Nimia familiaritas parit contemptum.

Sapiens sapientum familiaritate gaudet.
Vitanda malorum fœda familiaritas.
Villicus villici familiaritatem delectat.

Fastidium.

Affert fastidiũ & in leuibus prolixitas.
Ita plerique ingenij sumus omnes, nõstri nosmet pænitet.
Solet copia semper prebere fastidium.
Tollit fastidium labor, & otium parit.

Fauor.

Malis artibus fauor popularis acquiritur.
Omnes secundat res hominum fauor.
Primus locus apud regem lubricus est.
Quo se fortuna vertit, eo se fauor hominum inclinat.
Vbi vis humana deficit, est fauor diuinus.
Vnus est fauor hominũ ratione diuina.

Ferocitas.

Adiuncta vastis viribus est ferocitas.
Etiam feroces sub iugo Roma vidit.
Ferocitas sedatur lenitate.
Feritas leonum inter se non dimicat.
Multis terribilis cauet multos.
Pace quos cernis feroces, cernes bello profugos.
Timidi non ferunt labores, ferocibus non

non facile imperatur.
Vera ferocitas cum ratione est sociata.

Fertilitas.

Ad maturitatem non perueniet nimia fecunditas.
Abundantia, temporalium æternorum facit obliuionem.
Abundantia excedens mala est.
Fertilitas nimia sæpe nocet.
Fertilis assiduo, si nõ renouetur aratro.
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
Fœcunda minus, quæ maiora sunt corpora.
Fertilitas terrarum à solis calore procedit.
Fertilitas est sibi ipsi damnosa.
Precocia semper maioris sunt pretij.

Festinatio.

Canis festinans cæcos parit catulos.
Laudabilis non est vbique festinatio.
Nimium prosperanti quæuis mora est.
Properantes omnia peruerse agunt.
Qui nimium festinant, rem edunt imperfectam.
Sed propera, nec te venturas differ in horas, Qui non est hodie cras minus aptus erit.

Sanè citò & bene habitant rarò simul.

Seruile esse duco per vrbem festinàter currere.

Fideiussor.

Fideiussoris ne obliuiscaris, dedit enim pro te facultatem suam.

Ingratitudo regnat, & fideiussor soluit.

Inire vadimonium est humanum, sed cum cautione.

Non solum vadatur verus amicus, sed etiam donat.

Suspectu ingratitudinis multi non vadantur.

Vadimonium est præbendum, sed cui præbendum videto.

Fides.

Aduersis in rebus rarior est fides.

Fides non est seruanda, qui prior fidem fregit.

Fides sine operibus mortua est.

Fides supremum vinculum mortalibus.

Fides quidem est habenda, sed non omnibus.

Fides & amor metu, & necessitate mutantur.

Fides sola absque baptismo in necessitatibus sufficit.

Fœdi fragus & hominib. & dij inuisus.
Fidem cum sorte mutant barbari.
Fides Religionis catholicæ est animæ lumen.
Fides est simplicitas mentis, & deuotio animæ ad Dominum.
Fides vera nunquam turbatur.
Fideles miracula non quęrunt.
In malis promissis fidem non expedit obseruari.
Locus sine portu non est tutus, sic animus sine fide.
Nō adeo debet pelago se credere, si quę
Audet in exiguo ludere cymba lacu.
Nen procul e stabulis audet discendere, si quæ Excussa est auidi dentibus agna lupi.
Ne fidas ei quem læsisti.
Ne credas ei quem semel infidum cognouisti.
Nemini fidas, nisi modicum salis assūpseris.
Non intrat nunquam regium limen fides.
Non bene ripæ creditur.
Nusquam tuta fides.
Nihil aliud est fides, quā credere quod non vides.

Non oportet inimicis nec de credibilibus, fidem habere: amicis autem incredibile credere.
Non est habenda fides, cui suorum proditur fuit.
Non est facile credendum, quod fieri difficile videtur.
Non omnibus credas, multi enim sunt qui sibi non tibi consulunt.
Oculis magis habenda fides, quàm auribus.
Probis viris, & iniuriatis habēda fides.
Pretio parata vrneitur pretio fides.
Prudentiæ est infido difidere.
Qui semel est læsus fallaci piscis ab hamo, Omnibus vna cibis ære subesse putat.
Qui sæpe iurat propriam destruit fidē.
Suspecta semper pauperis viri fides.
Silicet vt fuluum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides.
Sine fide nihil stabile nihil firmum.
Tua omnia, vni naui nunquam credito.
Tarda solet magnis in reb. inesse fides.
Vestimentum in hyeme perdit, qui infideli credit.

Fi-

Filius.

Amare nimium, odio eſt habere filios.

Domus columnas extimato maſculos.

Erudi filium, & fructum conſolationis colliges.

Emendandi ſunt filij, non tam duriter tractando, verbis moliter ſuadendo.

Filiorum numerus liberalitaté minuit.

Filij mares ſunt familiæ columnæ.

Filij parentibus ſimiles, ſunt cariores.

Filios beneuolentia patris meliores efficit.

Gnatus eſt paréti carior, quam ipſe ſibi.

Liberos erudi, caſtiga & inſtrue.

Liberi pro paternis ſceleribus pænas luunt.

Liberi parentibus ſunt vita.

Liberi frequenter offuſcant parentum gloriam.

Natus vnicus paréti vita ipſa iucũdior.

Nec catulus quidem ſeruandus eſt ex gerere peſſimo.

Non poteſt ſeges bona malorum eſſe ſeminum.

Non eſt filius, quem nunquam virga verberat.

Natis magis ſcientiam, quàm opes relinque.

Non

Non habendi ſunt pro liberis degenerantes.
Operatur filius, quæ vidit patrem facientem.
Patrem ſequitur ſua proles.
Proles inſtar eſt vitæ mortalibus.
Per pauci filij aſſimiliantur patri.
Pudore & liberalitate liberos retinere melius eſt, quam metu & virgis.
Proles fere parentibus naſcitur ſimilis.
Pugnat omne animal pro catulis ſuis.
Perfidus Deo, hominibus inimicus, qui parentes negligit.
Petulans filius patris prçcepta contemnit.
Parentes in filios ſe regenerant.
Qui cum oportet non verberat filium, odit.
Qui amore afficit filium flagellet & erudiat.
Viuente nato, viuus creditur pater.
Vix filius notus eſt pateri.
Vis diuites natos relinquere? fac bonos.
Vis patrem amare? ipſius filium ama.

Finis.

Exitus manifeſtat, quod à principio celebratur.
Exitus acta probant.

Finem vita spectat.

Finis est ad quem cuncta referuntur.

Finiti ad infinitum nnlla est proportio.

Finis opus laudabile reddit.

Non idem semper dicere, sed finem spectare debemus.

Quidquid agitur, agitur propter finem.

Quæ orta sunt occidunt, & aucta senescunt.

Respondeat semper finis suo exordio.

Rerum exitus est incertus.

Fletus.

Et lachrymæ prosunt, lachrymis adamanta mouebis.

Fœmineum est plorare, virum decet esse modestum.

Fletus erumnas leuare solet.

Lachryma nil citius arescit.

Nequiquam flemus, quod nos vitare nequimus.

Non est vtilitas in fletu.

Per plāctum vitam mortus habere nequit.

Stultus est, qui mortem mortalium defleet.

Vltra modum fletus est reprehendendus.

Fortitudo.

Exterreas viros fortes improuisò.
Fortis nec temerè audet, nec inconsultè timet.
Fortes creantur fortibus & bonis.
Fortitudo est scientia perferendarum rerum.
Fortis dicitur, qui circa præclaram mortem impauidus est.
Fortes viros non tulit mors, sed conseruat.
Fortes iniurias subitò obliuiscuntur.
Fortis est quem, neque pauperies, neq; mors, neque pericula terrent.
Fortis nec frangitur aduersis, nec prosperis turgescit.
Fortis est qui se, quam qui fortissima vincit.
Fortis timet medium inter audaces & timidos.
Fortitudo à superabundantia corrumpitur, à medio saluatur.
In calamitatibus, & iniurijs nihil abiectè facere, celsi animi est.
Iniuriam nec patitur fortis, nec facit.
Ignominiam plùs fortis horret, quàm necem.
Leo vbicunque est semper leo est.

Non

Non curat muscas elephantus, nec culices leo.

Non sunt fortes, qui aut ex ira, aut ex dolore in pericula impelluntur.

Non est vir fortis, cui non crescit animus in periculis.

Non est vir fortis, qui laborem fugit.

Nec *Hercules* quidem contra duos.

Nullus vir dici potest, qui non est fortis.

Nullus vir fortis dignatur clam hostem occidere, sed palam.

Nullus cruciatus animum fortem terrificat.

Oportet fortem esse mansuetum, & proximi non tam metuant, quàm reuereantur.

Strenuorum nomen immortale.

Qui per virtutem perit, non pol interit.

Quisquis fortis erit premia digna feret.

Virtutem ne forte tuam contemptior inquinet:

Vltrices moderare potẽtior iras.

Viris fortibus opus non est mænibus.

Virorum fortior est, magis mortem, quàm vitam amare.

Vir fortis in tribulatione solidatur.

For-

Fortuna.

Asperius nihil est humili, cum surgit in altum.

Aduersa fortuna præbet, quod secunda denegat.

Altiùs multi tollũtur, vt cadãt funestiùs.

Breuis est magni fortuna fauoris.

Centum hominum doctorum vincit consilia fortuna.

Cui fortuna aduersatur amicos nõ hẽt.

Difficilius secunda, quam aduersa fertur fortuna.

Donec eris felix, multos numerabis amicos, Tempora si fuerint nubila solus eris.

Dat quodcunque libet fortuna rapitq;, Irus est subitò est, qui modo cresus erat.

Eripit quidquid dedit fortuna præter virtutem, quam non dedit.

Fortuna virtutem aliquando superat.

Fortuna fortes metuit, ignauos premit.

Fortuna & mente, & ratione caret.

Fortuna cùm blanditur captatũ venit.

Fortuna obesse contenta non est semel.

Fortuna vitrea est, quæ cùm splendet frangitur.

Fortuna cũ blanditur, tũc est metuẽda

For-

Fortuna nunc mihi, nunc alijs benigna.
Fortuna aduerſa prudentes facit.
Faber eſt quiſque fortunæ ſuæ.
Fortuna quanto maior, tanto minus ſicura.
Fortunam, cũ abire permiſeris, fruſtra poſt modum fugientem, implorabis.
Fortunã citiùs reperies, quàm retines.
Fortuna non mutat genus.
Fortuna opes, non ingenium augere poteſt.
Fortuna hunc locupletat, illum redigit ad inopiam.
Fortuna plus in pugna, quàm virtus poteſt.
Fortuna vincit, atque mutat omnia.
Fortunam inſanam, cæcã, brutam perhibent philoſophi.
Guta fortunæ præ dolio ſapientiæ.
Imperat fortuna omnibus rebus.
Inter os & offam multa accidere poſſunt.
Leuis eſt fortuna, citò poſcit qđ dedit.
Minus in paruis fortuna furit.
Maximus anxius eſt qui fortunatus.
Miſerima eſt fortuna quæ inimico caret.
Non conſiliũ agit, at ſors res mortaliũ.

Passibus ambiguis fortuna volubilis errat.

Et manet in nullo certa tenaxque loco.

Proculdubio fortuna hominum superat prudentiam.

Quod non dedit fortuna rapere non potest.

Quibus fortuna secunda est diuturnam optant vitam.

Quo se fortuna vertit, eò se fauor hominum inclinat.

Rarò bona fortuna, bonaque mens datur homini.

Secunda nos fortuna nescios nostri facit, sinistra nosmet indicat nobis.

Sæpe efficit fortuna, quod ars efficere non potest.

Sors omnium mortalium versat.

Si fortuna volet fies de rethore consul.

Si volet hæc eadem fies de consule rethor.

Suam cuique mores fingunt fortunam.

Stulti timent fortunam, sapientes ferunt.

Secunda insolentes, aduersa modestos fortuna facit.

Secundæ res negligentiam creant.

Tri-

Tristem reges fortunam, lætam non reges.

Tempus facile transit in serenitatem.

Frater.

Fratres cōcordes, sunt vt ciuitas firma.

Fratres simul principari non debent.

Fratrum iræ inter se sunt acerbissimæ.

Fratres sunt corporis tui partes.

Inter fratres rara concordia.

Ira fratrum inueterata conuertitur in odium.

In patrimonij diuisione probantur fratres.

Substātia inter fratres seminat discordiam.

Vera felicitas est fratrum concordia.

Fraus.

Ab insolitis fraus præsumitur.

Fraudem fraude repellere licet.

Fraus est accipere, quod non potest reddere.

Fallacia alia aliam fallaciam trudit.

Fera, & piscis, aliqua oblectatione, decipiuntur.

Impia sub dulci melle venena latent.

In tergo magis in via, quam fronte perspice.

Nimis credentes pluries decepiuntur.

Nunquam nautam fecit vna nauigatio.
Nec ſemper violæ, nec ſemper lilia florent.
Sæpe tamen cultuſque frequens, & cura docentum, Imperat ingenijs naturaque flectitur arte.
Sæpe maximæ res magis frequentatione, & diligentia, quàm viribus conficiuntur.
Vno ictu non deciditur quærqus.

Frigus.

Fames & frigus miſerima mortis genus.
Frigiditas taciturnitatem, caliditas garrulitatem generat.
Frigus tenui cuti inimiciſſimum.
Frigiditas eſt mater albedinis.
Frigus neruis & pulmoni inimicus.
Frigus facit homines feroces, & non prudentes.
Frigus corpus indurat ad laborem.

Frugalitas.

Diſcite quam paruo liceat producere vitam.
Neceſſarijs contentus vilem facit annonam.
Paruis minimiſque rebus natura contenta eſt.

Peregrinatio docet frugalitatem.
Poteſt frugalitas ſenectutē producere.
Philoſophia exigit frugalitatem.
Pro cenſu paupertati eſt frugalitas.
Virtutum omniū mater eſt frugalitas.

Fuga.

Fuga fit aſtu ſæpe, non formidine.
Fædiſſima fuga, quæ fit, abiectis armis.
Fuga plus nocet militi, quàm cōſiſtere.
Vir fugiens denuo pugnabit.
Vides bello profugos, quos ceres pace feroces.
Vir fortis potius mortem ſuffert, quàm fugam.

Fur.

Centuplex murus, in ſeruandis rebus, à furibus eſt paruus.
Fur furem cognoſcit, & lupus lupum.
Fur notus eſt furi, & ſaga ſagæ.
Fures vocant, qui ſuas diuitias denudat.
Fur eſt, qui clam, & pallam tollit.
Furem nocturnum, qui occidit non cōmittit homicidium.
Furis eſt mentiri, & peierare.
Occaſio commoda, facit furem.
Publici fures ætatem in auro agunt.
Qui publicat diuitias fures prouocat.
Spes rapiēdi, & predādi cæcāt animos.

Si

Si quod non redidisti, & rapuisti.
Vtrique fures sunt,& qui recipit, & qui furatur.
Vrget in patibulum fur maior minorē.

Futura.

Ad melius verte, fortuna quodcunque accidit.
Ex ante factis de futuris iudica.
Ex prȩteritis possunt futura deprehēdi.
Futura præuisa minoris sunt timoris.
Nam præuisa minus lædere tela solent.
Sæpe vtile est nescire quæ futura sunt.

Generatio.

Corruptio vnius est generatio alterius.
Est generatio ex non ente in ens,corruptio contra,ex ente in non ens.
Etiam generosos & sapientes domat amor.
Fȩminæ celeriùs maribus generat & senescunt.
Generatio est opus naturæ perfectissimum.
Homo valde pingue parum generat.
Homo & sol generant hominem.
Homo generat terseptimum annū sed debile & imperfectum.
Mares ad septuaginta, fȩminȩ ad quinquaginta vt plurimum generant.

Mulieres faciliùs concipiũt, ſed in perperio vehementiùs laborant.

Roſa non naſcitur è ſquilla.

Qualis foliorum, talis hominum generatio.

Spontanea moleſtia eſt filiorum procreatio.

Generoſitas.

Equum generoſum vel vmbra virgæ rexeris.

Generoſis animis amor laudis eſt magnus ſtimulus.

Non poteſt generoſus animus contumeliam pati.

Non animis ęquis fert generoſus hoſtis ſucceſſus prędicari.

Præſtant opulentis generoſæ nuptiæ.

Qui ad virtutem natura eſt bene compoſitus, eſt generoſus.

Res eſt generoſa non ad ſuas, ſed naturæ vires reſpicere.

Temperies bona corporis eſt animi generoſitas.

Gloria.

Amor gloriæ nimis mortalibus acer.

Ardua per præceps gloria vadit iter.

Eſt excelſi animi, quum præclara geſſeris, contemnere gloriam.

Glo-

Gloriæ studium voluptatum amorem excludit.

Gloria est frequens de aliquo fama cum laude.

Gloria est fructus virtutis.

Gloriam concupiscens non cogitat de labore.

Mundana gloria est ventus leuis.

Nulla melior est gloria, quàm quæ à laboribus nascitur.

Omnib. honoris & gloriæ patet cãpus.

Posteris perenne flumen est maiorum gloria.

Peruersi animi est quærere gloriam, & non exercere virtutem.

Quisquis victum victor laudat, suam gloriam illustrat.

Viri fortes gloria, virtutis pręmia, contenti sunt.

Vita breuis est, glorię cursus sẽpiternus.

Grauitas.

Grauitas decet viros, & fęminas modestia.

Grauitas naturalis laudanda, affectuosa vituperanda.

Grauitas in se quàm plurimum habet maiestatis.

Grauitas in principibus est admirabilis.

Minimo ſono labuntur flumina maxima.

Socia & ornamentum dignitatis eſt grauitas.

Gula.

Cor habet in ventre guloſus, laſciuus in libidine, auarus in lucro.

Epularum repletio vim veneni prebet.

Gula & luxuria animi virtutes deſtruunt.

Gulæ vitio ablato, multa vitia vitantur.

Guſtus mercatum inuitat.

Gula eſt mater luxuriæ.

Guſtus deprauatus vel cibos ſaporitiſſimos faſtidit.

Lenticula Eſau primatum perdidit.

Lunge nobis maior eſt cura ventris, quàm artium liberalium.

Nimia gulæ ſaturitas mentis acumen obtundit.

Non eadem placet eſca mortalibus.

Pone gulę metas vt ſit tibi longior ætas
Eſſe cupis ſanus ſit tibi parca manus.

Hæres.

Hæredis fletus ſub perſona riſus eſt.

Magna hæreditas ex amico inimicum facit, & gaudebit tua morte, quò plus accipit.

Me-

Melius sit haberem hæredem an non, dubium est.
Male agit æger qui medicum hæredem facit.
Qui sentit honus sentire debet comodum, & contra.
Vera est hæreditas paterna gloria.

Herus.

Colant te potius serui, quàm timeant.
Est domus occulus domini præsentia.
Non oportet dominum esse sine custodia.
Occulus domini saginat equm.
Posterius eat cubitum dominus, primus surgat.
Suum asellum e luto extrahit, nisi dominus.
Videt oculus domini plus, quàm centum alieni.
Vestigia domini stercorant agros.

Homo.

Aduersus duos homines nequidem Hercules.
Amictus, visus, ingressus mores indicāt
Alius alijs in rebus est præstantior.
Centum vnus, centum non vnum valent.
Consueuere homines, si qua sinistra

vota cadũt,ijs se se alios ville vederi.

Cum moritur homo vermes, & serpẽtes hęreditat illum.

Carne moles apti sũnt ad philosophiã.

Cuilibet est inata scientia & notitia.

Felices homines innupti & sine liberis.

Gallus in suo sterquilinio multũ potest.

Gratiam duplicat irrogatus, qui dedit.

Generosis ingenijs odio sunt turpia.

Garulo homini tacere grauissimũ est.

Homo nihil omnino, quàm ipsa calamitas est.

Homo magnum est miraculum.

Homo ratione tantùm pręstat belluis.

Homo est natus ad contemplationem.

Homo potest dici Deus, non coli vt Deus.

Homo iumentum est, Deus autem possessor.

Homine nulla imanior fera.

Homo paruus mundus est.

Homo nascitur ad laborem, & auis aduolatum.

Homo nisi aquæ bulla est.

Homo non potest sui esse iustus iudex.

Homines sunt ad malum proniores, quàm ad bonum.

Homo figura & oratione cognoscitur.

Homo

Homo & optimum, & pessimum animal.

Humanum genus,non natura, sed per accidens sibimitipsi inimicum est.

Homines in montibus habitantes fortiores.

Homo bestialis cẽties millies peior est bestia.

Homo licet doctus aliquando errat.

Homines boni aut mali perpauci,medij perplurimi.

Hominum natura nouitatis auida.

Hominis industria belluarum vim longè superat.

Hominem purum inuenire difficile.

Homo est melioris carnis,quàm cętera animalia.

Homines vnius gentis naturaliter sunt magis amici, quàm alterius per morum conformationem.

Homines valde pingues parum generant.

Homo animalium miserimum & pessimum.

Ita plerique ingenij, sumus omnes,vt nostri nos met pęnitet.

Lupus est homini homo.

Largitur bono Deus viro bona.

Malorum suorum homo est sibi causa.
Mortalium nemo felix.
Mortalium tāta est malitia, vt se deum arbitrentur posse circumscribere.
Masculus naturaliter dignior est fæmina.
Nil mortalibus ardum.
Non cuiuis homini conuenit adire Corinthum.
Nullum animal difficilius est cognitu homine.
Nemo alterum, quàm se plus diligit.
Nihil est facilius, quàm se fallere.
Nihil est aut turpius, aut nequius effeminato viro.
Nullum est homini perpetuum bonum.
Nemo potest dicere hoc non patiar.
Omnes deorū opes indigent homines.
O feris homo magis infelix.
Omnia orta occidunt, atque senescunt.
Omnis homo lucri cupidus est.
Pluribus vnus resistere, aut sufficere potest.
Pro commodis mutare vota homines solent, sentētiam alternari nunc spe nunc metu.
Potest quis per alium, quod potest per se ipsum.

Per-

Perfectus omnibus in rebus nemo esse potest.

Priuata perdit, qui non curat publica.

Pace quos cernis feroces, cernes bello profugos.

Prima pars æui se se nescit, media curis obruitur, vltima senectute premitur.

Quod tibi nolles fieri alteri ne feceris, & quod tibi velles fieri alteri face.

Qualis mundus absque sole, talis absque litteris homo.

Quot homo habet peccata, tot demones habet.

Quod naturæ satis est, homini non est.

Res humanæ semper in deteriùs prolabantur.

Sunt homines, quos infamiæ suæ neque pudet neque tædet.

Sunt quidam non re, sed nomine hoĩes.

Tenuioris est officium non parui facere maiores se.

Talis sis qualis haberi cupis.

Velox homo in opere suo corum Rege stabit.

Vnumquemq; suo decet esse contentũ.

Vnus nihil duo plurima possunt.

Viri cãdida cute nõ sunt valde strenui.

Vir vnus haud videre omnia potest.

Vnicuique dedit vitium natura creato.
Viue tibi, tecum habita, nec grandia tentet.
Effugit ĩmodicas paruula pupis aquas.
Vnum quodque animal ſibi ſalutaria cognoſcit, præter hominem.

Honeſtas.

Criminoſior culpa eſt vbi eſt honeſtas.
Ea facite, quorum non poteſt pęnitere.
Geſtare pernam non eſt turpe, ſed ab honeſto recedere turpe.
Honeſtas eſt citra vtilitatem per ſe laudabilem.
Honeſtas vitam beatam efficit.
Melius honeſta probamus, quàm ſequimur.
Nihil eſt honeſtum iuſtitia vacans.
Nihil eſt vtile ſi non honeſtum.
Nihil hominem optare oportet, niſi honeſtum.
Ornamentum eſt mulieris modeſtia & honeſtas.

Honor.

Dignitatem plerique ambiunt pauci laborem.
Ex virtute naſcitur honor.
Eſt anguſti animi atque demiſſi honorem temnere.

Eſt

Est contemptus vbi non est honor.
Expers honoris vita per grauis.
Etiam sanato vulnere cicatrix manet.
E est honor honorantis.
Honor humanus est nihil, nisi fumus.
Honor, & bona existimatio inter res pretiosas est numeranda.
Honor & dignitas quales viros declarant.
Honor est virtutis merces & premium.
Honor non solum maioribus, sed equalibus reddendum.
Honor verus est animi virtus.
Honores sæpe mutant mores.
Innumeris laboribus honor constat.
Infamibus portæ non pateant dignitatum.
Mediocres honores tempus auget, immodicos abolet.
Maxime appetunt honores recusantes.
Non exigit honorem, qui recusat laborem.
Omnibns honoris & gloriæ patet campus.
Qui alios honorat se ipsum honorat.
Qui

Qui de amore non venit honor, ambitio est.
Trahimur oẽs laudis & honoris studio.
Viribus æstimatis subibis sarcinam.
Victoria & honor in rebus honestis ponuntur.

Hospes.

Hospitem suscipiens suscipit Christum.
Non omnes suscipe in domo, multi sunt dolosi.
Non ignara malis miseris succurrere disco.
Turpe est apud plorantes epulari hospites.
Turpius eijcitur, qui non admittitur hospes.
Voluntate bona, quàm mensa lauta suscipitur hospes.
Viuitur ex rapto, non hospes ab hospite tutus.
Videtur parum ciuile in hospitalitate omnia perscrutari.
Verus hospes fuit & ipse hospes.

Hostis.

Aduersus hostes nulla est prætereunda occasio.
Ad reprimendum hostem potẽtiorum hostium societas est expetenda.

Extinguere hostem est maxima virtus ducis.
Gloriosum est ab hoste laudari.
Hostis vires deficere simulans summopere est fugiendus.
Hostes nanque facit fratres commune periculum.
Hostem beneficij vincere optima vltio est.
Hostis timẽdus prę externo domestic⁹.
Hostis in domo formidabilis est.
Hostiũ dona nõ sunt dona, sed fraudes.
Hostium præsẽtia nimium est molesta.
Hostem, quamuis humilem, docti est, metuere.
Ignoscere bello hosti sufficit semel.
In persequendo hostes ordinem etiam serua.
Iucunda macula est ex hostis sanguine.
Laudes & blanditiæ inimicorum sunt contumeliæ.
Miseremia est fortuna, quæ inimico caret.
Melius est parcere hostibus, quã sęuire.
Nemo suum hostem flocipendat.
Nescit abesse suis furor hostibus.
Pars victoriæ est inter hostes serere discordias.

Per-

Pernitiosior est hostis fugiētibus, quàm astantibus.

Qui vincere aduersario ex tuto cupit beneficijs, & gratia certet bonis.

Quod per hostium vim factum est, non est ratum.

Res tuta non est hostem persequi longiùs.

Suspecta meritò sunt & obsequia hostium.

Seipsum quàm hostem superare operosior est.

Subita cõterrunt hostẽ, vsitata vilescũt.

Humilitas.

Bona humilitas, nihil appetẽdo, totum, quod contemnit, adipiscitur.

Deũ non nisi humiles cõtẽplari possunt.

Humilitas est ex intuitu propriȩ voluntatis voluntaria mentis inclinatio.

Humilitas cordis receptaculum est gratiæ.

Humilitas magis est necessaria, quàm virginitas.

Humilitas omnium virtutum fundamentum.

Humilitas est nutrix dilectionis.

Humilitas non est sine animi magnitudine.

Hu-

Humilitas in paupere grata, in diuite gloriosa.
Hominem ad cęlum humiltas impellit.
In humilitatis regno etiam militat superbia.
Mediocre humilitate est vtendum.
Nihil est Deo gratius humilitate.
Potentibus viris magna est virtus humilitas.
Qui cupit primatum cęlestem, sequatur humilitatem terrestrem.
Quantò es maior tantò te geras humilius.
Quod virtus, & ratio nequit sæpe superauit humilitas.
Quem quercus non sustinet ventum, sustinet humilitas.
Vbi est humilitas, ibi est animi magnitudo.
Vbi est humilitas, ibi est sapientia.

Hyems.

Bruma niuēs perferūt, flores sunt veris amænæ.
Dum ætatis ver agitur, tum consule brumæ.
Inuitat genialis hyems, curasq; resoluit.
Parantur ætate, quæ hyeme fruuntur.
Senectus anni est horrida hyems.

Hipo-

Hypocrisis.

Abscundunt mentes sub ouina pelle lupina.

Hypocrita est quisquis appetit videri, qui non est.

Hypocrita immunda mente, & strepitu labiorum orat.

Hypocrita abstinentia corpus afficit, vt mondana gloria fruatur.

Hypocritarum facies est rationalis, corpus vero bestialis.

Hypocrita in hac vita recepit mercedem suam.

Hypocrita sanctus esse non appetit, sed vocari.

Hypocrita rectè loquitur, & malè viuit.

Hypocrisis macula pauci carent.

Hypocritæ volunt esse humilis sine despectui, bene vestiti sine solicitudine, in pace sine labore, alijs adulantes, alijs detrahentes, mordaces vt canes, superbi vt leones.

Intrinsicus rapaces lupi, dolosi vt vulpes, volunt esse sine auctoritate iudices, sine visu testes, postremo falsi accusatores, & omni virtute carentes.

Illa vero iustitia quæ hypocrisis est, non est

est iustitia mētitur oculis, fallit aspectu, videntibus illudit, decipit audiētes, seducit turbas, trahit populos. famam lædit & vendit, clamore emit, mercedem rapit præsentem. præmium non quærit futurum. cæcat oculos, cæca ipsa non videns vult videri.

Iactantia.

Aliena tamquam propria narrare iactantia est.

Fures vocat qui suas diuitias denudat.

Iactator est vituperabilior mendace.

Iactatio virtutis nimis displicet.

Iactantia fastus mentis est maiora de se promittere, quàm sunt.

Quod magis est inane validius sonat.

Virtutis expers verbis iactat.

Verbis inaniter iactes vbi reb. opus est.

Iactura.

Iactura præstat turpi lucro.

Malè parta, malè dilabuntur.

Nullum lucrum expectes de alterius iactura.

Quantò minor in possessione commoditas, tātò minor in amissione dolor.

Sēper grauior est in paucitate iactura.

Tur-

Turpissima est iactura, quæ fit per negligentiam.

Ieiunium.

Ieiunium purgat mentem, carnem spiritui subijcit.
Ieiunium debet esse moderatum.
Ieiunare non solum ore, sed spiritu tenemur.
Ieiunium arma ministrat contra diabulum.
Ieiunium est angelorum imitatio.
Ieiunium ægrotis maximum est opus.
Ieiunus venter nō audit verba libenter.
Ieiunus rarò stomac⁹ vulgaria temnit.
Ieiunio stomaco dulcia amara, esse videntur.
Ieiuno stomaco omne pharmaco sumendum.
Ieiuno stomaco panes sunt delicatæ ferculæ.
Ieiunio rarò ægrotat homo, repletione sæpius.
Ieiunium sanitatem conseruat, & vitam prolungat.

Ignis.

Ignis per se ac sua, sponte mouetur.
Ignem stupæ admouere non est tutum.
Ignem igni ne addas.

Ignis

Ignis fit ex aere rarificato.
Mare, mulier, ignis tria mala.
Nullum condimentum igne suauius.
Nutritur vento, vẽto restinguitur ignis
Leuis alit flammas grandior aura necat.
Periculosũ est ignẽ admouere stupeis.
Stupea flamma illco extinguitur.

Ignorantia.

Audaciæ est parens ipsa ignorantia.
Ægrè teges inscitiam inter pocula.
Fons omnium est vitiorum ignorantia.
Ignorãtia in vnoquoque hostis primarius.
Indoctus idem atque arrogans suo semet sermone, & ignorantiã prodit.
Melius est nescire, quàm errare.
Omnium malorum pessimũ est ignorantia.
Omnium inscipientium animi in morbo sunt.
Omnis inscipientes insanos esse dicunt stocci.
Argumentum ignorantiæ est à sapientibus disentire.
Inscipienti, sapiens loquens, descipere videtur.
Ignorare turpia melius est quam scire.

Im-

Impetritia maiore ex parte omnibus dominatur.

Ignorantiæ est falsitas, & dubietas.

Ignorans quæ scire nequit, culpa vacat.

Ignorantiam confiteri pulcra temperantia est.

Ignorantia sui superbiam causat.

Melior est turpis scientia bona ignorantia.

Quid aliud chimera, quàm ignorantia.

Turpe est nescire quæ necessaria sunt.

Turpe est ignorare, quæ omnibus conueniunt.

Vbi scientia non probatur, ignorantia presumitur.

Vulgus ignorantia falsum credit esse verum.

Illecebræ.

Ab insolitis illecebris fraus presumitur.

Cum blanditur nos fortuna, captatum venit.

Mare iterum dactilos petit.

Meretricis blanditiæ capiunt amantes.

Non satis est tutum mellitis credere verbis.

Tetrica sub dulci melle venena latent.

Imago.

Exéplum Dei quisq; est imagine parua.

Ima-

Imago animi sermo est,& qualis vir talis oratio.
Imagines maiorũ ad virtutẽ accendũt.
Imagines non adorantur, sed quod per imagines repręsentatur.
Pictura gentibus pro lectione est.
Simulacrum docet, & virorum illustrium famam conseruat.

Imaginatio.

Fortis imaginatio facit casum.
Imaginatio in conceptione formam præbet.
In imaginatione homo videt, quæ non sunt.
Imaginatio & metus morbi, frequẽter est morbi pars maxima.

Imitatio.

Habenda est ratio diligenrer,quos imitemur.
Imitandi sunt viri probi.
Imitari nolle bonum, & apud Deum, & apud homines pęna est.
Nihil melius imitatur, quàm dormientis imitatio.
Omnes docilis sumus imitandis turpibus & prauis.
Quisquis bonos non imitatur offendit.
Vitam parentum imitatur filius.

Vi-

Vitam doctorum reproborum sequentes, cum illis corruunt.

Imperitus.

Homine imperito nũquam quid quàm iniustius.

Imperitus credit se scire, quæ nescit.

In auribus imperitorum, qui loquitur perdit verba.

Inscipiẽte fortunato ĩtolerabilius nihil.

Imperitissimus quisque sibi arrogat litterarum peritiam.

Imperitus nihil rectè putat, nisi quod ipse facit, aut dicit.

Imperiti nihil differunt à mortuis.

Inertis est nescire, quod licet tibi.

Idiotæ vtuntur sophistria.

Non est quidquam audacius, quàm imperitia.

Nil sapère vera vita iucundissima.

Nauem agere, ignarus nauis, timet.

Potentium ignorantia teterima est.

Turpe est nescire quæ necessaria sunt.

Vir imperitus terræ onus grauissimũ.

Imperium.

Bonus imperator refrẹnat libidines, iracundia tenet, spernit voluptates, coercet auaritiam.

Concordia & beneuolẽtia subditorum

sunt

sunt firmæ imperij bases.
Imperia magna semper abundant hostibus.
Imperij fondamentum est virtus.
Imperia iniquè,& sceleste acquisita diu durare non possunt.
Imperium magnum curam magnam expedit.
Imperium sine milite nec colitur, nec seruatur.
In summo imperatore debet esse scientia rei militaris, virtus, autoritas, fęlicitas.
Imperator si minùs ætate, certè moribus senex esse debet.
Imperatorum autoritatem res aduersæ minuunt.
Moderata imperia ferenequeũt labari.
Nihil est difficilius, qùm bene ĩperare.
Non bene imperare potest, qui priùs sub imperio non fuerit.
Non bene imperat, nisi qui imperio paruerit.
Non potest exercitum contenere, qui se ipsum non continet.
Natura mortalium auida est imperij.
Summissum imperium non tenet vires suas.

Scire imperare res difficilima est.
Superbũ imperiũ breue, & fragile est.
Vbi plures imperãt, ibi nemo imperat.
Virtute imperium propugnandum, nõ dolis ac pecunia.
Virtutis imperatoriæ sunt labor in negotijs, fortitudo in periculis, industria in agendo, celeritas in conficiẽdo, consilium in prouidendo.
Velociter cadit moles tyranici imperij.
Violentum imperium citò deficit.

Impetus.

Impetus cuncta malè ministrat.
Impetus multos destruxit viros.
Primus impetus non est hominis.
Parit ira & cupido impetum, & ipse ruinam.
Qui impetu guberantur, tardè pęnitet.

Impietas.

Impij apud inferos pæne sũt pręparatę.
Impius passionibus semper agitatur.
Impius à religionis pietate separatur.
Impij semper timent.
Impia sub dulci melle venena latent.
In hoc mondo non omnia impiorum punit Deus.
Ipsa improbitas improbo summa pœna est.

Lux impiorum eſt proſperitas vitę præ-
ſentis.
Nulla fides pietaſque viris, qui caſtra
ſequuntur.
Virtutum omnium impietas deſtru-
ctio eſt.

Impoſſibilitas.

De nihilo nihil in nihilum nil poſſe re-
uerti.
Difficile eſt de ſpinis vindemiare.
Deus priuatur facta infecta poſſe red-
dere.
E ſquilla impoſſibile eſt naſci roſa.
Equus fieri ex aſino natura non ſinit.
Nemo ad impoſſibile tenetur.
Nemo ſibi impoſſibile ingrediatur.
Non ſunt tentanda quæ fieri nõ poſsũt.
Stultum eſt aquam à pumice quærere.
Sine pennis volare nemo poteſt.

Improbus.

Ab improbis laudari vituperari eſt.
Apud improbos pro auxilio exitium in-
uenies.
Citò improborum læta ad perniciem
cadunt.
Cum improbo viro nunquã iter facias.
Cõſuetudine improborum probus im-
probus euadit.

Fugienda est improborum consuetudo.
Improborum concordia citò in discentionem vertitur.
Improbitas nullo flectitur obsequio.
Improbus est, qui accipit beneficium & nescit reddere.
Paucorum improbitas est vniuersis calamitas.
Vnius improbi supplicium multos improbos coercet.
Vt membra corporis putrida amputãtur, sic improbi à republica.
Vitandi improbi non minùs hostibus.

Impudicus.

Impudica qui loquntur, impudica diligunt.
Impudicus oculus cordis est impudicus nuntius.
Impudentia dux est ad turpia.
Impudicus est audax rapax & auarus.
Impudens non sentit dolorem ex turpiter factis.
Non est aduersus impudentes & improbos velitandum.
Quantò Deo placet verecundia, tantò displicet impudentia.
Quædam impudentes absque causa sunt.

Im-

Impunitas.

Impunitas delictorum nutricula est.
Impunitas inuitat ad malè faciendum.
Multa mala proueniunt ex impunitate.
Qui tenuem amicum lædit, huic si humanitus, impunè fuerit, iminet vendex Deus.
Qui impunitatẽ cõdonat Deũ offendit.

Incessus.

Liberos homines modico magis gradu est per vrbem ire.
Seruile esse duco festinanter currere.
Vestimentum & incessus indicant de homine.
Vbi est incessus grauis, ibi est animi grauitas.
Vbi est incessus leuis, ibi est & animi leuitas.

Inclinatio.

Ab elementorum temperamento procedit hominis inclinatio.
Hominẽ incitat inclinatio & non cogit.
Naturę sequitur semina quisque sua.
Plus ad malum quàm ad bonum cogit inclinatio.

Incommodum.

Incommodum sæpe leuiorum fuga in maximas calamitates incurritur.

Incommoda qui suffert melius commoda fruitur.
Solent incõmoda multa aliquando afferre commoda.
Solent producere pacẽ incõmoda belli.

Incontinentia.

Incontinens cognoſcit praua eſſe, quæ facit ob affectum tamen agit.
Incontinens adoleſcentia efętum corpus tradit ſenectuti.
Qui incontinens viuit ad ſenectum non peruenit.

Indignatio.

Indignatio ęgritudo quædam eſt de bonis indignè poſſeſſis.
Qui indignatione mouetur, parum videtur peccare.
Videntur iuſti magis indignatione moueri.

Indignus.

Indigno qui honorẽ tribuit perdit op⁹.
Indignis portæ non pateant dignitatũ.
Indignos laudare malum eſt.
Indignũ orare eſt in aſini aures canere.
Vnguentum fugit ſcarabeus, ſtercora quærit.
Vita indigni ſunt in otio viuentes.

Indoles.

Generorsa indoles, si accedat bona institutio, magnum bonum est patriæ.

Indolis apparitio virtutis futuræ est in pueris.

Protinus apparent plantæ, quæ frugiferæ futuræ.

Vt bona spes in segete, sic in pueritia apparet bona indoles.

Vera spes est patriæ puerorum bona indoles.

Indulgentia.

Exitium natis parit indulgentia patrũ.

Et corporis neruos, & mentis frangit indulgentia.

Indulgentia in pueris debet esse licita & moderata.

Sibi omnibus in voluptatibus indulgere damnosissimum, & fœmineum est.

Tantum indulgere quantum decet, & quando decet, & quod decet.

Industria.

Deus facientes, adiuuat.

Diligens industria melior est, quàm bonum ingenium.

Expugnat omnia solers industria.

Fortunam aduersam subleues industria.

Homines industria belluarum vim longe superant.
Mater alterum, industria alterũ gignit.
Nihil est quod arte & industria non efficiatur.
Sua cuiq; vitiæ industria est instar opũ.
Vt pauper sine industria non tuto viuere potest.
Vincit difficultatem, & fugat paupertatem solers & feruida industria.

Inertia.

Ignauus, cum virtute careat, dolis honorem & impensa agreditur.
Inertia iudicatur, vbi fugitur labor.
Inertia marcessit hõ, labore vigorescit.
Mentem & corpus debilitat inertia.

Infamia.

Infamibus portę nõ pateant dignitatũ.
Infamia aliena alios docet, & ad virtutem stimulat.
Infamia difficilè deletur.
Non facit fortuna infamẽ, sed volũtas.
Stultum est frustra infamiam sustinere.

Infirmitas.

Amara omnia sunt febricitantibus.
Crudelem medicum intemperãs ęger facit.
Dies adimit ægrtudinem hominibus.

Egro-

Ægrotantes sunt valde morosi.
Ægroto dum spes est vita est.
Facilè omnes, cum valemus, rectè consilia ęgrotis damus.
Infirmus ponit sanitatē esse felicitatē.
Nulla est voluptas ægrotante corpore.
Non omnes ægroti vno modo sanātur.
Refectio moderata ægritudinē fugat.
Sanantem non eloquentem medicum æger quærit.
Sunt causa multorum malorum multa fercula.
Sponte ægrotat medico non obtēperās.
Strenuè præstat mori, quam diu conualescere.

Infortunium.

Aliena si æstimaris infortunia tunc ęquiore mente perferes tua.
Ab aliorum casu disce quid vites.
Absque infortunio vlla fuit domus.
Criminis nemo exors, nemo exors infortunij.
Equum habet seianum infortunatus.
Ex casibus alienis salubrem nobis medicinam colligimus.
In infortunijs virtus relucet.
Infortuniū cęlato ne voluptate afficias inimicos.

Inſcius Actheon vidit ſine veſte dianã,
Preda fuit canibus nõ minus ille ſuis.

Quando præter fortunam euenit læſio, infortunium eſt.

Quod Deus malum prebet æqui boniq; conſule.

Semper preſto ſunt infortunia.

Viſita potius infortunatos, quàm fortunatos.

Ingenium.

Carne molles acumen ingenij poſſidet.

Doctrina non dat ingenium, ſed polit.

Grandes materies parua, ingenia non ſuſtinent.

Eſt nullum ingenium magnum abſque dementia.

Ingeniũ quõdã fuerat pretioſior auro,
Aſt nunc barbaries eſt grandis habere nihil.

Ingenium humanum ad aliena vitia perſpicax, ad ſua cæcum.

Ingenia generoſa doceri cupiunt, cogi non ferunt.

Luxu corporis hebeteſcit acumen ingenij.

Multum quibus eſt ingenium cordis eſt nihil.

Nihil ingenio feracius.

Nihil intentatum ingenio sapientis.
Non ingenium, at sedulitatem, & industriam quilibet sibi dare potest.
Non ætate, verum ingenio adipiscitur sapientia.
Natura non omnibus idem tribuit ingenium.
Nihil est summis ingenijs, quod tentando inuestigandoque non inotescat.
Præcocia ingenia citò deficiunt.
Parilitas ingeniorũ æmulationẽ facit.
Quo quisque est ingeniosior, hoc docet laboriosior.
Raró sunt viuaces, ingenio egregio prediti.
Subtilitas ingenij cibi copia impeditur.
Tardi ingenij est riuulos consectari, & fontes rerum non videre.
Vbi ingenium & ratio plurima, ibi fortuna minima.
Vincit studij diligentia ingenij defectũ.
Vide quòd sępe summa ingenia in occulto latent.

Ingenuus.

Ingenuus non recipit contumelia.
Ingenuis natura quod dedit fortuna non aufert.
Ingenuitatem lædit, qui indigum rogat.

Ingenuitas eſt virtutis genus.
Ingenuus animo rogando erubeſcit.
Ingenuitas tendit ad pudorem.
Ingenuus doceri cupit, cogi non fert.
Pecuniæ domeſticæ deficiunt, ingenuitas manet.

Ingratitudo.

Beneficij immemores oderunt ſuos benefactores.
Diuina ingratos homines vlciſcitur ira.
De bene merente dicit malè ingratus.
Donec accipit ingratus oſculatur manus dantis, at in tempore reditionis facit verba tedij.
Ingratitudo ignem amoris extinguit.
Ingrati gratia poſt donum cito ſeneſcit.
Ingratus eſt, qui poſt veniam peccat.
Ingratitudo omnia vitia in ſe complectitur.
Ingratitudo nullã recipit excuſationẽ.
Ingratus eſt beneficij parum memor.
Improbi de beneficio peiores euadunt.
Nulla eſt intolerabilior cõtumelia, quã quæ pro benefactis rependitur.
Nullo beneficio ingrati anim⁹ mutatur.
Paupertas multos ingratos facit.
Qui reddit malum pro bonum, non fugiet malum.

Inimicitia.

Ab inimicis magna decerpitur vtilitas quàm ab amicis.
Cela inimicos, calamitates ne gaudeãt.
Cũ inimico nemo citò in gratiã venit.
Diuinum est suis inimicis parcere.
In labijs indulcat inimicus, in corde insidiatur.
Inimicum, quàm vis humilem, docti metuere est.
Inimicitia vitanda cautissimè, ferenda æquissimè, finienda citissimè.
Prudentis est etiam ab inimicis vtilitatem capere.
Solicitè sunt obseruandi inimici, primi enim peccata sentiunt.
Tolerare inimicitias est virtus humana, parcere diuina.
Tacitę magis inimicitię timendæ.
Vt homo inimicus est diligendus.
Vlciscitur inimicum, qui se probum ac honestum virum præbet.

Iniquitas.

Caris iniquis esse cui potest esse equs.
Impatiens est iniquitatis bonus.
Iniquitas diu non potest florere.
Iniquus & viuus, & mortuus punitur.
Iniquus nunquam timore caret.

Ple-

Plerunque plùs valat malorum iniquitas, quàm bonorum fauor.

Praua & iniqua mens semper est in afflictione.

Virum iniquum magis tacendo, quàm respondendo superabis.

Vir iniquus irritatus grauiùs lædit.

Iniuria.

Accipere quàm facere præstat iniuriã.

Beneficiorum memoria fragilis, iniuriarum tenax.

Gloriosius est tacendo iniuriam fugere, quàm respondendo superare.

Iniuria amici molestissima est & intolerabilis.

Iniuria soluit amorem.

Leuis iniuria à magno aĩo negligitur.

Nihil suauius, quàm iniuriarũ obliuio.

Nec dolendum nec gaudendum vulgi iniuria.

Odia tolli minimè queunt memoria iniuriarum.

Qui veterem iniuriam impunè fert inuitat nouam.

Qui non repellit à socio iniuriam, cum potest, tam est in vitio, quàm qui infert.

Sẽper maiori fortunę locũ facit iniuria.

Ve-

Veterem ferendo iniuriã inuites nouã.

Insolentia.

Est felicitas insolentiæ mater.
Insolentes milites reddit victoria.
Quæ terribilia sunt ab insolẽtia, ea reddit assuetudo blanda & mollia.
Rebus secundis adsita insolentia est.

Instabilitas.

Est instabilitas animi leuitatis signum.
Fides non est habenda homini instabili.
Frequens migratio est leuitatis signũ.
Saxum volutum non obducitur musco.

Intellectus.

Intellectus non potest simul, & semel plura intelligere.
Intellectus quęrit vitam studiosam, sensus verò voluptuosam.
Intellectus est lumẽ, quod Deus infundit animæ.
Intellectus non quiescit, nisi in cognitione Dei.
Intellectus est separatus ab omni organo corporali.
Intellectus non potest seipsum capere
Nihil est in intellectu, quod priùs non fuerit in sensu.
Scire est per demõstrationẽ intelligere.
Spiritualium intellectus est panis vitæ.

Vbi plurimus intellectus, ibi fortuna minima.

Vnum qui non intelligit, nihil intelligit.

Intemperantia.

Intemperans cognoſcit praua eſſe, quæ facit, ob affectum tamen agit.

Intemperans iucunda omnia appetit.

Mundi luxus animæ piæ crux eſt.

Nihil magis ad veritatis contemplationem impedit, quàm luxus vitæ.

Sumptuoſitas pars incontinentiæ eſt.

Vitium eſt cupidæ partis intemperantiæ, prauas cupiditates amplectere.

Inueſtigatio.

Nihil eſt tam difficile, quod quęrendo inueſtigandoque acquiri non queat.

Occultam veritatem detegit ſolicita inueſtigatio.

Quęrit inueſtigatio indeffeſsũ ingeniũ.

Vincit difficultates omnex pertinax inueſtigatio.

Inuidia.

Diuiti inuidetur, pauper contemnitur.

Facilius eſt pauperi contemptum fugere, quàm diuiti inuidiam.

Figulus inuidet figulo, & faber fabro.

Ferrum rubigine, inuidus ſuo vitio tabeſcit.

Ho-

Homines inuident alter alteri.
Inuidus sui est acerimus hostis.
Inuidia est ægritudo ex alterius rebus secundis.
Inuidus inuidia comburitur intus & extra.
Inuidus alterius reb. marcescit opimis.
Inuidia ex virtute parta gloria est.
Inuidia superbiæ filia, soffoca matrem non erit filia.
Inuidia est odium alienæ fęlicitatis.
Inuidia tantum in molles, & parum viriles cadit animos.
Inuidia non solum malos, sed bonos tangit.
Inuidia virtute parta, non inuidia, sed summa gloria putanda.
Inuidus non lædit, atamen inuidiam vitare bonum est.
Inuidet cantor cantori, egenus egeno.
Inuidus hostis est sibi ipsi.
Inuidus alienas iacturas suos questus existimat.
Inuidus est ciuitati vt lolium tritico, ignauus pace & inutilis bello.
Inuidus non minus aliena felicitate cruciatur quam suo infortunio.
Inui-

Inuidus odit superiorem, quia ei non æquatur.

Inuidia suum torquet auctorem.

Inuidia inter cognatos flagrat.

Inuidere bonis par est, vt amare pessimos.

Miseratione melior inuidentia est.

Magis cauenda amicorū inuidia, quàm hostium insidiæ.

Parum alteri, multū sibi inuidus nocet.

Sicut rubigo ferrum, ita inuidia inuidos consumit.

Sola miseria caret inuidia.

Virtus rara est alienę non inuidere virtuti.

Virtuti & gloriæ maximè inuidere solet.

Inuitum.

Coacta non durant, spontanea durant.

Inuitum est, quod, vel vi, vel ignoratione agitur.

Nemo inuitus bene agit, etiam si bonum est quod agit.

Nihil est tam facile, quin difficilis sit, cum inuitus facias.

Quæ inuiti agimus alia ignoscenda, alia non.

Qui inuitus facit etiam voluntate fecisse videtur.

Ira.

Ira.

Animi pusilli est, non magni iracundia.
Alios parũ lędit iracũdia maximè sibi.
Bonum apud virum citò moritur iracundia.
Cæca est ira, nec sinit cernere verum.
Crudeles voco, qui puniendi causam non modum habent.
Iracundi addiscendum apti, ad gubernandum inepti.
Dic in ira, ne iratus essẽ, te verberarẽ.
Est maius vincere & cohibere iracundiam, quàm superare hostem.
Est iræ subducendi occasio.
Ex causa irasci laudabile, sine causa execrabile.
Fuge semper dominos iratos.
Fulmẽ & vbi cum potestate habitat ira.
Homo extra corpus est cum irascitur.
Homines nõ sunt apud se præ iracũdia.
Iracundi hominis iracundiæ ratio est.
Ira est ęfrenata cupiditas, seu vlciscendi libido.
Iracundus à stulto nihil differt.
Ira est perturbatio mentis, cum vehementi vindictæ appetitu.
Ira minùs sui cõpos est, quàm ebrietas.
Ira etiam iusta est moderanda.

Ira,

Ira, timor, & triſtitia facultatem deſtruunt naturalem.
Irati principio paleſcunt, poſtea rubēt.
Iracundia eſt comes fortitudinis.
Ira qui vincit hoſtem vincit maximum.
Ira tunc eſt frenanda cùm patimur iracundiam.
Ira quæ tegitur magis nocet.
Iram mox remittere benigni eſt patris.
Iram cohibe crudelitatis mater.
Ira aliquando cos eſt fortitidinis.
Ira vbi vires deficiūt maxima pena eſt.
Ira fraterna inueterata conuertitur in odium.
Ira delata paulatim langueſcit.
Imodica ira gignit inſaniam.
Inatus eſt inſanus momentaneus, inſanus perpetuus.
Ira & auaritiæ conſultatrices peſſimæ.
Ira multa facere cogit mala.
Ira eſt breuis inſania.
Ira eſt impetuoſiſſima ad egredienda pericula.
Ira non vtitur ratione ſed impetu.
Ira procul abſit, cum qua nihil fieri, nihil conſiderari rectè poſſit.
Iraſci in quibus non oportet inſipientis eſt.

Ma-

Maximum ad eunda pericula calcar habet iracundia.
Malo impunitum demittere, quàm pre ira grauiùs punire.
Non decet regē sæua & inexorabis ira.
Noli irasci ab re, nam hoc stultum est.
Nunquam irascitur sapiens.
Nemo irascitur, vbi naturæ vitium defendit.
Non principium affert, qui facit, sed qui ad iram prouocat.
Nil fędius ira.
Preceps ira malorum causa.
Qui cum iusta causa non irascitur, peccat.
Regi nequit & ira, & arpens hostis victoria.
Ratione subitò iram deuinceris.
Respicere nil consueuit iracundia.
Se posse plus iratus, quùm possit putat.
Tres affectus homines ad omnia facinora præcipites agunt, ira, cupiditas, libido.
Vana sine viribus ira.
Vitiosa est in peccatis iræ cohibitio.

Iucunditas.

Nulla potest esse iucunditas sublata amicitia.

Pueri nihil sponte faciunt, quod in se non habeat iucunditatem.

Omnia iuconda appetit intemperans.

Vitat molestiam natura, iucunditatem appetit.

Vitæ iucunditas doctis est contéplatio.

Vita, qui nihil habet iucūdius vita, is cū virtute vitam non potest colere.

Iudex.

Amor odium, & proprium commodū sepe faciunt iudicē non videre verū.

Diues corrumpit iudicem muneribus, pauper non auditur, & contemnitur.

Iudex iniquus pauperis veritatem non audit, & diuitis mendacium audit.

Iudicem aditurus iustum patronum conquirat.

Iudex damnatur, cū nocens absoluitur.

In iudicando criminosa est celeritas.

Iudex meminerit se testē habere Deū.

Ignorantia iudicis sæpe fit calamitas innocentis.

Iudicantes eodem mente preditos esse oportet, qua legislatoris.

Iudicare secundum leges cautius est, quam propria scientia.

Iudex religiosus potest etiam praue iudicare.

Lu-

Lucem conspiciat, qui vult de tenebris iudicare.
Ne quemquam punito, rem nisi priùs expenderis.
Ne iudex fueris, partes nisi audiueris ambas.
Nemo bene iudicat, quod ignorat.
Sub prętestu misericordiæ non est iniustè iudicandum.
Tam malũ est dimittere sontem, quàm punire in noxium.
Tunc se norat hominem, qui magistratum gerit.
Xenia & dona excęcant oculos iudicũ.

Iudicium.

Ante iudicium interroga te ipsum.
Nihil est magis cõtrariũ iudicio, quàm iudico perscribere aliquem.
Non ad lucrum neque gratiam, sed ad ęquitatem iudica.
Omnia sunt incerta, cum à iudicio discessum est.
Per multorũ iudicia, multa corrigũtur.
Sunt omnium iudicia libera.
Temerarium iudicium magis nocet iudicanti, quàm iudicato.
Vendere iudicium est vendere animã.
Vide, inuestiga, quære ante iudicium.

Iura-

Iuramentum.

A iureiurãdo abſtine, principibus cede.

Ad iurandum faciles parum pietatis habent.

Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis.

Ius iurandum ſerua niſi ſcelus, aut iniuſtum ſit quod iuraueris.

Iuraui lingua, mentem iniuratam fero.

Iurare quamquam iuſtè quantum poſſis effuge.

Ius iurandum fuge, vel iuſtè ſi iures.

Improborũ iuramentũ in aqua ſcribe.

Iurans ex calore iracundiæ, non obligatur.

Nullum iuramentum graue eſt furi & impoſtori.

Omnis controuerſiæ finis ad cõfermationem eſt iuramentum.

Qui mentiri ſolet peierare conſueuit

Qui iuramentum à malo viro poſtulat, inſanit.

Verum præſumere facit iuramentum, niſi contrarium probetur.

Iuris peritus.

Aduocatus perfectus nullo modo iniuſtas cauſas amplectitur.

Apud cauſidicos ſilentium venale eſt.

Domus iuris cõſulti eſt totius ciuitatis oraculum.
Iuris peritus foro,non bello aptus.
Socius criminis eſt, qui defraudatorẽ defendit.
Turpe eſt defendere, quod cõſtat iuſtũ non eſſe.
Verboſus aduocatus iuſtitiæ hoſtis eſt.
Vrbes beatas cauſidicus infelices facit.

Iuſtitia

Iuſtitia, & religio principatuũ colũnę.
Iuſtitia excedens terris veſtigia fecit.
Iuſtitia nõ nouit parẽtes,ſed veritatem.
Iuſtitia eſt virtus animi, vnicuiq; ſecundum dignitatem diſtribuens.
Illud tantum ſtude,quod iuſtum eſt.
Iuſtitia in ſeſe virtutes cõtinet omnes.
Non reſpicit iuſtitia miſeros.
Parum curant iuſtitiam, qui regna miniſtrant.
Quę iuſta & recta ſũt pauciſſimi placẽt
Sine iuſtitia impoſſibile eſt habitare ciuitatem.
Seruans iuſtitiæ lucem effugit prolixos ſermones.
Sine miſericordia iuſtitia eſt crudelitas
Tantò quiſque eſt ſublimior,quantò eſt iuſtior.

Vigor iustitię semper feruidus sit, nunquam crudelis.
Vulgi & populorũ pax est regis iustitia.

Iustus.

Iustus vir pluris faciendus, quàm propinqus.
Iustus est, qui legibus obtemperat.
Iustus habet mores pro legibus.
Iustus defendit proximum, tamquam seipsum timent.
Iusti sæpe pro iniustis mortem patiuntur.
Iustorum vita totius philosophiæ continet doctrinam.
Iusti in correctione modo mites, modo seueri.
Indignum est iustus ab iniusto iudicari.
Nihil facias, præter iustum & ęquum.
Nemo iustus nisi amans Deum.
Non qui nõ nocet est iustus, sed qui nocere potest, & non nocet.
Nequit iustus iniuriã facere, nec ferre.
Virtutes amat iustus cętera negligit.

Iuuamentum.

Iuuare potest, qui nocere potest.
Stultum est quod prodest spernere.
Si tenuiorem iuuerit potentior, vtrique melius fuerit & prolixius.

Vltro

Vltro, qui iuuat pauperem, paradisi ianuam sibi aperit.
Vt homo, iuuare indignum, non est malum.

Iuuentus.

At mens decipitur iuuenum, quæ lubrica semper Vnde decus poscit dedecus inde refert.
Expers iuuentus est experientiæ.
Fera bellua est iuuenis sine rectore.
Iuuenis omnia prætermodum agunt.
Iuuenile vitium est regere non posse impetum.
Iuuenilis ardor impetu primo furit,
Languescit idē facile non durat diu,
In Venerem turpem, ceu leuis flammæ vapor.
Iuuenis custodiendi sunt, ne dicant audiantue aliquid turpe.
Iuuenē tacere magis, quā loqui decet.
Iuuentus corrumpitur, si permittatur luxus.
Iuuentus otiosa omni bestia imanior.
Iuuenes citò matrimonio subducendi sunt.
Iuuentus per se ipsam ad ruinam procliuis.
Iuuenis non possunt esse sapientes, quia

prudentia requirit experientia quæ indiget tempore.
Nullũ munus Reipublicæ maius, quàm erudire & docere iuuentutem.
Odit senectam, amat iuuentutẽ venus.
Premij animis iuuenum accẽduntur ad virtutem.
Potentia est in iunioribus, sapientia in senioribus.
Quod in iuuentute adiscitur, in matura ætate seruatur.
Semper est lubrica iuuentus.
Superbæ sunt iuuenum mentes.
Se in speculo intueantur iuuenes, & si formosi sint digni ea spetie fiant, qui autem sunt diformes, deformitatem eruditione tegant.
Summus animus est iuueni, leuisque mens, ea propter alta cogitans, stulta loquitur.
Senectus imperare debet, iuuentus imperata facere.
Sępius flectuntur iuuenum animi.
Sicut in equis ferocibus, ita in vitijs pręclara indoles deprehenditur.
Siluescit neglecta iuuentus.
Vnum iuuenem cognoris, omnes noueris.

Vigor in iunioribus prudentia in senioribus est.

Vinculum iuuentæ nuptiæ tutissimum est.

Labor.

Ad vitam rectè gerendam opus est labore & vigilantia.

Alij laborant alij fructus auferunt.

Animos generosos nutrit & firmat labor.

Alij sementem faciunt alij metunt.

Capiens laborem non morietur pauper.

Cantando in via labor minuitur.

Dulcis est memoria laborum.

Erumna est ęgritudo laboriosa.

Ex arduis, & laboribus perpetuum nomen.

E multis paleis parum fructus colligitur.

Frustrà corpus abluis indicum.

Homo nascitur ad laborem, & auis ad volatum.

Laborare eos necesse est, qui volunt esse felices.

Laborando excedere, quàm deficere salubrius est.

Labor aſſiduus theſaurum parit.
Labor omnia dura vincit.
Labor eſt theſaurus hominibus.
Labor gloriæ pater.
Labor tum ad ſanitatem, tum ad omnia vtilis.
Labor facit fortes, ignauia morbidos.
Labor excitat & ſenium citò inducit.
Labores viros, mūditiæ fęminas decet.
Laborandum eſt, vt victus paretur.
Labores cibo pręcedant.
Noli in rebus inutilibus laborare.
Nulla virtus ſine labore.
Nullus labor durus eſt, qui gloriā parit.
Nullus nanque labor dilectos laſſat amantes.
Non fiunt ſine magno labore magna.
Non niſi per labores properatur ad cęlum.
Non ſentitur ſedulitate labor.
Nullus abſque labore viuit.
Non eſt viri timere ſudorem.
Nemo vult incertum laborare.
Non iacet in molli veneranda ſcientia. lecto,
Verū continuo parta labore venit.
Omnes ea, quæ laborioſè facta ſunt, magis amant.

Om-

Omnium ſcientiarum parens labor.
Obſonij loco labores ſunt viris.
Portus laborum nox mortalibus.
Qui parcè ſeminat, parcè metet.
Qui vult nucleum, frangat nucem.
Quiuis labor leuior fit conſuetudine.
Qui ſtudet optatum curſu contingere metam,
Multa tulit, fecitque puer ſudauit & alſit.
Qui non laborat non regnat cum Deo.
Qui vitat molam, vitat & farinam.
Qui fugiunt laborem, optãt dies feſtos.
Quicunque recuſat laborem, non feret fructum.
Suauis eſt præteritorum laborum memoria.
Sicut cibus nutrit corpus, ita labor animum.
Tranquillitatem compares laboribus.
Vita humana vti ferrum in otio rubiginatur, in labore fulget.
Videtur omne opus difficile, antequam tentes.

Lachrimæ.

Afflictis hĩnibus ſuaues ſunt lachrymę.
Et lachrymæ proſunt, lachrymis adamanta mouebis.

Lachrymas lachrymis miſcere iuuat.
Lachrymæ pænitentiæ ſunt indices.
Lachryme infantium teſtes ſunt noſtrę miſeriæ.
Lacrymæ & vrinæ, ſunt humidum radicale.
Muliebres lacrymæ condimentum malitiæ eſt.
Nihil lacryma citius areſcit.
Nata eſt mulier ad lachrymas.
Vincit lacryma aliquando inuincibilem.
Verè nihil eſt turpius muliebri fletu.

Laſciuia.

Hic ſincerus amor ſinceros laudat amantes.
Hic laſciuus amor laſciuos damnat amantes.
Laſciuia eſt indecens diſſolutio animi, & corporis, ex intemperantia carnali prodiens.
Laſciuus homo, non homo, ſed fęmina.
Laſciuia corrũpit, & corpus, & mẽtem.
Procedit ex ſola abũdãtia fęda laſciuia.

Læſio.

In vẽto ſcribit lædẽs in marmore læſus.
Ipſe ſe lędit, alium qui lędere quærit.

Ma-

Magna est virtus si non lædis à quo læsus es.
Non solum taurus ferit cornibus hostē, Verum etiam instanti lęsa repugnat ouis.
Nec verbo nec facto quique lędendus.
Quæ nobis nocent, nos docent.
Rarò læditur qui non lędit.
Qui hominem lædit contra naturam facit.
Si imbecilior est qui te lædit, parce illi, si potentior parce tibi.
Tarde de nostris animi assentio cadit.

Lætitia.

Gaudia principium nostri sunt sæpe doloris.
Gaudium verum est, quod de creatore concipitur.
In philosophia est vera lætitia.
Lætitia ex propinquo habet luxuriam.
Lætitia ætatem floridam ad senectutē ducit.
Oderunt hilarē tristes, tristemq; iocosi.
Ridendum est hilares conuiuæ, amentia magna est, Si finimus celeres accelerare rogos.
Sola virtus præstat gaudium perpetuū.
Solet lætia mentis arcana aperire.

Venit ex opinione lætitia.
Vnquam malum alienum tuum feceris gaudium.

Latro.

Magni latrones paruos affigunt cruci.
Non solùm, qui clam, sed qui palam rapit est latro.
Omnes fures sunt maligni.
Raptoris gaudiũ non durãt in posteris.
Tam insidiatori, quàm latroni potest afferre iniusta lex.
Turpe est virtutis gloriam ob predam minui.
Violenter eripere peius est, quàm clamculo.
Viæ est latro, & fur est domus.

Laus.

Amicum laudibus quàm te magis celebres.
Clarior laus est, quo clarius est, quod viceris.
Deforme aliquid est de se prędicare.
Dignum laude virum musa vetat mori.
Excitat auditor studium, laudataq; virtus Crescit, & immensum gloria calcar habet.
Laudet te alienum, & non os tuum.
Laudare se vani, vituperare, stulti est.

Lau-

Laude trhaimur omnes.
Laudes suas quis non libenter audiet?
Laus in ore propria sordescit.
Laudibus humanis virtus non eget.
Lauda parcè, sed vitupera parciùs.
Laus est sermo ellucidans magnitudinem veritatis.
Laus à conscientia non à vulgo ęstimanda est.
Laus falsa adulatio est.
Mirum in modum laus dum vitatur queritur.
Mali laudare non possunt.
Nec tua laudabilis studia, nec aliena reprehendes.
Sua cuiusque laus proprio sordescit in ore.
Turpe est frigidè laudare, quàm vituperare.

Lectio.

Alit lectio ingeniũ vt corpus alimentũ.
Lectio, cui benè studetur, facilè intelligitur.
Libros lege, nam ex libris citò discitur.
Lectio certa prodest, varia verò delectat.
Lectio tum obscura, tum prolixa ingerit fastidium.

Lectio frequens est memoriæ sustentaculum.
Nō qui plurima legit, sed qui vtilia speciosius est.
Probatos semper libros lege.
Sit ipsa lectio temperata, ne perueniat ad lascitudinem.
Secreta lectio maximum affert fructū.
Student plerique, vt ingeniosi videātur.
Sine vlla delectatione lectioné negligo.
Veritas in lectione amanda est, non verba.
Vult esse lectio frequens, & assidua, non prolixa.

Lex.

Aranearum leges telis sunt similes.
Bonæ leges ex bonis, & malis moribus procurantur.
Exceptio perfectam legem reddit.
Ius naturale est immutabile.
Inter arma silent leges.
Lex est fundamētum libertatis, & mater iustitiæ.
Lex dominari omnibus debet.
Lex est emendatrix vitiorum, & virtutis commendatrix.
Lex est anima ciuititis.
Lex est ratio summa insita in natura, quæ

quæ iubet ea quæ facienda sunt, prohibetque contraria.
Lex virtutib. premia, vitij penas ꝑponit.
Lex humiles ac tenues cõstringit à potentibus impunè violaturi.
Nec arma sine legibus, nec leges sine armis durare possunt.
Obseruantia legũ salus est Reipublicæ.
Plus in lege valet sanctio permissione.
Parito legi quisquis legem sanxeris.
Puniuntur acriter, qui sub manifesta lege peccant.
Qui legibus seruit, Deo seruit.
Qui peccat sine lege, sine lege perit.
Ratio est anima legis.
Res grauiores armis, non legibus definiuntur.
Ratio naturalis, iustis, sufficit pro lege.
Secundum leges iudicare, melius est quàm scientiam. (iudicis.
Sita est legum authoritas in seueritate
Summũ in regib. bonũ est leges colere.
Vti regibus melius est, quã malis legib.

Liberalitas.

Liberalis oportet esse, sed pro facultate.
Liberalis dat, & quibus, & quæcunque & quando oportet.
Liberalits beneuolentiam sibi cõciliat.

Liber-

Liberalẽ fieri diuitem, impoſſibile eſt.

Liberalitate nihil eſt naturę hominũm acommodatius.

Liberalitas, & beneficentię regiæ virtutes ſunt.

Propenſior liberalitas in calamitos eſſe debet.

Perfecta liberalitas non eſt iactantiæ cauſa.

Rerum & perſonarum modus adhibendus in liberalitate.

Raptor eſt non liberalis, qui aliena donat.

Si quis vult amari laudari & honorari liberalis ſit.

Vtere liberalitate, quæ nec tibi, nec alteri noceat.

Ver⁹ liberalis nil pręter affectũ quęrit.

Libertas.

Cui dolor, & paſſio ĩperat, nõ eſt liber.

Libertas poteſtas eſt viuendi, vt velis.

Liber eſt, qui facit, quod decet, non quod vult.

Liber eſſe non poteſt deuotus voluptatibus.

Liber eſt, quẽ philoſophia liberũ facit.

Libertas magno emitur, maximo conſeruatur negotio.

Non

Nō bene pro toto libartas vēditur auro.
Nemo liber, nisi sapiens.
Nulla voluptas ingenijs est suauior libertate.
Natura oēs homines libertati student.
Quidquid optimum inter homines est libertas est.
Qui magni æstimat libertatem, parui alia ducit.
Vbi est inopia ibi est libertas.
Vbi regnat luxus diu libertas non potest esse.
Vera libertas est alijs libertatē sinere.

Libido.

Ciborum saturitas libidinem suscitat.
De ventris ingluuiæ libido nascitur.
Fęda in cūctis libido, in sacris fędissima.
Libidines tremores manuum, & pedū generant.
Libidinosa adolescentia effetum corpus tradit senectuti.
Libido ætatem omnem fædat, senectutem extinguit.
Libido homicidas facit.
Luxuria ex temulentia venit.
Namque bonis summa est victoria vincere carnem.
Per actum libidinosum homo caluescit.

Sola

Sola libido malorum fons & origo.
Vincit & sanctos dira libido.
Vsu libido crescit, vsu deficit.
Visus, colloquium, pulcritudo libidines mouent.
Venus mel in ore, fel in corde, aculeum in dorso.
Verę glorię gustum libidinosi, auari, facinorosi minimè sentiunt.
Viuentes luxuriosè senes fieri non expedit.

Licentia.

Cui licet quod est plus, licet vtiq; quod est minus.
Deteriores simus licentia.
Discentionem autrix est licentia.
Licētia in dicēdo ingenuitats est signū.
Licentia nisi coerceatur parit audaciā.
Licentia per leges compescitur.
Per licentiam mali in dies fiūt peiores.
Pueros effæminat nimia licentia.

Lingua.

Arcana vt celes claudenda est lingua sigillo.
Est malum docta lingua pestilens.
Frænum impone vbique linguę.
Improba lingua nihil est pernitiosius.
In lingua habere robur muliebre est.

Lin-

Lingua tertia multos destruit.
Lingua licet mollis frangere dura pōt.
Lingua est optima, & pessima.
Lingua orans vera dicit.
Linguæ, ventri, pudendis temperandū.
Lingua in conuiuio præsertim est retinenda.
Ne lingua præcurrat mentem.
O lingua ò lingua, vt particula scū parua sis, magnum, si frenum absit efficies malum.
Quis minor est aūt, quā tacuisse labor.

Lis.

Genus humanum ad contentiones natum.
Iustus aduocatus iustas causas accipit.
Infelix litium exitus.
Litigiosus nodum in buro querit.
Lites maiorum sępe minores cōponūt.
Lites pendere diu vindemia quædā est.
Lites tranquillitatem adimere solent.
Lites aut nullas habeatis, aut quam primum finiatis.
Lis iusta, infantia stultitia suè patroni ali quando superatur.
Minimus bona in causa vincit maximum.
Negotiosa & laboriosa res est litigarè.

Nihil viro bono magis conuenit, quàm ciuilibus controuersijs abesse.

Opinionum diuersitas est causa litis.

Occupationibus causarum agitatus, debet ad aliquem habere refugium.

Religiosis indignum est de terrenis litigare.

Res parua magnam sæpe litem creat.

Sumtus litis est maior, quam sententiæ fructus.

Vrbes beatæ, lis miseras facit.

Vitare debet litigium, qui diuitiarum non est compos.

Litteræ.

Asq; litteris omnia sunt incompta.

Homine imperito nunquam quidquem iniustius.

Litterarum expers non videt videns.

Literę & voces non sunt eadem, animę passionis sunt eadem.

Litteræ res secundæ ornantur, aduersæ adiuuantur.

Literę non placent stultis.

Maior sit tibi cara litterarum, quàm pecuniarum.

Nihil est dulcius otio litterarum.

Ornamenta maxima sunt, & solatia litteræ.

Qua-

Qualis mundus absque sole, talis homo sine litteris.
Qui litteras nouit fit longè prudentior.
Si non essent litteræ, omnia iacerent in tenebris.
Sapientiam in litteris indoctus inuenit.
Verissimum alimentum sunt artes & litteræ.

Loquacitas.

Apud verbosum, prçter linguam, nihil inuenies.
Abstinendũ est à comertio garrulorũ.
Auaritia quædam est omnia velle dicere, & nihil audire.
Cõtra verbosos noli cõtendere verbis.
Effectu caret loquacitas, taciturnitas non caret.
Eijcito è tecto hyrundines, garrulitatis symbolum.
Garrulitas mendacij, & stultitiæ argumentum.
Loquacitas caret effectu, taciturnitas verbis.
Loquacitas senectuti familiaris.
Linguosus vir amat mendacia.
Muti canes mordent, timidi latrant.
Nimis loquentibus ne credas.
Non potest multa absque errore dici.

Vnum

Vnum os, vt pauca loquamur, duos aures, vt multa audiamus, natura dedit.
Viri est corona deorum silentium.
Vbi est garrulitas solet esse maledicentia.

Locus.

Amænitas animos effæminat nimia.
Aduersos homines præ potẽtes, & graues tenuibus animos tempus addit & locus.
Distantia loci non separat amicitiam, sed operationem.
Incommoditas & angustia locorum migrationem parit.
Multũ ad trãquillitatem locus confert.
Non faciunt loca viros honoratos, sed viri faciunt loca.
Omni loco benè viuere positum est.
Primum continens est locus, quod in nullo corpore continetur.
Platea ad inuicem fallendum est auaritiæ locus destinatus.
Saluber locus eligendus, non tantum corpori sed animo.
Veteres inquilinos indulgentia loci, & consuetudo detinet.

Locutio.

Audito multa, loquere pauca.

In-

Inter loquendum non est agitanda manus, est enim vecordiæ signum.

Noli citò loqui, est enim īsaniæ iudiciū.

Nisi interrogatus loquere coram te sapientiore.

Nulla est locutio prolixa, cum res ordine proferuntur.

Qui loqui nescit, tacere non potest.

Sermo dicentis non interrumpendus.

Tempus loquēdi nouit, qui nouit loqui.

Vitium sermonis in lingua est, facti vero in animo.

Viue moribus præteritis, & verbis vtere præsentibus.

Lucrum.

Ad suum quemque lucrum æquum est esse calidum.

Auarus animus nullo satiatur lucro.

Damnum potius, quàm turpe lucrum est eligendum.

Ex lucri spe, laboris fit solatium.

In tenui spes nulli lucri est.

Lucrum, sine alterius damno, fieri non potest.

Magnitudo vbi expectatur questus, deficit fides.

Non est quærendum lucrum in rebus diuinis.

Omnia

Omnia difficilia facit iucũda lucri spes.
Odor lucri bonus est, ex re qualibet.
Omnes homines ad suum questum calent.
Omnis homo lucri cupidus est.
Questum facilè negligit generosus animus.
Qui quærit lucrum necesse est facere sumptum.
Superat questum aliquando sumptus.
Viros sæpe lucrum perdidit.
Vel cõsanguineus, fit ob lucrũ improb.
Vita mercatorum est laboriosa.
Vltranææ vilescunt merces.
Vnicum auxilium indigentiæ est lucrũ.

Luctus.

Fletus est apud multos, sed fructus nullus.
Fœmineum est plorare, virum decet esse modestum.
Lugere stultum est, quæ mutari non potest.
Non est vlla vtilitas in lacrymis.
Non luctus, sed remedio opus est in malis.
Pusillanimitatis est signum luctus pro mortuis.
Qui mortuum plorat frustrà ellaborat.

Tri-

Tristitia profert lacrymas, vt arbor fructus.

Vincit aliquando luctus inuincibilem.

Lux.

Homo etsi calamitosus delectatur luce.

Maius extinguit minus lumen.

Nulla res est luce pulcrior.

Putat lucem cæcus veram fælicitatem.

Surgere ante lucem ad omnia vtile.

Vera lux est Redemptor noster.

Magistratus.

Ars gubernandi in omnibus tenet principatum.

A publicis functionibus, non ditior sed celebrior discede.

Est boni magistratus ciuium bona defendere.

In magistratu sis grauis, in discendo humilis.

Magistratum, quem diu gereris, deponere difficile est.

Melius est ciuitatem regi ab vno bono ciue, quàm ab optima lege.

Magistratuum delicta iudicanda grauius, quàm plebeorum.

Norant se homines, qui magistratum gerunt.

Non oportet totam noctem dormire,

qui

qui populi curam habet.
Nemo idoneus est magistratui, qui non potest dissimulare multa, preter æquum & bonum.
Non quiuis ad quoduis munus idoneus est.
Nullum est vitium tetrius auaritia Rẽpublicam gerentibus.
Prætoris est nõ solum à pecuniæ lucro, sed oculos à libidinoso aspectu continere.
Rempublicam gerenti opus est semper vigilare.
Sudãdum est ijs, qui magistratũ gerũt.
Terrena bene regere nemo potest, nisi priùs nouerit tractare diuina.
Vir ciuilis est Rempublicam tractare incipiens & ad ciuium mores, & ad naturam viuat & se commodet.
Vbi præses erit philosophus, illa ciuitas est felix.

Magna.

Celsitudinem & magnam, naturali appetitu, omnes desideramus.
Ingens nauis in flumine parua est in mare.
In præstantibus rebus magna sunt ea, quæ sunt optimis proxima.

Magnum requirit flumen nauis grau-
dior.

Magna qui ſcitatur,mediocra cõſequi-
tur.

Plus habent ponderis ad ruinã, quæ cæ-
teris ſunt altiora.

Satius eſt vnũ aliquid inſigniter facere,
quàm plurima mediocriter,

Sagitta Iouis magna, & altiora ſemper
fulminat.

Magnanimitas.

Fortes & magnanimi ſunt, non qui fa-
ciunt,ſed qui propulſant imiuriam.

Magnanimus inuidiam, & arrogãtiam
effugere debet.

Magnanimus aduerſitates contemnit.

Magis vituperium, quàm periculum,
metuit magnanimus.

Magnanimus eſt, qui iudicat iniuria ſe
affici non poſſe.

Magnanimus circa honores, & digni-
tates verſatur.

Magnanimus facit ſe notum ignotis,
vt honoretur, & ſi non, minimè tri-
ſtatur.

Vltionis cupiditas à magnanimis ꝓcul.

Maledicentia.

A maledicentia proximi te abſtine.

Amãs obtrectationem res est mulieris.

Aduersus malitiam detrahendi nihil est tutum.

Detractio est locutio ex inuidia, bona aliorum denigrans.

Detractio venenum est amicitiæ.

Detrahenti inimico nõ est credendum.

Peior est detractio in nobilibus, quàm in plebeis.

Rerum omnium nocentissima est maledicentia.

Susurronem ex ædibus tuis eijce.

Vilium hominum est alij maledicere.

Malum.

Capiẽda rebus in malis præces via est.

Cui boni spes est futuri, præsens non sẽtit malum.

Delicta atrocia, atroces pęnas postulant.

Exoritur aliud malũ ex magno malo.

Et mel & stimulũ in aluearia inuenies.

E bonis duobus pręstantius, e malis minus eligendum.

In malis non lamentis, sed auxilio est vtendum.

Leuius fertur malum, quo ingemiscunt alij.

Libens iuuat miseros malũ expertus.

Le-

Leuius feruntur mala, quæ non possunt esse diuturna.

Malum alienum ne feceris tuũ gaudiũ.

Malum in dies gliſcens fit ĩmedicabile.

Malum obrutum, reſurgit illico incendium.

Mala, quæ nos hic premunt, ad Deum nos ire compellunt.

Memoria facinorum nunquam vacua eſt metu.

Magnum malum eſt ferre non poſſe malum.

Malum eſt facile bonum difficile.

Malis mala alia ſuccedunt.

Malum quod cauere poſſis, ſtultum eſt admittere.

Malum vnum eſt cauſa malorum.

Malum, quod nemo videt, nemo arguit.

Heu patior telis vulnera facta meis.

Nõ ſunt faciẽda mala, vt eueniãt bona.

Nil eſt malum, in quo non ſit quidquam boni.

Narratio malorum conſolatio eſt.

Omne malũ naſcens facilè reprimitur.

Plus publico grauat malum priuatum.

Quod tegitur maiuscreditur eſſe malũ.

Suauis eſt præteritorum malorum memoria.

Sæpe pessima pro optimis amplectuntur.

Tria mala æqnè nocent sterilitas, morbus, vicinitas mala.

Turpia sunt hominibus mutua mala.

Vitatio malorum est bonorum principium.

Malus.

Bonis nocet quisquis pepercit malis.

Corrigere naturam malam difficile est.

Difficilè imperas malis facilè bonis.

Flagitiosorum turpis est exitus.

Fies malus malorum contubernio.

Fugendum malorum commertium.

Homines malos plerunque mors ante occupat, quàm vitæ criminum pænitentia.

Homines mali beneficia, extimant illis tribuere, in quos maleficia abstinent.

Haud oportet malorum misereri, licet parum delinquant.

In labijs malus probitatem fert, in corde bonus.

Iniqui regnum Dei non possidebunt.

In prauum non est conferendum beneficium.

Iniqui nemini se committunt, alios ex se ipsis mentientes.

Iteratum facinus non oportet impunitum esse.
Impij apud inferos pænas luunt.
Iritati mali grauiùs lędant.
Malus, etsi obesse nō pōt, tamē cogitat.
Malum vas nunquam frangitur.
Mali pęnis, boni pręmijs sūt prouocādi.
Mali bene loqui nesciunt.
Mali puniti meliores sūt, quā impuniti.
Mali bonis securiùs viuūt in hoc sęculo.
Mobilis, & varia est ferme natura malorum.
Malos, qui percutit, non est crudelis.
Malus ratione veritatis non corrigitur.
Malus sibi similem quærit.
Malo nodo malus cuneus debetur.
Malum hominem tacendo, quàm respondendo superabis.
Maxima pars hominum formidine fustis à malefactis retinetur.
Malis malorum copia est solamen.
Malorum felicitas non est diuturna.
Modicum fermentum totam corrumpit massam.
Mali facile ditescunt, pauperant boni.
Non omnem hominem inducas in domum tuam, multi enim sunt insidiæ dolosi.

Nefas eſt fauere malis.

Nec pace nec bello vtilis vir improbus.

Non emendat, ſed peiorat caſtigatio improbos.

Perſequendi ſunt improbi, & ſceleſti.

Peruerſi difficilè corriguntur,& infinitus eſt numerus ſtultorum.

Prauus & ſtultus eſt ſibi diſpar, & mane & veſperi.

Paucorum malitia cęteros inficit.

Prauitatis cauſa eſt ignoratio ſui.

Prauus honore non eſt dignus.

Plus aliquando valet improborũ, quàm bonorum fauor.

Quod intus operantur mali, damnant foris.

Quiſquis malum tuetur, ipſe eſt malus.

Quiſque malus primo ſibi nocet.

Qui ſuis malus eſt, cui pôt eſſe bonus?

Suo de ingenio alios malos exiſtimant mali.

Semel malus præſumitur ſemper malus.

Tolerandi ſunt mali pacis cauſa.

Vir malus,nulla laceſſitus iniuria,ab amicitia recedit.

Vtitur Deus ad laudem bonorum etiã malis.

Man-

Mandator.

Æque est nocens qui mandat, atque is qui facit.

Excitator grauiori pęna dignior est faciente.

In iustis tantum mandatori obtépera.

Mansuetudo.

Inutilis est in improbis mansuetudo.

Mansuetudo ęgre mouetur ad iram.

Mansuetudo regnantibus melior est formidine.

Mãsuetudo est sedatio motus iracũdiæ.

Pax & mansuetudo charracteres sunt animæ piæ.

Quem, nec rancor, nec ira afficit, est mansuetus.

Regat mansuetudinem rigor, & mansuetudo rigorem.

Sæpe torporem desidiæ patiuntur mãsueti.

Vincitur furor mansuetudine.

Vtilis est & sibi, & alijs mansuetus.

Mare.

Ambulatio iuxta mare iucundissima.

Fidelis terra, infidele mare, insatiabile lucrum.

Iucundum est mare & terram intueri.

Mare iterum dactilos petit.

Mare nauigare coegit auaritia.

Mare in se viua corpora retinet, mortua reijcit.

Præstat in terra pauperem esse, quàm diuitem nauigare.

Tantum distant à morte nauigantes, quantum nauis est crassitudo.

Vt mare vẽtis, sic mens curis turbatur.

Maritus.

Est crudelis & iniquus, qui castam dimittit, & iniquus qui retinet meretricem.

Qui duxit vxorem iam sui iuris non est.

Senex maritus seruus est infimus.

Si voles aptè nubere, nube pari.

Senex maritus non sibi, sed viciniæ vxorem ducit.

Mater.

Lacte ali materno præstat infantem, externo.

Mater filij adiutrices esse solent in peccatis.

Matres plus diligũt filios, quàm patres: ob laborem & certitudinem.

Nullum nomen est amantius, & indulgentius, quàm maternum.

Nimia matris indulgentia suos effeminat natos.

Quæ

Quę mater filio nimis indulget, hostem in se nutrit.

Maturitas.

Cum poma fugiunt sunt gratissima.
Nũquam punito, ni priùs reum expenderis.
Non est contemnenda mora, quæ fructus afferat vberimos.
Omnia rectè fiunt, cum fiunt tempore suo.

Medicina.

Ante languorem adhibe medicinam.
Amara medicina dulcem producit sanitatem.
Colyrium vnum non medetur omnib.
Et ferrum & ignis sæpe medicinæ loco est.
Eripit interdum, modo dat medicina salutem.
Medicina similia similibus, contraria contrarijs aliquando curat.
Non affert ęgris semper medicina salutem.
Non est vlla medela, sed tantum fugere illam.
Non potest oculus curari, nisi priùs caput, nec caput absque totius corporis medicina curatur.

Omne per contrarium curatur, & per simile deterioratur.

Quod ratio nequit, sæpe sanauit mora.

Quod potes curare somno, ne cures scamonio.

Tollere nodosam nescit medicina podagram,
Nec formidatis auxiliatur aquis.

Temporibus medicina valet, data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent.

Vsus est magister medicinæ efficacissimus.

Medicus.

Animo ægrotanti medicus est, oratio.

Bonus medicus non pecuniam sed sanitatem ægrotanti curant.

Coquus facit ferculum delectabile, medicus vtile.

Causam morbi ignorans, non potest curare morbum.

Crebra medicorum mutatio destruit sanitatem.

Medicus loquax alter loquenti morbus.

Medicus malus morbi longitudinem quærit.

Medicus non est opus beneualentibus.

Medicus nihil nociturum in ęgro corpore relinquit.

Multorum medicorum mutatio est ægris perniciosa.

Medicus, vbi cessat curare, desperat.

Medicus vir multis alijs æquandus.

Medici famam aucupantes, animas nostras negotiantur.

Nulla ars inconstantior, nec fructuosior est medicina.

Mediocritas.

Ex cõtrarijs extremis mediũ prouenit.

Inter vtrunque tene medium tutissimus ibis.

Mediocritas, & medium omnibus in rebus optimum.

Melius cũ hominibus ageretur, si paruo contenti essent.

Modus in quoque re est optimus.

Ne quid nimis.

Omne medium est optimum.

Qui mediũ cursum tenet incolumis est.

Suus cuiq; modus est, tamen magis nimium, quàm parum offendit.

Vestitus mediocritas optima.

Vbique malũ est mediocritate seclusa.

Memoria.

Acrior est memoria improborum, quàm

quàm bonorum.
Eorum,quæ tantoties intelligimus,citò reminiſcimur.
Firmius in mente manebit, quæ paucis verbis comprehenduntur.
Memoria ſcientiarum, & artium eſt theſaurus.
Memoria & docilitas dicitur ingeniū.
Memoria,& vſus generant ſapientiam.
Menti non chartæ credas, quod ſcribitur arte,
Nam ſi charta cadit ſecum ſapientia vadit.
Memoria excolendo ſicut alia omnia augetur.
Memoria honeſtarum rerum iucundiſſima eſt.
Memoria eſt ſcriba intellectus.
Memoria eſt muſarum mater.
Memoria hebeti, reminiſcentia acuto ingenio magis valet.
Memoria eſt ſignatarū rerum in mente veſtigium.
Memoria in primis oratori neceſſaria eſt.
Nihil aliud eſt diſcere,quàm recordari.
Nuperime dictam facilè memorię mādatur.
Ne memoriam malorum refrices.

Quę

Quę summatim dicuntur facilè memoriæ retinentur.
Quæ quisque didicit puer, meminit etiã senex.
Quod placet obliuiscitur, quod dolet meminit.
Rerũ omnium thesaurus est memoria.
Tantum scimus, quantum memoriam tenemus.

Mendacium.

Homo mendax non ab hoste differt.
In puero ingenuo turpe oẽ mẽdacium.
In viro bono non cadit mendacium.
Mendacem memorem esse oportet.
Mentienti non est habenda fides.
Mendaces non diu fallunt.
Mentiri seruile est vitium.
Mendacium non veterascit.
Mendacium malum vitans, & bonum afferens, conceditur.
Mendacium est verborum prolatio cũ intentione fallendi.
Mẽdacium est benignitas, cum bonum parit fructum.
Mendaces maximè mentiuntur, cum maximè negant se mentiri.
Potior fur, quã assiduitas viri mẽdacis.
Potius mendax, quàm crudelis.

Qui mentiuntur impudenter, ij suis refellere se solent mendacijs.
Quem bilinguem nosti amicum ne tibi hunc ascesuto.

Mendicus.

Ex mendicis multi diuites euaserunt, ex obscuris & ignobilibus, clari & illustres.
Mendici peram nunquam impleueris.
Mendicus ex vitio non est subleuãdus.
Mendicitas, ex complextionis vitio, est excusanda.
Mendicus est simulacrum miseriæ humanæ.
Mendicus propter pigritiam non est eleemosina indignus.
Mendicus laborem fugiens meretur humari.
Mẽdicus in otio de labore viuit alieno.
Pia benignitas sæpe mendicorum alit luxuriosam ignauiam.

Mens.

Conscia mens recti famæ mendacia ridet.
Est Deus in nobis, agitante calescimus illo,
Impetus hic, sanæ semina mentis habet.

Ho-

Homini natura nihil mente præstãtius dedit.

In robusto iacet, in debili mens corpore viget.

Magna mala ex leuibus vitat mẽs prouida signis.

Mens curis occupata ad superiora non attollitur.

Mens vna prudẽs mille vincit dexteras.

Mens hominis discendo alitur.

Mens ratio & consilium in senibus est.

Mens reproba coram iudice turbatur.

Mens otiosa nil nisi ventrem cogitat.

Mentes ægras lætis studijs permulceas.

Mente aliquid agitare, potius est, quàm quiescere.

Mens sedendo, & quiescendo fit prudentior. (artus,

Nil mage debilitat, vel nostros inquinat

Pectore sub tacito, quàm mens agitata doloris.

Non opimas hostias, sed puram mentem diuina desiderat maiestas.

Nimia gulæ saturitas mentis accumen obtundit.

Quem vult Deus perire mente orbat.

Quies mentis in hac vita perfecta esse non potest.

Sana

Sana mente nihil melius, & corpore sano.

Vt visus in oculo, ita mens in anima.

Mercator.

Emptum cum malè est, semper pęnitet.

In emendo, prior est iure, qui prior est tempore.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

Per mare, pauperiem fugiens, per saxa per ignes.

Proba merx, vel loco obstruso, emptorem inuenit.

Vino vendibili, suspensa hedera nihil est opus.

Vltroneæ merces vilescunt, sunt in pretio retentæ.

Vendit, & emet mercator alieno ære.

Vltimus dies mercatoris facultates docet.

Viuunt lautè mercatores de alieno marsupio.

Meretrices.

A scorto felicius est reijci, quā admitti.

Carmine formosæ, pretio capiuntur auaræ.

Dulcia sunt meretricum labia, sed postremò absyntium.

Fu-

Fugiédi sunt lenones, tamquam leones.
Meretrix non virum, sed marsupium amat.
Meretrix habet sub vestimentis retia.
Mel in ore fel in corde gestant meretriculæ.
Mæcus accusat mecus, & loripes rectũ.
Meretrix similis est mari, quod enim dat deuorat, & nunquam abundat.
Meretrix est inferni ianua.
Meretrix corpus & mentem consumit, & famam denigrat.
Meretrix pecunia priuos spernit, & odit amantes.

Meritum.

De quo bene merearis vide, multi enim sunt, qui accepto beneficio in autoris abusi sunt perniciem.
Iuxta meritum plebis, Deus solet prouidere de pastore.
Multorũ merita quatiuntur vnius delicto.
Magna sunt vitę actiuę merita, sed contemplatiuæ potiora.
Merita maiorum in natos traijciunt.
Merita nostra sunt munera Dei.

Metus.

Aput metuentes falsa pro veris valent.
Color in iratis feruet, in timidis alget.

Crux

Crux est si metuas, vincere quod nequeas.
Metus est rationi aduersa cautio.
Metus minoris mali aliquando maiori malo consulit.
Metus est species refrigerationis in senibus.
Metus malorum abigit somnum.
Metus pedibus addit alas.
Nemo facere metuit, quod se bene didicisse confidit.
Pauor est metus mentem loco mouens.
Quod metuis citiùs euenit.
Qui metuunt pallere solent.
Quemque fortem grandior facit metus.
Sunt custodes sufficientes metus, & pudor.
Solent omnes odere quem timent.
Semper timent ob malam conscientiam mali.
Sapiens nec omnia metuit, nec caret metu.
Timor est metus mali propinquantis.
Terror est metus concutiens.

Migratio.

Est animi mobilitatis signum frequens migratio.
Frugum semina, mutato solo, degenerant.
Melius est migrare cum gratia, quàm ha-

habitare cum discordia.
Non conualescit planta, quæ sæpe trãsfertur.
Nõ rubiginatur petra hinc ĩde iactata.
Solet aliquãdo migratio afferre salutẽ.
Saxum volutum non obducitur musco.
Speculandi gratia sapientes migrant.

Miles.

Bellantibus sumptum debetur ab ijs, qui in pace sunt.
Clauso exercitu, fortes necessitatę fiũt milites.
Copias inordinatas absq; ferro viceris.
Cibo vinoque graues ad bellum non sunt idonei.
Discat miles otio, quod possit perficere bello.
Exercitus tyronũ, vt hostẽ vidit, fugit.
Est stantium, haud fugentium victoria.
Exercitatus miles est sanissimus.
Fruméto egenus absque ferro viceris.
Fortis est manus ab aratro ad arma translata.
Facilius est ad virtutem instruere nouos milites, quàm reuocare perterritos.
In prælio plus vsus, quàm vim perficit.
In prçlio virtus valet, non copiæ.

In

In prælio mortium mors pulcherrima.
Inter victores numerandi sunt in prælio cæsi.
Labore florent miles, marcescit otio.
Luxuria & otio militaris disciplina soluitur.
Miles ducẽ metuens, non metuit hostẽ.
Miles animum sumit ex vultu ducis.
Miles magis metuat imperatorem, quàm hostem.
Miles à domo procul est præstantior.
Militibus mors ob oculis versatur.
Militem nihil minùs decet, quàm cultus molior.
Miles horridus esse debet, non auro, sed ferro celatus.
Melius est suos armis erudire, quàm alienos conducere.
Nil damnabilius in militia, quàm otiũ.
Nihil præclarè gerit miles, qui mortem in prelio timet.
Nulla fides pietasque veris, qui castra sequuntur.
Præda iam opulentus miles animum haber domi.
Præsidium domesticis, quam externis militibus tutius.
Peditatus nisi ordo, ac disciplina adsit, (est inutilis.
Peri-

Pericula belli sunt militis non ducis.
Prestant in sago alij, & alij in toga.
Pernitiosior est hostis fugētibus, quàm astantibus.
Plurimum terroris hostibus armorum splendor importat.
Pulcrius est militi mortem gloriosam in prælio pati, quam salutem in turpi fuga.
Potius moriare, quàm in pugna excedas loco.
Qui victoriam cupit, militem imbuat diligenter.
Saucius euitat pugnā gladiator est idē. Immemor antiqui vulneris arma capit.
Strenuus est miles, qui decreuit in prelio vincere, quàm turpem fugam arripere.
Sit fortior potius miles, quàm grādior.
Suspectus est omnis miles mercenari⁹.
Spartani militis erat eruditio, parere magistratibus, patiens laborum, in prælio aut vincere aut mori.
Sæpe fames expugnat milites, quàm prælium.
Viso in acie imperatore, accenduntur milites.

Vir-

Virtus modestia, & continentia in strenuo milite sunt.

Minæ.

Nec semper feriet quodcunque mirabitur arcus.
Ne cui minitaueris, nam est muliebre.
Qui vult offendere non minitatur.
Sunt propriæ minæ impotentium.

Misericordia.

Etiã feræ iacentem innoxiæ transeunt.
Etiam leoni in supplices clementia est.
Iustitia nõ est iustitia sine misericordia.
Misericordiæ genus est citò occidere.
Misericordia est ægritudo alterius ex miseria & laborantis iniuria.
Mortẽ misericors sæpe pro vita dedit.
Misericordia est alienæ miseriæ in nostro corde compassio.
Misericordia dei mensuram nõ recipit.
Supplicibus misericors esto.
Sub prætextu misericordiæ, non est iniustè iudicandum.
Scelestium non est misereri, licet parùm delinquant.
Victis misereri est aliquando bonum, aliquando malùm.

Miser.

Apud christianos, qui facit contume-
liam

liam est miser.
Animus æger turbæ prębet spectaculũ.
Bis miser est, qui sua mala cupit pſcire.
Est miser nemo, nisi comparatus.
Est miserorũ malle, & inuidere bonis.
Facile est miserorum inuidere.
Miser, miseriorem aspiciens, suã ęquius fert fortunam.
Miseris & inferioribus parce.
Nihil est miserius, quàm fuisse fęlicem.
Nemo se credit miserum, licet sit.
Noli despicere miseros, nam nemo sit quidquid accidere possit.
Non respicit iustitia miseros.
Optimè miserias ferũt, qui abscundunt.
Repentè miser fieri generat furorem.
Stultitiæ est argumentũ alios irridere.
Succurrere discit miseris haud expers mali.
Tantò quisq; est perfectus, quantò sentit dolorem alienum.
Tribus probatur compassio, beneficijs, paupertate, & morte.
Virum diuitem, quàm pauperem misericordia decet.

Mobilitas.

Frequẽs migratio est mobilitatis signũ.
Muliebre est animi mobilitas.

Saxum ſępe volutum non rubiginatur.

Vbi eſt mobilitas, ibi non eſt fides.

Moderatio.

Moderata omnia & faciunt, & augent, & conſeruant.

Moderata durant immoderata ruunt.

Nec parum nec nimium, modus in rebus optimus.

Nutritur vẽto, vẽto reſtringuitur ignis.
Leuis alit flãmas, grãdior aura necat

Pauci in rebus ſecundis moderati ſunt.

Quandoque facilem, quandoque terribilem te præbe.

Quicunq; modũ imperare vẽtri neſcit.

Sit modꝰ in rebus, sũt certi deniq; fines.
Quos vltra citraq; nequit conſiſtere virtus.

Suus cuiq; modus eſt, tamen magis offendit nimium, quàm parum.

Modeſtia.

Amica eſt omnibus modeſtia.

Melior eſt rudis modeſtus, quam peritus improbus.

Modeſtia eſt, ſeruata propria virtute, omnibus iuſtè pièque moribus conuenientibus ſe contemperare.

Modeſtia à modo dicta eſt.

Modeſtiæ comes eſt vrbanitas.

Mo

Modeſtiæ radix eſt paupertas.
Modeſtia ſit loco diuitiarum.
Modeſtia eſt omnes operationes citra exceſſum ſiſtere.
Modeſtia fęminarũ eſt virtutũ optima.
Modeſtia eſt firmiſſimus bonorum cuſtos.

Mollities.

Enneruat viros amictus mollis.
Multis diſplicere oportet, qui nimiũ ſibi placet.
Nihil eſt turpius effeminato viro.
Non faciũt molles ad fera bella manus.
Propria mulierum eſt mollities: eſt hominum fortitudo.
Pueros effeminat nimia mollities.

Mora.

Differre honeſtum fuit ſemper nociuũ.
Magnum iræ remedium eſt mora.
Non eſt contemnenda mora, quæ fructus afferat vberrimos.
Nimium properanti quæuis mora eſt.
Pelle moras, breuis eſt magni fortuna fauoris.
Periculum ſemper eſt in mora.
Perpetua cunctatio facit actiones imperfectas.
Securitatem conſilij parat mora.

Sed propera, nec te venturas deffer in horas.
Qui non est hodie cras minus aptus erit.
Temporis dilatio lucrum non affert.
Tolle moras semper nocuit differre paratis.

Morbus.

Aduersus oẽ morbi genus valet inedia.
Cognita causa morbi curantur faciliùs.
Cibi varietas est causa morborum.
E ventre morborum oẽ nascitur genus.
Febris ex humorum putrefactione prouenit.
Infirmitas corporis mẽtis sobrietas est.
In morbis mortis metus, dolor corporis, intermissio voluptatis cruciant.
Morb⁹ grauis medicinã grauẽ postulat.
Morbos parit plures repletio, quèm fames.
Morbi ex peccatis plerunq; generãtur.
Multos morbos multa pericula fecerunt.
Multorum medicorum uisitatio ægrotum perdit.
Morbo venienti est occurrendum.
Vtere vel medicina, vel dieta ante morbum.

Mores

Bonū producūt fructū honesti mores.
Corrumpunt bonos mores colloquia
praua.
Sanctis esto benignus, nemini blandus,
paucis familiaris.
Intima per mores cognoscimus exte-
riores.
Mores hominum regioni respondent.
Mores boni nascuntur, artis nescij.
Mores sequūtur corporis tēperamētū.
Mores fere sumūtur à conuersantibus.
Mos bonus stabilior est lege.
Omnibus esto æquus, ad iram tardus,
ad misericordiā pronus, in aduersis
firmus, ī prosperis cautus, & humilis.
Pectoribus mores tot sunt, quot in orbe
figuræ.
Pulla prius, quàm alterius intres domū.
Qui sapit innumeris morib. aptus erit.
Rebus eò gestis, mores colligas.
Respondet ipsis sepe nomen moribus.
Sera nunquam est ad bonos mores via.
Totidem ingeniorum sunt, quot formæ
corporis.
Verba probant bonos mores.
Vinum austerum potioni, mores agre-
stes conuersationi inepti.

Mors.

Audet & lup⁹ inanimo insultare leoni.
Charuntis vnda enauiganda est omnib.
Contemnere mortem & magnam habebis gloriam.
Est immota dies, præfixaq; tẽpora fati.
Est locus mortis incertus, ergo omni loco expectes.
Est calcanda semel via lethi.
Est herculeum fortiter mori.
Difficile est malè viuere, & bene mori.
In prælio mori mors est pulcherrima.
Lupus leoni barbam vellit mortuo.
Latet vltimus dies, vt obseruetur omnis dies.
Lex vniuersi est, quæ iubet nasci, & mori.
Mortem timere crudelius est, quàm mori.
Medela summis mors est vnica malis.
Mors minus deflenda, quàm natiuitas.
Mors portus est humanis tempestatib.
Mors rerum, & munerum omnium optima.
Mors est perfugium erumnosæ vitę.
Mors non fugienda, sed sæpe petenda.
Mortem sibi consciscere ignaui hominis est.

Mors

Mors omni ętati est communis.
Magis metuit mortem, qui suauiter viuit.
Mors misera non est, sed aditus ad mortem.
Melior est mors, quàm vita amara.
Morsq; minus pęnæ, quam mora mortis habet.
Multi absentem audent mortem contemnere, quæ mox,
Ferret eos verit repræsentata periclis.
Mors est vltima linea rerum.
Minus timet mortem, qui minus diuitiarum habet.
Mors est erumnarum finis.
Mors est munus naturæ necessarium iam corruptæ.
Mors terribilis est ijs, quorum cum vita omnia extinguuntur.
Mors oĩbus horis & ętatib. est parata.
Mors est vita nostra, & mors est vera vita.
Mors intrat per fenestras.
Mors non est mors, sed via vitæ est.
Mors non est mala, sed iter ad mortem.
Nulla fuga est mortis, parcæ fatalia nentes.

Stamina nostra secant præfixo tempore cursu.
Nihil aliud est mors, quam ad cælestes sedes migratio.
Nunquam honesta mors fugienda, immò petenda.
Nil morte melius homini dedit Deus.
Nil morte certius, & hora mortis incertius.
Nil vitæ breuitate melius.
Nemo potest sibi ne quidem vitæ horam polliceri.
Omne funus est accerbum, quod suus sequitur parens.
Optimum est de vita exire in suarum rerum prosperitate.
Omniū peccatorū terminus est mors.
Optima quæque rapit dura inclementia fati.
Præstat mori, quàm turpiter viuere.
Præstat millies mori, quàm Deum vel leuissimè offendere.
Pallida mors æquo pulsat pede pauperū tabernas, regumque turres.
Pijs ac religiosis viris semper dulcissima mors est.
Pereundi scire tempus, assiduè est mori.

Perpetua est mors, à nobis quæ vita vocatur.

Qui parum sanguinis habet, ad interitum est promptius.

Quicumq; ad extremum sui fati venit, senex moritur.

Stipendia peccati mors est.

Summa ratio, & sapientia est humanæ necessitati parere.

Sapientissimus quisq; æquo animo moritur, stultissimus iniquissimo.

Somnus est dulcis, mors est somnus, est mors igitur dulcissima.

Sapiens & fortis est, quem neque pauperies, neque mors, neque pericula terrent.

Seriùs aut citiùs sedem properamus ad vnam.

Vltimum terribilium terribilissimum est mors.

Vtrunque timidi est velle, & non velle mori.

Mortuus.

Mortui nemini mordent.

Mortui penas rependunt, quas viui effugerunt,

Non nos relinquunt, sed antecedunt mortui.

Nil defunctorum amicorum commemoratio dulcius.

Non cupiunt laudari mortui, nisi per viuentium consolationem.

Per planctum vitam mortuus habere nequit.

Sepulturæ pompa magis est viuorum solatiũ, quàm mortuorum refugiũ.

Morosi.

Morosi nihil candidè interpretantur.

Morosa est discors vel mortua litigat vxor.

Morosi valdè ægrotantes sunt.

Nil morosorum conuersatione stomachosius.

Motus.

Motus est de contrario, in contrarium.

Motus est ex necessitate materiæ.

Motus facit calorem, & calor digestionem.

Motus post prandium est nociuus.

Maior est dilectatione in quiete, quàm in motu.

Omnia cum mouētur, cum peruenerũt ad proprium locum, quiescunt.

Post cœnam stabis, aut passus mille meabis.

Quo plus cloaca mota, plus fæter.

Sunt extra nos primi motus.

Mulier.

Ad lachrymas nil fęmina procliuius.
Carpit enim vires, paulatim vritque videndo Fęmina.
Dulce formosam intueri, sed tangere periculum.
Fæmina est vir occasione natus, & mōstrum in natura.
Fæminis non est fides habenda.
Fęmina sola potest orbem destruere totum.
Fęminæ est nutrire, maris erudire.
Fucatum & fraudolentum animal est fęmina.
Fęmina nihil est pestilentius.
Fęmina est homo imperfectus.
Fęminæ omnes minus sunt animosæ quàm mares, præter vrsam, & pantheram.
Fęmina est frigidior frigidissimo hoīe.
Fęmina cum par esse ceperit, superbior efficitur.
Genus mulierum versatur circa pulcrum & delectabile.
Gladius ac venenum est fęmina, se videntibus in adulterio.
Haud vlla est cōtra fęminam victoria.

Id solum potest tacere, quod non nouit, femina.
Intolerabilius nihil est, quàm femina diues.
Illecebris tam corrumpes feminam, quàm præmijs.
Ianuam omnibus delictis ebria aperit femina.
Muliebris sexus est natura mollis.
Mulieres nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltrò.
Maximo periculo custoditur, quod multis placet.
Mulier vinum appetens, ianuam virtutibus claudit, vitijs aperit.
Mulieres in sese habent studium vanæ gloriæ.
Mulier propter virum est formata.
Mulier nec alios videre, nec ipsa videri debet.
Mulier dicitur à mentis mollitie.
Non feminam aurum exornat, sed boni mores.
Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni.
Nulla est tam bona mulier in qua non sit, quod non conqueraris.
Nihil est tã difficilius custoditu, quã femina.

Nulla satis pudica de qua quæritur.
Picta fuco, vix pudica, immò impudica.
Paruas occasiones gariendi fœmina sumit.
Punienda nō est fœmina pregnans.(nat.
Pulcritudo feminā, fortitudo virū or-
Pulcra citò adamatur, feda facilè concupiscit.
Qui potest vitare feminam vitet.
Rarior est fenice optima fęmina.
Senibus, & iunioribus nulla melior est salus, quàm fœminis carere.
Sexus muliebris rectè olet, cū nihil olet.
Silentiū grande ornamentum fęminis.
Sordata est mulier argentata.
Superba res est formosa mulier.
Vinum & mulieres faciunt apostatare sapientes.
Vel te ardenter amat, vel te capitaliter odit Fœmina tu prudens, sua dū consortia temnis.
Variūm & mutabile semper fœmina.
Viri est acquirere, mulieris seruare.
Venenum est, & aspidis male mulier,
Vt materia formam, ita fęmina appetit marem.

Multitudo.

Multæ manus onus leuius reddunt.

Multitudo minus subiacet corruptioni.

Multitudo nimium magna, non potest recipere ordinationem.

Multa modica faciunt vnum satis.

Non facit ver vna hyrundo, nec canus vnus senem.

Qui multitudini placet, sapientibus displicet.

Seruit humiliter multitudo aut superbè dominatur.

Turba multa melius iudicat, quā vnus.

Voluntatis instabilis est semper multitudo.

Munditiеs.

Lotio post mensam tibi confert munera bina. Mundificat palmas, & lumina reddit acuta.

Mundus esto, tum corpore tum animo.

Mond'ties & ad sanitatem & ad animum confert.

Si fore vis sanus ablue sepe manus.

Mundus.

Mundus ratione non causa administratur.

Mundus est inimicus ijs, quos beatos facit.

Mundus amaram potionem suis delectatoribus propinat.

Mun-

Mundi huius diuites, & superbi experiuntur in fine vanitates fuisse.
Mundi amicitia fornicatio est.
Mundus hic velut carcer est.
Mundus est diligendus, & odendus.
Sapiētia huius mundi stultitia est apud Deum.

Munus.

Apud Deum non muneris quantitas, at cordis humilitas petitur.
Hostium munera, non sunt munera, sed doli.
Munera crede mihi placant hominesq; Deosque, Placantur donis Iuppiter ipse datis.
Non sunt reijcienda insignia munera diuum.
Offendunt nunquam thura precesque Iouem.
Parua dona leues capiunt animos.
Xenia & dona excęcant oculos iudicum.

Musæ.

Dona Deum musæ, vulgus procul esse profanum.
In animis laboriosis habitant musæ.
Non lata curere musis est data via.
Nemini enim dabitur gestare corona,

Pie-

Pieridum choreas teneris, nisi noris ab omnis.

Via quæ ducit ad musas dumosa erta & laboriosa est.

Vendũt immortalitatem musæ labore.

Musica.

Anima delectatur musicis melodijs.

Bene psalere, & malè viuere, Deo abhominabile.

Enneruant animos chytare, cantusque lyræque.

Effæminat viriles animos musica.

Musica est potens lætificare hominis.

Musica nec militis, nec philosophi est.

Musicis cantibus animæ cibantur, & sedantur.

Mutatio.

Abeunt omnia vnde orta sunt.

Conuersio nostra semper inueniet Deũ paratum.

Dulcia quandoque amara fiunt.

Haud transeundũ est illicò ad cõtrariũ.

Non conualescit planta, quæ sępius trãsfertur.

Nunquam est sera vitæ mutatio.

Quæ olim clarissimæ fuerunt vrbes, nunc nihil sunt.

Quæ nunc superbiunt aliquãdo cadent.

Repentina omnis mutatio vehementer lædit.

Sustinæ fortunæ mutationem,& secundum fluuium nauiga.

Vindex insolentiæ humanæ est rerum mutatio.

Vitæ salus est malorum morũ mutatio.

Natura.

Difficilimum est vincere naturam.

Difficile est suam effugere naturam.

Etiam leones ad galli cantus tremunt.

In nobis sunt omnium artium naturæ semina.

Ius naturæ apud probos plus valet, quã leges.

In natura nihil est superfluum.

Mutare naturam res ardua est.

Meliora sũt,quę à natura,quam ab arte profecta sunt.

Natura dat vnicuique, quod sibi congruum est.

Naturalis concoctio est diductio quadam eius,quod concoquitur, in concoquentis substantiam.

Non attinet naturæ repugnare, nec sequi,quę obtinenda non possunt.

Natura semper tendit ad melius.

Natura non deficit in rebus necessari.

Na-

Natura omnes, ea, quę bona videntur. sequuntur, fugiuntque contraria.
Nil frustra natura facit.
Natura molestum fugit, iucundum appetit.
Naturę sequitur semina quisque suę.
Natura non docuit vsus carnium.
Natura fratres omnes fecit pares.
Natura hominem inchoat, sapientia perficit.
Nunquã rectè cancrũ ambulare facies.
Natura omnes doctrinas superat.
Natura duce, nemo errare potest.
Natura neminem cogit peccare.
Naturaliter multa fiunt, quorum ratio latet.
Natura homines oẽs ęquales genuit.
Natura omnis homo scire desiderat.
Omnis natura est conseruatrix sui.
Pard.⁹ naturaliter maculas nõ deponit.
Quod est natura immobile est, & vbiq; eandem vim habet.
Quod natura est extrudi non potest.
Quidquid homini naturaliter est insitum, eo vti debet.
Ratione omnia mollitur natura.
Rem mobiliorem in loco nobiliori natura collocauit.

Sunt

Sunt in nostris ingenijs omnium virtutum semina.

Tres sunt naturę facultetes, generatrix autrix, & altrix.

Vnum quodque naturaliter fertur in proprium locum.

Necessitas.

Aduersus necessitatem ne dij quidem resistunt.

Aliquando geminat virtutē necessitas.

Bellare cogit & per brumā necessitas.

Cuncta experiri cogit necessitas.

Expugnat pudorem necessitas.

Fortissima rerū omniū necessitas est.

Humanæ imbecillitati efficacissimum duramentum est necessitas.

In necessitatib. omnis senex est iuuenis.

Non patitur legem necessitas.

Necessitas est artium est scientiarum mater.

Necessitas feri, s caret.

Necessitas frangit ferrum.

Necessitas quod poscit, si non datur, eripit.

Necessitas omnia docuit.

Necessitas etiam timidos fortes facit.

Necessitas quod non habet aliunde sumere cogit.

Ne-

Necessitas facit industriam.
Nulla res necessaria turpis est hominibus.
Necessitas mater est omnium humanarum operationum.
Sæpe rem suam plus hoste vastat trux necessitas.
Seruitus est, omne quod necessitate fit.
Tempore necessitatis omnia communia sunt.
Vir fortis facit de necessitate virtutem.
Volenti necessitas non est.
Veram necesse est alteram partem cõtradictionis.

Negata.

Nitimur in vetitũ semper, cupimusq; negata.
Quò minus est spes, hoc magis ille cupit.
Res negata confestim voluntatem expergissitur.
Victus negatus famem excitat.

Negligentia.

Negligentia corrumpit animum, diligentia comparat diuitias.
Negligentia est studio perinimica.
Negligere est satius, perdere quod nequeas.
Negligentia nascitur ex re benè gesta.

Ne-

Negligentia quæ obstulit diligentia restituit.
Obliuionis negligentia est mater.
Omnes in minimis sumus cauti, in maximis negligentes.
Perdes maiora, parua ne retinueris.
Qui negligit pusilla, magna destruit.
Qui spernit modica, paulatim decidit.
Turpissima est iactura, quæ fit per negligentiam.
Vitanda est negligentia pigritiæ mater.

Negotium.

Domestica negotia tibi curanda sunt, non aliena.
In periculoso negotio non est dormiendum.
Negotiorũ exitũ spectẽt, qui inchoant.
Nemo sic diligenter aliena, quàm sua curat negotia.
Omnibus in negotijs, & rebus, priusquã ingrediaris, adhibenda est præparatio diligens.
Quo pautiora tractas erres rariùs.
Sepe oportet commetiri cum tempore negotium.

Nobilitas.

E squilla non potest nasci rosa.
Et genus & virtus, nisi cum re, vilior alga est.

Ille

Ille verè clarus & verè nobilis, qui vitijs non seruit.

Ingenuitas tendit ad pudorem.

Imagines maiorum ad virtutes accendunt.

Melius est de contemptibili genere clarum, fieri, quàm de claro genere cõtemptibilis nasci.

Non genus nobilitat hoĩem, sed virtus.

Nulla nobilitas, quàm non alit virtus.

Nobilitas duplex corporis & animi.

Nobiles inertes sub maiorum vmbram delitent.

Nobiles mitiùs puniũtur quã ignobiles.

Nobilitas & diuitię sunt seditionum fontes.

Nobilitas est virtus in paucis.

Nobiliora sũt, quę paucioribus indigẽt.

Nobilitas pecorum in bono & validò corpore sita est, hominis autem in virtute, & bonitate.

Nobilitas est à quo genus incipit.

Pulcherrima nobilitas, quam quisquè proprijs virtutibus sibi conciliat.

Pulcrius multò parari, quàm creari nobilem.

Quantò nos superiores sumus, tantò submissiùs geramus.

Quid

Quid prodest nobilitas in prauis morib.
Superbia commune nobilitatis malum.
Sanguinitas ingenua etiam inter angustias risplendit.
Temperies bona corporis & animi est nobilitas vera.
Vituperium magis, quàm periculum timet vera nobilitas.
Vnicus heroicus vir totam illustrat familiam.
Vel virgæ vmbra regitur equus nobilis.
Vir optimus nunquam fuerit ignobilis.

Nocumentum.

Æquè est nocens qui mandat, atque is qui facit.
Haud est nocens, non sponte nocens.
Homo naturæ obediens nocere non potest.
Impudenter, qui nocere cæteris assueuerit, Nullus illum subleuatum in aduersis volet.
Magna virtus est si cui nocere potest, & non noces.
Nocere facile est, prodesse difficile.
Proprium stulti est non posse, & velle nocere.
Qui alijs nocent, alios docent.
Serua nocentem, ab eo damnari si vis.

Timet innocentem, qui nocentem pertulit.

Vim qui inferre parat cupidus certusq; nocēdi, frustra illū ratione premas, aut iure repellas.

Vitat natura omne nociuum.

Nouerca.

Est infamis, qui liberis suis nouercam superinduxit.

Mirum si nouerca non est inimica priuignis.

Nunquam duplica cōnubia laudauero.

Pater est miserimus, qui inducit filio nouercam.

Vipera est nouerca priuignis.

Nox.

In nocte dies in die nocte desideratur.

Nox contemplationi aptissima.

Nox ob quietem est data mortalibus.

Nocte ne vageris, nam ferarum est.

Nocte latent mendæ, vitioque ignoscitur omni.

Portus laborum nox mortalium.

Sub nocte omnia sunt suspecta.

Surgere de nocte ad sanitatem & studia prodest.

Nuntium.

Culpa caret quisquis mandata perficit.

Opti-

Optatum nuntiũ quisquis audire cupit.
Semper affert aliquid noui Aphrica.

Nuptiæ.

Expertam molestiarum vitam habebis absque nuptijs.
Nil ait esse prius, melius nil celibe vita.
Primæ nuptiæ sunt meliores, quàm secundæ.
Qui cupit vxorem, litem cupit atque dolorem.
Qui fugit vxorem, litem fugit atque dolorem.
Qui vxorem ducit fit ex libero seruus.
Vxorẽ funerare satius est, quã ducere.
Vetus est bellum inter socrus, & nurus.

Obedientia.

Obediẽtia subditorũ est vrbis felicitas.
Obediens in grauibus mitiùs punitur.
Obedientia omnibus rebus præstãtior.
Obedientiæ dilatioj ostendit hominem culpabilem.
Verus obediens mandatus non procrastinat.
Vir obediens victoriam accipiet.

Obliuio.

Obliuisci eorum, quę quis fęde fecit, bonum est.
Obliuio exitus est memorię.

Obli-

Obliuio non fit repente, sed paulatim.
Obliuio quædam bona est, quædã mala.
Rerũ inrecuperabiliũ est iusta obliuio.
Verè sapientis est ineptiarum obliuio.

Obscuritas.

In obscuris oportet vti apertis testimonijs.
In obscuris veresimiliora sequãda sunt.
Ne Apollo quidem talia intelligeret.
Obscurus fio, dum breuis esse labora.
Tenebræ videndo non videndur.

Obsequium.

Exitium natis parit indulgẽtia patrum.
Obsequium tigresque domat tumidosq; leones,
Rustica paulatim taurus aratra subit.
Obsequio mitigantur imperia.
Obsequium amicum præcipitem ferre finit.
Qui accommodat peccanti obsequium, peccat.
Summam gratiam obtinet, qui diligenter obsequuntur.

Obßeßio.

Obsessio bifrons hostem cadere facit.
Omnia incommoda affert hostilis obsessio.

Obses-

Obsessio plerunque sunt metu & incommodis semiuiui.
Sępe obsidetur arctè, qui alterum obsidet.
Spe subsidio amisso, obsessi animo concidunt.
Sui excidiũ prouocat obsidio pertinax.
Vigilantia obsessi ducis strenuè sustinet obsidionem.
Vana incępta hostilia reddit dux obsessus vigilans.

Obstinatio.

Contumacia redargui non potest, nisi exemplo.
Obstinati in suo sensu pessimi sunt.
Pertinaces plus de se, quàm sunt, sentiunt.
Pertinacia non sinit hominem corrigi.
Tres sunt species obstinationis. Prima est eorum, qui ex correctione non proficiunt. Secunda eorum qui ex commotione deteriores fiunt. Tertia eorum qui emendationem promittunt, & non faciunt.
Vitandus pertinax sermo in sermone familiari.
Voluntas obstinata peccandi est cordis impęnitentia.

Occasio.

Aduersis hostes nulla prætereunda est occasio.

Dum licet, & spirant flamina nauis eat.

Fugit & peccatum, qui fugit occ'sionē.

Fugit occasio dum contenditur.

Legendi occasio semper est, audiendi minimè.

Magistra rerum omnium est occasio.

Mon minus loci, quàm tēporis potest. oportunitas.

Occasiones respuunt moram.

Occasio amissa nequiquam quæritur.

Occasio rerum omnium autrix.

Occasio non expectat pigritiam & tarditatem.

Occasione dimidiū negotium conficis.

Occasio in prælio plus valet, quā virtus.

Periculum est ignem admouere stupis.

Præsentē mulge, fugientem quid insequeris?

Qui non vult cum potest, nō poterit cū volet.

Tollendi est prorsus mali occasio.

Temporibus medicina valet, data temqore pro sunt.

Et data non apto tēpore vina nocent.

Occupatio.

Ira occupatus omnia temere facit.
Occupatus nihil rectè exercitat.
Qui vilibus opificibus est occupatus, virtutem exercere non potest.
Terrenis occupatus cælestia perdit.

Odium.

Misera res inter domesticos odium.
Nō potest Deum amare, qui hominem odit.
Odium omnibus modis fugiendum est.
Odio habeant peccata, non homines.
Odium est ira inueterata.
Odium tenebrat conscientiam.
Proffessa perdunt odia vindictæ locum.
Peiora sunt tecta odia, quàm aperta.
Quem metuunt oderunt, & perire desiderant.
Qui hominem odit Deum non amat.
Qui corrigit non odit, sed potius amat.
Qui se inuicem nimis se amauerint, accurrente discordia, maiori odio se prosequuntur.
Sine causa odium intolerabile est.

Offensio.

Corrumpunt multi, atque hominem de pectore delent Offensis sua sæpe nouis benefacta priora.

Offensiones virum probum probant.

Offensio est tenex, benefactorum obliuio facilis.

Sicut boni per offensiones meliores existunt, ita reprobi, de beneficio peiores fiunt.

Si iratus est malus grauiùs offendit.

Officium.

In familia benè instituta oẽs in officio (sunt.

Nulla vitæ pars vacare officio debet.

Nulla lassitudo officiũ impedire debet.

Officium est virtutis actio.

Probo homini officij intermissio nulla (est.

Qui officium insequitur est optimus.

Opinio.

Bona opinio facit videre verum.

Infinitos perdidit opinio.

Opinio est iudicare se scire quod nescit.

Perturbant homines non res ipsæ, sed rerum opiniones.

Parit lites opinionũ diuersitas.

Veritas apud se vincit, opinio apud exteros.

Opus.

De fructu cognoscitur arbor.

E cantu dignoscitur auis.

In præstantibus rebus magna sunt ea, quæ sunt optimis proxima.

Nihil est tam difficile, quin quærendo inue-

inuestigandoque assequi possit.
Opera magis suadent, quàm verba.
Opera est accio, & opus eius fructus.
Oẽ opus difficile videtur antequã tẽtes.
Opus bonum fit, nõ timore, sed amore.
Pulcrum opus artificem laudat.
Vnum pro cũctis fama loquetur opus.
Vnusquisque pro opere suo mercedem accipit.
Viribus æstimatis subibis onus.

Oratio.

Artificiosa oratio stultos, & non sapiẽtes flectit.
Adhibe stateram locuturus.
Auribus molesta prolixior est oratio.
Ante Deũ stãtes ne sitis corde vagãtes.
Ars oratoria, & militaris homines in summo dignitatis gradu collocat.
Frequens oratio oĩa extinguit peccata.
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Interpres mentis est oratio.
Nihil est tam horridum, quod oratione non splendescat. (linguæ thesaurum.
Nihil oratione melius, si parcè premas
Oratio mollis frangit iram. (verbis.
Oratio dẽt esse ornatior sentẽtijs, quàm
Orationis expedita breuitas est proba.
Oratio est molestiæ medicamentum.

Orationi breui multum est sapientiæ.
Orandum est, vt sit mens sana in corpore sano.
Oratio cęli portam aperit.
Oratio sit grauior & vtilior, quàm elegantior.
Oratio feruidam mentem requirit.
Oret vir nudato capite, mulier velato.
Oratio secretum amat.
Qui vult cum Deo esse frequēter orat.
Quęrēdus est non tā copia, quā modus.
Sunt ibi mores lasciui, vbi est lasciua oratio.
Si cor nō orat in vanum lingua laborat.
Simplex oratio est veritatis fons.
Sermo durus suscitat furorem.
Sæpe Deus nō exaudit ad voluntatem, vt exaudiat ad salutem animæ.
Vita loquētis melius suadet, quā oratio.

Orator.

Ad audiendum intelligentiam quisque debet orare.
Ars oratoria suadet, & non docet.
A facillimis ordiri debet orator.
Breuitas laus est in aliqua parte dicēdi.
Dicendi assiduitas alit audaciam.
Dicendi peritus dicendi tempus nouit.
Grata, quàm vtilia dicere, difficilius est.

In vniuersa eloquentia laudem non hẽt.
In oratore perfecto ineſt omnis philoſophorum ſcientia.
In oratore acumen dialecticorũ, ſentẽtiæ philoſophorũ, memoria iuriſcõſultorum, verba poetarum, vox tragedorum, geſtus pene ſummorum actorum eſt requirendus.
Nihil in hominum genere rarius perfecto oratore.
Non lingua verùm corde quiſque debet orare.
Orator triſtitiã atq; ſeueritatẽ mitigat.
Orator eſſe non poteſt, niſi ſit bonus.
Orator de iniquis æqua, de ęquis iniqua facit.
Oratoris officium eſt dicere ad perſuadendum accommodatè.
Oratorem iraſci minimè decet, diſſimulare non dedecet.
Orant ſapientes græcè, ſtulti iudicant.
Orator nec ſemper ſuadet, nec medicus ſemper ſanat.
Oratoris boni mores plus perſuadent, quàm oratio.
Præclara geſta præclaris indigent oratoribus.
Quot oratorum genera, totidem orationis ſunt.

Quantò quis maximè dicit, tantò facultatem dicendi timet.

Spectāda est magis oratio, quā orator.

Vetustatis exēpla oratori nota esse dēnt

Ordo.

Antequam mactaris caue, ne excories.

Ante barbā senex velle dicerē stulti est.

Bonum vniuersi constat in ordine.

Egressurus domo, quid agendum, cum redieris, quid egeris reputato.

Nihil pulcrius, nihil orbi vtilius ordine.

Ordo est pater, & mundi conseruator.

Ordo est digestio, & in suo loco cuiuscunque rei collocatio.

Ordo omnibus in rebus est seruandus.

Ordine parua crescunt, & sine magna dilabuntur.

Ordo difficilia facilia reddit.

Sine ordine militia inutilis est.

Series est rerum quædam continuata progressio.

Ornatus.

Exterior superfluitas est interioris vanitatis signum.

Neglecta decoris cura plus placet.

Non faciunt equum meliorem aurei fręni.

Ornatus est mulieris, est viri fortitudo.

Orna-

Ornatus mollis effeminat viros. (tur.
Sola inani gloria prętiosa vestis quæri-

Otium.

Æquè errodit bonos Momus ac malos.
Cernis vt ignauum corrumpunt otia corpus.
Vt capiant vitiũ, ni moueantur aquę.
Ferrum per pacem splẽdorem amittit.
Fertilis assiduo, si nõ renouetur, aratro,
Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.
Luxus & ocium in iuuenibus stultitia in senibus crimen est.
Mens otiosa nil nisi ventrem cogitat.
Nihil est dulcius otio litterarum.
Nihil agendo homines, malè agere discunt. (res.
Otio languẽt, exercitio vigorescunt vi-
Otium est hominum sepulcrum.
Otium animi generat ægritudinem.
Otium labor parit, & quies laborem.
Otium semper parturit otium.
Otium & corpus & mẽtem corrumpit.
Otiosum ferrum rubiginatur, exercitatum splendorem acquirit.
Otiosus animus nescit quod velit.
Otium omnem malitiam docet.
Otiũ fastidium, exercitum famẽ parit.

Otium sine literis mors est.
Otium plebis rumorem suscitat.
Otium stultitiam labor sciētiā generat.
Ocium in pace delicias alit,& omne flagitiorum genus.
Otia sapientiæ negotia sunt.
Tutum otium pares tibi labore.
Vertitur in teneram cariem, rimisque deiscit, (quis.
Si qua dice solitis cymba vacauit a-

Pęnitentia.

Dilatio Pęnitentiæ est periculosa.
Dij leuāt pęnas ereptaq;lumina reddūt,
Cum bene peccati penituisse vident.
Est emendatio quædam in pænitentia.
Grauis animi pęna est, quem post factum pęnitet.
Optimus est portus penitentiæ consilij mutatio.
Prouidere est satius, quàm postea penitére.
Pęnitētia est per quā peccata soluūtur.
Pęnitentia peccata pręterita curat,à futuris perseruat.
Salutis est verus portus pęnitentia.
Satis pęnarum pęnitentia errorum.
Videtur quasi dici punientia ethimon pęnitentiæ.

Ve-

Velox consilium sequitur penitentiam.

Pars.

Ære quandoque salus est redimenda.
Melius est partem amittere, quàm totum dimittere.
Parte accepta, reliqua faciliùs exigitur.
Totum constat ex partibus.

Parsimonia.

Diuitię grandes hoīs sunt viuere parcè.
Parsimonia salutis est mater.
Parsimonia est magnum vectigal.
Parsimonia sera est, tunc seruare, cum deficit.
Paruis minimisq; reb. natura cōtēta est.
Parsimonia egestati subuenit.

Partus.

In cunctis animalibus iuueniles partus imperfecti sunt.
Vnusquisque amat fœtus suos.
Videtur pulcrum omne cuique suum.
Valde amat quæcunq; fera fętus suos.

Paruitas.

Parua necat morsu spatiosum vipera taurum.
A cane nō magno sępe tenetur aper.
Multa modica faciunt vnum satis.
Qui spernit modicum paulatim decidit.
Res parua sæpe magnū certamē creat.

Sæpe ingens paruis gratia rebus ineſt.
Sæpe rerum paucitas prætium facit.
Tam paruum eſt nihil, quod gloriam parere non poſſit.

Pater.

Amor in filios deſcendit, & nõ aſcẽdit.
Dij maximi prudentibus parentes ſunt.
Delinquentibus aliquando ignoſce.
Errantes humaniter corrige.
Eſt ſocer genero pater, eſt gener filius.
Ferendi sũt parentes etiã ſi iniquiores.
Filiũ beneuolẽtia patris meliorẽ facit.
Filio & fratri, mulieri & amico, nõ des poteſtatẽ ſuper te in vita tua; ne forte pęniteat te.
Filio non eſt tradendum imperium.
In caſtigandis pueris, cogitet pater ſe fuiſſe puerum.
Liberos magis amant parẽtes, quàm parentes liberi.
Miſerimus eſt pater, qui filio inducit nouercam.
Plus liberis timent parentes, quàm ſibi.
Pro peccato magno paululum ſupplicij ſatis eſt patri.
Parentibus ne deſis, hoc ius naturæ eſt.
Parentes amãt liberos, quaſi ex ſe quidquam ſint, liberi amãt parentes, quaſi

ex illis quidquam sint.
Pæna patres contenti sunt mollissima.
Parentis est obiurgare liberos, sed intra domesticos parietes.
Parens carens filijs non est pater.
Patrem sequitur sua proles.
Pater & filius simul principari non debent.
Qui bonum generum nactus est, inuenit filium.
Qui malum generum nactus est, perdidit filiam.
Seruit magis pater familias, quàm imperat.
Turpis sine frondibus arbor.

Patientia.

Ad gloriam maius nihil est patientia.
Cuiusuis doloris remediũ est patiẽtia.
Doctrina viri per patiẽtiã cognoscitur.
Fælix qui patitur quod numerare põt.
Leuius feruntur mala, quæ non sunt diuturna.
Nobile vindictæ genus est ignoscere victo.
Non est dolendum cum patimur, cum mala agamus.
Non posse ferre malum, est magnum malum.

Nil feceris, neuè dixeris in ira, niſi prius viginti quattuor litteris precurreris.

Patientia eſt fortitudinis filia.

Patientia quæri debet, quod gratia impetrari non poteſt.

Qui patiens eſt multa gubernatur prudentia.

Qui impatiẽs eſt exaltat ſtultitiam ſuã.

Sępius vinces patientia, quàm impetu.

Stultitiam ferre eorum, qui rerum potiuntur, neceſſe eſt.

Tolerare hoſtem non minor victoria eſt, quàm vincere.

Patria.

Commune patrium ſolum charum iucundum & delectabile eſt.

Cui peregrinatio dulcis eſt, non amat patriam.

Dulcis amor patriæ, dulce videre ſuos.

Fumus patriæ igni alieno eſt præcellentior.

Homo quoties amittit patriã toties moritur.

Non dubia eſt Itaci prudentia, ſed tamen optat,
Fumum de patrijs poſſe videre focis.

Neſcio qua natale ſolum dulcedine cũctos ducit, & immemores non ſinit eſſe ſui.

Non solum nobis nati sumus, sed patriæ parentibus, liberis, & amicis.

Nullum est periculum, quod sapiēs pro salute patriæ, vitandū nō arbitretur.

Omni solum forti patria est, vt piscibus equor.

Omnis viro vicus sapienti patria est.

Pro patria mori dulce & gloriosum est.

Pro patria perire est immortalitas.

Propheta non est sine honore, nisi in patria sua.

Pro patria pugnandum est, non pro quauis re.

Patria nil dulcius nil charius.

Pro patria nullum incōmodum graue.

Perdere patriam est per graue.

Plus patriæ debetur, quàm parentibus.

Qui periculo patriam liberat, nomen acquirit æternum.

Qui patriæ aut suæ nationi non student, non sunt Itali, sed alienigenæ.

Sapientis est canere patria, & duri non desiderare eam.

Virtutis splendor in sua patria cuique obscurior obtigit.

Patrimonium.

Culina maximnm destruit patrimoniū

Non propter vitam faciunt patimoniā qui-

quidam Sed vitio cęci, propter patrimonia viuunt.
Patrimonium in virtute, fortunæ non subiacet.
Plerique deprauantur patrimonij ampitudine.

Paucitas.

Eſt aurum carum, quia eſt rarum.
Omnia rara ſunt preclara.
Rerum paucitas prætium facit.
Vna hyrundo nunquam facit ver.
Vnus pilus canus non facit ſenem hominem.

Paupertas.

Amicorum paupertati ſpõte ſuccurrej.
Aſperius nihil eſt humili, cum ſurgit in altum.
Ad res nouandas proni ſunt ſemper paupores.
Curia pauperibus clauſa, eſt dat ſcenſus honores.
Conſuetudine redditur iucunda paupertas.
Cantabit vacuus coram latrone viator.
Cui ſatis alma ceres, cui fluminis vnda beatus.
Dant egeni operam voluptatibus non liberis.

Duę

Duæ sunt res quæ possunt ad turpe compendium commouere, inopia, & auaritia.
Egestas sæpe ad consilia mala deflectit.
Egestas est sanitatis mater.
Egestas à Deo, maximi boni causa, nobis sæpe tribuitur.
Fortiter ille facit, qui miser esse potest.
Feneratur Deo, qui miseretur pauperi.
Hoīem experiri multa paupertas docet.
Humile vitę genus est tutissimum.
Indigētia plerunque à segnitie nascitur.
Impossibile est indigentem bene principiari & studio vacare.
Inopiæ pauca desunt, auaritiæ omnia.
Multos male gratos reddit indigentia.
Minorem te ne contempseris.
Mendici pera nunquam impletur.
Melior est pauper ambulans in simplicitate sua, quam diues in prauis itineribus.
Melius est pauper sanus, & fortis viribus, quam diues imbecilis, & flagellatus malitia.
Manus pauperum est gazophilacium Christi.
Non est reprehendēda paupertas, à vitio non proficissens.

Nul-

Nullus eſt tam abiectus, qui à dulcedine gloriæ non tangatur.

Nemo amicus nihil poſſidenti, ne parens quidem.

Neceſſitas non procul abeſt inopiæ.

Nullus eſt homini maior hoſtis, quàm paupertas.

Non poteſt ſpoliari nudus.

Pauper contemnitur, diuiti inuidetur.

Plerunque egeſtas hominem degenerem facit.

Pro cenſu paupertati eſt frugalitas.

Paupertas mater eſt quietis.

Pauper virtutibus refertus eſt ditior ignaro diuite.

Pauper eſt, qui paupertatem ferre non poteſt.

Pauperem omnes amici fugiunt.

Parum petit natura, immensũ opinio.

Paupertas non parua ægritudo eſt.

Pauper ad omnia formiduloſus, & ſe putat ab omnibus ſperni.

Paupertatem reges non refugerunt.

Paupertas humiliat virum.

Paupertas læta tuta eſt.

Paupertas amicos vtilitate ſpoliat.

Paupertas excitat artes.

Paupertas eſt efficax virtutis gymnaſiũ

Pau-

Paupertas multos ingratos facit.
Pauperes otiosos non alit ignauia,
Paupertas subsidiũ est ad philosophiã.
Paupertatis, quàm diuitarum transitus melior.
Pauperiem tolerare documentum est virtutis.
Paupertas terrena cęlestem opulentiam parat.
Paupertas amissa, magis doléda, quàm opulentia. (uitum.
Pauperũ amicitia certior est, quàm di-
Panem & aquam natura desiderat, nemo ad hæc est pauper.
Perdocet paupertas artes omnes.
Qui despicit pauperem, exprobrat factori eius.
Qui habet vltro appetitur, qui est pauper aspernatur. (met.
Quàm timidus est, paupertatem qui ti-
Qui deuorauit omnia cunctis eget.
Quis est diues? qui nihil cupit, quis est pauper? auarus.
Regia (crede mihi) res est succurrere lapsis.
Rarissima est in paupertate integritas.
Sub veste vili, sæpe fastus hospitat.
Suauius viuunt paupers, quàm diuites.
Sæpius

Sæpius pauper, quàm diues, ridet.
Si ad naturã viues, nunquã eris pauper.
Solum hoc incommodum habet paupertas, quod egentibus subuenire non potest.
Turpis inopia, quæ nascitur de gula.
Vbi cæpit pauper imitari diuitẽ, perit.
Vel peti, vel descipit, cum pauper donat diuiti.

Pax.

Bellum pacis est causa, est pax optima rerum.
Erit pax, mecum & tuum oblatis.
Ex pace bellum, & ex bello pax.
In pace vires nemo cognoscit suas.
Lex seruitutis sæpe est pacis pactio.
Melior & tutior est pax, quàm sperata victoria.
Nulla salus bello, pacem te poscimus omnes.
Pace quos cernis feroces, cernes bello profugos.
Pacem cũ hoĩbus, bellũ cũ vitijs habe.
Pax est mentis serenitas, tranquillitas animi, cordis simplicitas, vinculum amoris, consortium & charitas.
Pacem cum bonis mali habere non possunt.

Qui

Qui desiderat pacem, præparet bellum.
Spes pacis ostentata multos opprimit.
Sæpe latet bellum magnum sub nomine pacis.

Peccatum.

Æquo animo pœnam, qui meruere, ferunt.
Angeli est in ipsa carne, præter carnem viuere.
Alius peccat alius plectitur.
Cuiuis homini est peccare, nulli, nisi insipienti est perseuerare.
Dignus est venia, quem pœnitet.
Fęlix criminibus nullus erit diu.
Fatetur facinus is, qui iudicium fugit.
Facilis est discensus auerni.
Homo peccando Dei similitudinem perdit.
Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosina peccata.
Melius est obstare, ne quis delinquet, quàm delicta punire.
Magna illecebra peccandi est impunitatis spes.
Maius de peccatore conuerso, quàm de iusto, gaudium fit in cœlo.
Nam cum peccatis, tunc mens diuina recedit.

Nemo

Nemo reus peccata fateri vult sua.
Oderunt peccare boni virtutis amore.
Oderunt peccare mali formidine pęnę.
Optimus portus peccatoris est consilij mutatio.
Peccatum non correctum multos contaminat.
Peccatum est voluntas consequendi, quod lege vetatur.
Peccatum ex peccato nascitur.
Peccatum morbus est animæ.
Peccatum relinquit in anima venenũ.
Præcidi debet peccandi materia.
Peccatum extenuat, qui celeriter corrigit.
Plus voluisse peccare nocuit, quàm non peccasse profuit.
Qui peccat sine lege, sine lege perit.
Qui in peccato senescit, corrigi nõ vult.
Qui non vetat peccare, cũ potest, iubet.
Quẽ pęnitet peccâsse, pęnè est ĩnocens.
Si quoties peccant homines sua fulmina mittat,
Iuppiter, exiguo tẽpore inermis erit.
Supplicium est pęna peccati.
Vt renouatum vultus, sic peccatum renouatum maiorem præbet dolorem.
Voluntario facinori nulla est excusatio.

Pe-

Pecunia.

Absq; ęre mutum est Apollinis oraculũ.
Cautius est virum pecunia, quàm pecuniam indigere viro.
Cuiusuis belli neruus est pecunia.
Fit pecu omne nia.
Maiori tormento pecunia posidetur, quàm acquiritur.
Mutuum dato, sed cui des, videto.
Magnæ diuitiæ paruo labore, exiguæ magna parantur.
Nihil est tam sanctum, quod violari, tã munitum quod exqugnari pecunia non possit.
Nummo omnia mensurantur.
Nummus regnat, nummus vincit, nummus imperat.
Nummus honoratur, sine nummis nullus amatur.
Nũmus vbi loquitur Tulius ipse tacet.
Nummus est regimẽ omnium rerum.
Pecunia est ancilla, si sis vti, si nescis domina.
Pecuniam plures, quàm coniungẽ quæ(runt.
Pecunia in iudicio plurimùm valet.
Pecuniosus rarò damnatur.
Pecuniam interdum negligere maximum est lucrum.

Pecu-

Pecunia seditionem efficit & malignitatem.
Pecunia nunquam deerit si rectè collocatur.
Radix malorum omnium est pecunia.
Vendendo & emendo pecunia omnia æquat.

Peregrinus.

Cum improbo viro non facias iter.
Decet peregrinum imprimis modestia.
Delectatione, & spiritu in absentia coniungimur.
Hospites sunt multi, amici nulli peregrinantibus.
In externis locis minus est ad facinus verecundia.
Peregrinus accommodet se ciuitati.
Præter suum negotium nil curet peregrinus, nec sit in aliena Republica nimis curiosus.
Peregrino ne esto molestus.
Peregrinatio vitam reddit modestiorē.
Peregrini Deo sunt semper curæ.
Peregrinatio docet frugalitatem.
Peregrinatio est vita nostra.
Quibus domi nihil est, dulcis est peregrinatio.
Sæpe Christus accipitur peregrinū accipiendo.

Suc-

Succurrens peregrinis, paria aliquando obtinebit.

Perfectio.

Nihil est simul inuentum & perfectũ.
Nihil est in suo genere omni in parte perfectum.
Nulla ars repentè perfecta existit.
Perfectum est cui nihil deest.
Perfectio solet ĩ septenario numero de-(signari.
Vnicum ab vno optimè perficitur opus.

Perfidus.

Omnibus nõ habeas fidem, multi enim sunt, qui sibi, non tibi consulunt.
Perfidus nullis meritis mitigari potest.
Semel perfido nulla danda est fides.
Sũma amẽtia est in eorum fide spẽ habere, quorũ pfida toties deceptus es.
Tutus perfidis nullum est locus.
Vbi nulla est perfidia, virtus vera vin-(cit.

Periculum.

Aliena sunt pericula cautio nostra.
Citiùs venit periculum cũ cõtemnitur.
Circa labores & pericula fortitudine, & patientia opus est.
Fęlix quem faciunt aliena pericula cautum.
Iminentis remedium periculi periculum est.

N Non

Non fit ſine periculo facinus magnum.

Nullum tantum eſt periculum, quod ſapiens pro ſalute patriæ, uitandum non arbitretur.

Non capiunt hominem imbellem magna pericula.

Non eſt vir fortis, cui non creſcit in periculis animus.

Pericula ſuperat, qui pericula deſpicit.

Periculum ingens ſpernit à ſe ignauiā.

Quæ quis pericula eſt paſſus hoc lucri hinc habet,in poſterùm vitare vt illa nouerit.

Vbi maius eſt periculum, ibi cautius eſt agendum.

Perſeuerantia.

Cępiſſe multorũ eſt, pfeciſſe paucorũ.

Guta cauat lapidem nõ bis ſed ſepe cadendo Sic homo fit doctus non bis, ſed ſæpe ſtudendo.

Guta cauat lapidem, cõſumitur anulus vſu, Et territur preſſa vomer aduncus humo.

Niſi perſeuerans peruenit ad finem.

Nihil eſt tam durum, quod perſeuerātia non vincat.

Petitio.

Animus ingenuus nihil magis, quàm

roga-

rogare erubescit.
Desiderata diu dulcius obtinetur.
Iniquum ferendum, vt æquum feras.
Malo emere, quàm rogare.
Negat sibi, qui negabile petit.
Qui maligni sunt animi, peiores fiunt rogati.
Qui non petit, videtur non esse dignus.
Qui rogandi causas reddit, efficacissimè rogat.

Petulantia.

Ex saturitate nascitur petulantia.
Prurunt cornua arietibus bene pastis.
Petulãtia est simplicitatis receptaculũ.
Petulantia suo tempore regnat.

Philosophia.

Ad disputationes forenses ineptus est philosophus.
Curia philosopiam excludit.
Nihil hĕt philosophus, & oĩa possidet.
Non ornamentum, sed veritatem quærunt philosophi.
Non qui possidet, at qui philosophiæ dogmata obseruat, philosophus est.
Nisi philosophia ægrotantem sanat animum.
Natura dat viuere, philosophia rectè viuere.

Philoſophus plus hominibus prodeſt, quàm rex optimus.

Philoſophus eſt, qui non quærit res ſuperfluas.

Philoſophia eſt diſciplina, omnium rerum diuinarum & humanarum rationes inueſtigans.

Philoſophia eſt, qua quis ſe & alios boninè ſint, an mali cognoſcit.

Philoſophia docet homines cognoſcerę creatorem ſuum.

Philoſophus quærit veritatem ſophiſta mundanam gloriam. (tiæ.

Philoſophia interpretatur amor ſapiē-

Philoſophus habet rationem pro legib.

Qui inuenit philoſophiam, inuenerit veritatem.

Sine ſtudio philoſophię æger eſt anim⁹.

Tacere prętat philoſophis, quā loquī.

Vera philoſophia eſt amare Deum.

Pietas.

Pietas eſt fundamentum omnium virtutum.

Pietatem ſectare, nam ad omnia valet.

Prima pietatis magiſtra natura eſt.

Pietas habet ſuos impetus.

Pietas eſt imprimis gratiſſima Deo.

Pietatē nemo ante ferat vel religioni.

Poſt

Post Deum pietas sit parentum.
Pietatem filij à genitoribus discunt.
Sæpe nocet pietas, nam qui pietate medetur.
Non sanat vulnus nec fracta recopulat ossa.
Sub quauis veste bene colitur pietas.

Pigritia.

Aduersariorum ignauia, magis aliqui crescunt, quàm suis opibus.
Abscondit piger manus sub axilla, & laborat cum ad os eas conuertit.
Cogitationis robusti semper in abundantia: piger autem semper in egestate est.
Desidia generat obliuionem.
Diues si desidiosus erit pauper breui erit.
Est piger fruges consumere natus.
Ignauo, & inutili non est subueniēdum.
Ignaui semper ferias quærunt.
Ignauis & otiosis non solet fauere numen.
Ignauus nemo immortalis vnquam factus.
Inertis est nescire, quæ liceat sibi.
Nullus ignauus in celebrem virum euadit.
Propter frigus ignauus laborare nolit,

nolit, mendicabitur ergo, & non dabitur illi.

Pigritia est metus cõsequentis laboris.

Quisquis iners abeat, nam in chenice fingere senem.

Nos prohibent famij dogmata sancta renis.

Qui fugiunt labores optant dies festos.

Quicunque recusabit laborem, non feret fructum.

Surge igitur duroque manus assuesce labori,
Des tibi dimensos crastina vt hora dies.

Si quis viam laboriosam æstimet, suæ desidie est occasio.

Soccordes præsentia negligunt, futura bene successura putantes.

Segnities specie recte velata cuculo,
Non se non alios vtilitate iuuat.

Studium studium generat, ignauiam ignauiam.

Plebs.

Contenta est plebs suis agrestibus frugibus.

Insipiens plebs gaudet nouo imperatore, quàm vis malo. (salus.

Ordo optimatum plebis haud dubiè est

Pre-

Preda cunctorum animalium nascitur lepus.
Plebs nihil audet, propter tyrāni metus.
Plebis otium rumorem suscitat.
Plebs sine duce strenuo nihil audet.
Plebs tremēs sequitur furorem & fortunam.
Plebis seditio paulatim potius flectatur, quàm frangatur.
Plebs fortunæ bona sequitur, honores parum curat.
Plebis fauori fides non est tribuenda.

Poeta.

A musis poetæ, à Ioue veniunt reges.
Et prodesse volunt & delectare poetæ.
Est Deus in nobis, agitante, calescimus illo.
Impetus hic sanæ semina mentis habet.
Languent poetarum ingenia, nę vino calescant.
Nulli etenim dabitur gestare coronam. Pieridum choreas teneris, nisi norit ab annis.
Pictoribus atque poetis, quidlibet audendi semper fuit æqua potestas.
Poeta nascitur, orator exercitatione fit.
Quid aliud poeta, quàm philosophus.

Populus.

Iudicium populi vanissimum est.
Mali mores & abusus populi; non illico sunt, mutādi, sed paulatim moderādi.
Nihil est stultius populari multitudine.
Populus aut seruit humiliter, aut superbè dominatur.
Populus regere nescit.
Populus est maximus magister.
Populus auidus, inuidus, ignarus, admutationem procliuis, & ingratus.
Pace, cōcordia, otio nil populo gratius.
Placere cunctis ipse iuppiter nequit.
Parum aut nihil refert asini, cui seruiat.
Qui res nouari, & regna mutari expetunt, quid aliud ij, quàm maius expetunt malum.
Seditionis mater & multitudo populi.
Vox populi creditur vox Dei.

Possibilitas.

Hic dictis, hasta præstantior ille.
Non omnis fert omnia tellus.
Non sunt tentanda quæ omnino effici non possunt.
Non omnia possimus omnes.
Non omnibus Dij dedere omnia, sua cuique est dos, sua cuique est virtus.
Nō è quouis ligno mercurius efficitur.

Quod

Quod possis tentaueris, non quod vis.
Tenetur nemo ad impossibile.

Potentia.

Aurea rumpunt tecta quietem.
Cum potiore viro noli certamen inire.
Dominandi cupido est bestia maxima.
Exitum rarò beatum ingens facit potentia.
Magnam potentiam ambit inexpertus, odit expertus.
Magni pisces minutulos comedunt.
Nulla quæsita scelere potentia durat diu.
Noli cum maioribus certare.
Potentiorum semper est vicinitas vitanda tenuioribus.
Potentiori non reluctari expedit.
Plus habent ponderis ad ruinam, quæ sunt cæteris altiora.
Qui cadit in plano vix hoc tamen euenit ipsum,
Sic cadit, vt tacta surgere possit humo.
Quo plura possis, plura patienter fere.
Quibus deficit soboles, sua potentia pœna est.
Si tenuiorem iuuenit potentior, vtriq; melius fuerit & prolixius.

Summa petit fulgur, perflant altissima venti.
Si procul es à Ioue procul es à fulmine.
Summa petunt dextra fulmina missa Iouis.
Superba sunt potentiorum limina.
Virum te maiorem remis & velis vita.

Præceptor.

Ad discipulorum capacitatem se accomodet præceptor.
Colendi sunt præceptores tamquam parentes.
Doctor bonam eligat vitam, nec bonã negligat famam.
Hi solum docent, qui causam de regulis dicunt.
Inuita minerua frustra sudat magister.
In cibo potuque modus ad pedagogos pertinet.
Loci autorum ita exponendi, vt honestas patitur.
Magistri fructus est discipulorum obedientia.
Mansuetudo plus decet magistrum, quàm formido.
Magistrum metue si vis discere.
Magistris, dijs, & parentibus non potest reddi æquiualens.

Ni-

Nihil est fedius præceptore furioso, nil pulcrius mansueto.

Nulla res est discipulo tam perniciosa, quàm magistri vita contumeliosa.

Præceptorum mutatio est in detrimentum puerorum.

Primus quisque præceptor frequentia gaudet.

Ponite crudeles iras atque flagra magistri, (te acerbis.
Fæda ministeria atque minis absisti-

Profectio discipulorum est gaudium, & corona præceptorum.

Quo quisque est ingeniosior, hoc docet iracundiùs & laboriosiùs.

Quandoque facilem; quandoque terribilem te monstra.

Qui scientia communicare nolunt, auaris sunt peiores.

Si cæcus cæcum ducit, ambo in foueam cadunt.

Sis in docendo facilis atque benignus.

Tantò quis ostenditur doctus, quantò maius est patiens.

Verbis sit magister, quàm verberibus promptior.

Prælium.

In prælio virtus valet, nō numerosæ co- (piæ.

In prælio mori eſt mors pulcherrima.
Non certare eſt glorioſum, & magis quam vincere.
Non eſt colligendum, niſi inuitat occaſio, aut vrget neceſſitas.
Potius moriare, quàm in prælio excedas loco.
Qui prælium fugit fatetur ſe imparem.
Raræ felicitatis eſt proſperè prælia gerere.
Virorum eſt quidquid, in prelio patitur.
Vtenda in prælio occaſione quàm virtute.

Præmium.

Magna bonis dat præmia virtus.
Non eſt amoris vt concilias præmijs.
Poſt labores ſunt præpoſita premia.
Reſpublica & domus ſtare non poteſt, Sine pæna & premio.
Satisfactio & præmium quietat iram.
Spe præmij non ſentitur labor.
Virtuti præmia, vitio ſupplicia propoſita ſunt.
Virtutem quis amplectetur, præmia ſi tollas?

Præſumptio.

Ex copia naſcitur præſumptio.
Erimus pares oẽs oblata preſumptione.
Nul-

Nulla præsumptio est perniciosior, quã de propria iustitia, aut scientia superbire.
Pręsũtuosus nihil rectè putat, nisi quod ipse fecerit.
Præsumere plus quã decet, absurdũ est.
Præsumptioni debetur correctio.
Præsumptio est in errore noxia.
Pręsumptio præcipuè, iuuenile vitium.
Præsumptuosus est nemini amicus.

Præterita.

Habet præteriti doloris secura recordatio delectationem.
Iucunda est recordatio præteritorum dolorum.
Non potest dies esse sæpius, qui semel fuerit.
Præterita mutare non possimus.
Pręterita nõ pręterijsse impossibile est.
Pręterita magis reprehendendi, quàm corrigi possunt.
Vanum est de præteritis quærere.

Prandium.

Contemnitur qui rogatus ad prandium aliquando non recusat.
Est hora prandendi diuiti quando vult, egeno quando potest.
Inscitiam intra pocula ęgrè tegas.

Motus post prandium est nociuus.
Non est res apta conuiuijs esse sapiēti.
Pudica sunt & sobria probis conuiuia.
Prandet quisque apud se melius, quàm in palatio.
Protractum prandium corruptionē generat.
Præsertim est retinenda lingua in conuiuijs.
Quò melius cęnem, obsono ambulando famem.
Tenue prandium optimè condit cęnā.

Pretiositas.

Honor & bona existimatio inter res præciosissimas sunt æstimanda.
Maximo periculo custoditur, quod multis placet.
Virtus est prætiosissima rerum.
Vbi aurū est in prętio, ibi regnat libido.

Praces.

Ante Deum stantes ne scitis corde vagantes.
Deus supplicū iustas preces tātū audit.
Flectitur iratus voce rogante Deus.
Multorū preces īpossibile est contēni.
Precum horæ diuisæ habeantur.
Preces sint cordis non labiorum.
Precum vis naturam superat.
Preces iustorum plus valent, quā arma.

Pre-

Preces, nisi bona vita præcedat, non exaudiuntur.
Vincuntur molli pectora dura prece.

Prauitas.

Ad prauitatem curritur prona via.
Ascendit à minore ad maius scelus prauitas.
Prauitas est morb⁹, & virtus est sanitas.
Prauus honore non est dignus.
Prauitas morum omnem fortunam inamænam facit.
Prauus, & viuus, & mortuus putitur.
Vir duplex inconstans est in vijs suis.

Principium.

A facilioribus est semper incipiendum.
Cognitis benè principijs reliqua sine labore discuntur.
Dimidium facti, qui bene cœpit, habet.
Multi incipiunt, & pauci ad maturam se frugem recipiunt.
Minutula pluuia imbrem parit.
Omnia rerũ principia parua sunt, progressionibus, & vsu augentur.
Principijs obsta meli⁹ fortuna sequatur.
Principiũ dicitur esse dimidium operis.
Principio inuento facile est reliquum addere.
Quidquid à principio est malè ordina-

tum

tum non recipit perfectionem.
Sępe sinistra principia ad facilem perueniunt finem.
Sine causa & principio impossibile & aliquid fieri.
Suum nemo fit principiũ, neque finem.
Valent ad sequentia maxima principia.

Probitas.

Immodica probitas sępe cõteptũ facit.
Non sunt probi, qui improbos non detestantur.
Natura probus, est vndique probus.
Probi non sunt valde diuites.
Probus in aduersis tentatur, vt in igne aurum.
Probus nunquam res turpes agit.
Probitas est moderatio vtilis, & in calamitatibus.
Probi paucis legibus indigent.
Probi faciles sunt deceptu.
Probitas ad omria disciplinarum genera via aperit.
Probus difficillimę credit alios esse ma-(los.
Probum nec fieri, nec intellegi citò põt.
Qui natura probus est, vbique & apud omnes probus est.

Prodigalitas.

Prodigalitas incontinentię pars est.

Pro-

Prodigus & plura quàm decet, & vbi non decet, & cum minimè decet impendit.

Qui deuorauit cuncta, cunctis eget.

Sępe expensæ factæ consumunt patrimonium.

Tua nec prodigo, nec temerario committe.

Proditor.

Amatur proditio, nō laudatur proditor.

Falluntur, qui proditionis præmium expectant.

Inuisus adeo est proditor, graues vt det eis sæpe pęnas, vnde premiū sperat.

Non est habenda fides, cui suorum proditor fuit.

Proditores etiam hostibus osi sunt.

Proditio amatur & non laudatur.

Qui fraudem agit, iurè ipse fraude fallitur.

Qui proditorib. miseretur crudelis est.

Semel proditori non est habenda fides.

Vigilandum est magis ob proditores, quàm hostes.

Vbi nullæ sūt insidię, ibi virtus vera est.

Professio.

Quam quisque norit artem in hac se exerceat.

Qui

Qui multis professionibus vacat, non tendit ad perfectionem.
Quod labore & vigilantia agitur rarò est imperfectum.
Qui duos lepores sequitur neutrũ capit.
Stultum est profiteri, quod nescis & ridiculum.
Vnicũ ab vno optimè perficitur opus.

Prohibitio.

Cum quid prohibetur, prohibentur & omnia, quæ deducuntur ab illo.
Nititur in vetitum semper, cupimusque negata.
Prohibet lex Reip. danosa iubet vtilia.

Promissio.

Aureos montes & maria polliceri iactantiæ est.
Cunctis promissis non tenemur.
Ex elephanto muscas facere.
In malis promissis nõ est seruãda fides.
Impia est promissio, quæ scelere adimpletur.
Parturient montes, & nascetur ridiculus mus.
Pollicitis diues cuilibet esse potest.
Quidquid promiseris facere teneris.
Simul vt misertum est interit gratia.
Sæpe de amicis inimicos sibi comparat ina-

inanis promissio. (obligat,
Sponsio præter sponsorem neminem

Propria.

Et nos & nostra nobis placent.
Meus mihi, suus cuique charus est.
Mensura tè ipsum, deinde alios.
Nemo seipso plus amat quemquam.
Nõ maculat palmas, qui sua facta facit.
Non videmus quod in tergo est.
Omnes sibi melius mauult, quã alteri.
Oẽ suum cuique pulcrum esse videtur.
Singulis propria & accommodata sunt
attribuenda.
Suus cuique crepitus bene olet.
Tunica proprior est pallio.
Vnus quispue amat fœtus suos.
Vnusquisque sibi ipsi vult bona.
Vitia aliena cernimus aliena minimè.
Vnusquisque de proprijs malè indicat.

Prosperitas.

Asperis Roma potens facta est, & diruit potens.
In rebus prosperis esto moderatus, in aduersis prudens.
Magna prosperitas est à prosperitate non vinci.
Prospera temperantur aduersis.
Rebus secundis addita insolentia est.

Re-

Rebus secundis oportet se modestè gerere.
Rebus maximè prosperis metuéda est aduersa fortuna.
Rebus secundis pectus aduersis para.
Secundis in rebus non est superbiendũ.

Prouidentia

Dei prouidentia omnia gubernantur.
Nam prouisa minus lędere tela solent.
Prouidere potius est, quàm postea pęnitere.
Quod ante nõ prouisum est valde ferit.
Videre est facilè prouidere difficile.
Valde iuuat rerum necessariarum ante pruidentia.
Vbi est prouisio, ibi est semper abundantia.

Proximus.

Ab altero expecta alteri qued feceris.
Clam corrige proximum, sed palam lauda.
Dilige proximum tuum, sicut te ipsum.
Proximos & cognatos cole.
Qui diligit proximum suum adimplet legem.
Tamquã fratrẽ dilige proximum tuũ.
Vicinus bonus bonum, malus malum affert.

Pru-

Prudentia.

Ætate prudentiores reddimur.
Expertus mala fit ferè prudentior.
Mēs vna prudēs mille vincit dexteras.
Munus tutissimum prudentia est.
Multa audire, videre multa, generat prudentiam.
Nihil non potest robur iunctum prudentiæ.
Prudentes ex omnium sententijs vtilia eligunt.
Prudentis est multa dissimulare.
Plus corrigit prudens exemplis, quàm verbis.
Plus proficit correctio apud prudētes, quàm centum plaghæ apud stultum.
Prudentis est fingere se ea nole, quę assequi non potest.
Patet in duris prudentia rebus.
Prudentia est habitus cum ratione vera actiuus, circa ea quæ humana bona sunt.
Quod non potest efficere vi efficies prudentia.
Quæ capere armis desperas, expugna prudentia.
Re vera oculus mentis nostræ prudentia est.

Vix acquiritur lõgo absq; vsu prudẽtia.
Virtutis ęst principium prudentia.

Pudicitia.

Lis eſt cum forma magna pudicitiæ.
Nulla ſatis pudica de qua quæritur.
Pudicitia nõ violatur aio nõ cõſentiẽte.
Pudicitia eſt virt⁹, quæ libidines fręnat.
Pudicitia libidines fugat.
Vxor pudica eſt mariti felicitas.

Pudor.

Cuſtos oĩum virtutũ eſt ſanctus pudor.
Cognatus & baſſis virtutis eſt pudor.
Fertur facilius, quod pudet, quàm quod piget.
Ingenuitas tendit ad pudorem.
Melius eſt in principio negare cum pudore, quàm in fine.
Nil honeſtũ aut rectũ abſq; verecũdia.
Non obſtat pudor audaci viro.
Nullum ſolita eſt offendere verecũdia.
Omne malo eſt dignus, qui fortunæ ſuę errubeſcit.
Probis virtus vbiq; placet verecundia.
Pudor eſt virtutis tinctura.
Rebus pudor ſemper abſit in arctis.
Vbi pudor occupat locũ, ibi eſt & timor
Verecundia eſt timor infamiæ.
Vel falſa opinione grauabitur pudor.

Vere-

Verecundia est maximum ornamentum pueritiæ.

Vbi studium verecundiæ est, cupiditas rationi cedit.

Verecundia est pudicitiæ comes.

Verecundia est bonum in adolescentia signum.

Verecundia in moribus est tamquam gemma rutilans.

Verecũdari neminẽ apud mẽsã decet.

Vt gemma in annulo, ita verecundia in puero fulget.

Verecũdia potissimum virtutũ custos.

Pueritia.

Bonum est pueros esse sine vino.

Conceditur puerili ætati cum modo puerilia.

Cessatione pueris nil optatius.

Cibus nimius somnusque habetat impuberes.

Curua filialem ceruicem, ne induret & sit tibi maxima pena.

Delicati pueri ad philosophiam non sunt idonei.

Dum tener est gnatus generosos imbue mores.

De liberis malè iudicant parentes.

Est puer omni bestia intractabilior.

Est

Est pueritia iucũda, adolescentia grata.
Fructiferæ plantæ mox manifestantur.
Infantium exercitatio confert ad virtutem capessendam.
Laudes magis pueros, quàm verbera concitant.
Maxima debetur puero reuerentia.
Non decet ingenuum puerum scurrilis iocus.
Non potest puer dici fælix.
Natura tenacissimi sumus eorum, quæ à rudibus annis rectè percipimus.
Oĩa leuiora sunt pueris, quàm studere.
Pueri à vicijs arcendi, qum adhuc tenera est ætas.
Puerum decent, virum haud decẽt crepundia.
Pueri & bestiæ voluptates tantum persequuntur.
Pueri nihil faciunt, quod in se non habeat iucunditatem.
Pueritia nescit quiescere, qua propter sibi conueniens est iocus.
Pueros minuto solaberis crustulo.
Pueri inter se quàm pro leuibus noxis iras gerunt.
Pueri & decrepiti sunt immemores.
Puerorũ ore nõnunquã Deus loquitur.
Pue-

Pueris pulcra nomina sunt imponenda.
Puer vsque ad decimum octauum annum vinum ignoret.
Pueri melãcholici ingenio maximè valent.
Parentum vitam sequi pueri solent.
Pueris est quedam à laboribus danda respiratio.
Pueri precoci ingenio citò deficiunt.
Puer quæ quis didicit memenit etiam senex.
Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu.
Stultitiã puerorum disciplinæ virga fugat.
Statim & in pueris indoles virtutis fulget.
Sine patre puer est sine capite corpus.
Sit modus pueris in ludo.
Tenacissimi sunt pueri, eorum quæ à rudibus annis percipiunt.
Tardo ingenio pueri interdum ingenios superant.
Tria sunt pueris necessaria, ingenium, exercitium, & disciplina.
Virga & correctio tribuit sapientiam.
Verbis magis pueros arguas, q̃ verbere
Vinum bibere non conuenit pueris.

Pulcritudo.

Augusta forma multum de cælo trhait.

Cum pudore pulcritudo, pulcrituda est altera.
Decor est quædam commensuratio membrorum.
Donum formæ durabile non est.
Et pulcra facie sæpe inueni pessimos.
Et turpi facie sæpe inueni optimos.
Formę dignitas, aut morbo deflorescit, aut vetustate corrumpitur.
Fastus inest pulcris sequitur, superbia formam.
Fæda admota pulcris, pulcra pulcriora videntur.
Forma viros neglecta decet.
Gratior & pulcro veniens in corpore virtus.
Lis est cum forma magna pudicitiæ.
Magno cum periculo custoditur, quod multis placet.
Nihil adeo pulcher, quod non sit aliud pulcrius.
Non facias iudicium ex pulcritudine, sed ex moribus.
Neglecta decoris cura plus placet, & quod non ornamus ornatum est.
Omne pulcrum est pretiosum.
Pulcritudo est proportio medij inter extrema.

Pulcritudo, & senectus in viro habitare non possunt.
Sordet honos formę, nisi cum sapientia iuncta est.
Si pulcher es fac bona, si deformis natu rę defectū bonis actionibus cōpensa.
Vt nihil gratius decore est, sic nihil fugatius.
Voluptates formosus difficilè frænat.

Punitio.

Deus vna pæna plurimas corrigit.
Dij laneos habent pedes.
Est vtilius vnius improbi supplicio multorum improbitates coercere.
Melius est vt euadat pęnam, quàm contemnat nocens.
Magna est illecebra peccandi īpunitas.
Peccata nostra prælijs puniuntur barbarorum. (hibet.
Qui punit iniustos cæteris peccare pro-
Serò molunt Deorum molę.
Tardo gradu ad vindictam sui diuina procedit ira. (dulgentia.
Tam mala est punitio nimia, quàm in-
Verberans sine ira peior est verberante cum ira.

Pusillanimitas. (centes.

Pusillanimus nō curat dignitates se de-

Qui minus dignum, quàm sit, se arbitratur, pusillanimus est.

Qui nec dignitatem, nec ignominiam ferre potest, est pusillanimus.

Quies.

Aurea rumpunt tecta quietem.

Funis obrumpitur nimium tendendo.

Grata est quies corporibus fatigatis.

Interea tellus vires inarata resumit.

Ludus fit propter requiem.

Lassitudini quies remedium est.

Maior est delectatio in quiete, quàm in motu.

Occidet ad circi, si quis certamine semper,
Non intermissis cursibus ibit equus.

Omne laborans requie indiget.

Quæ nunquam vacuo solita est cessare nouali;
Fructibus assiduis lassa senescit humus.

Qđ caret alterna reqe durabile nõ est.
Stare diu nescit, qui non aliquando quiescet.

Quies bonos lucratur, & malos perdit.

Requies & iocus in vita necessaria esse videntur.

Relaxatione nulla qui curas suas non soluit, aut mente captus, aut corpore

male

male affectus euadit.
Sedendo & quiescendo anima; fit prudentior.

Rapina.

Peius est violenter rapere, quàm clanculo auferre.
Quidquid rapina partum nō durat diu.
Rapinam exercent latrones, & inimici.
Rapinā exercnt laboris inimici.
Rapina suspendit suum autorem.
Rapina est palam, est furtus clanculo.

Raritas.

Aurum est carum, quia est valde rarū.
In omni arte vel scientia quidquid rarissimum est optimum.
Omnia præclara sunt rara.
Optimum quidq; inuenitur rarissimū.
Quo maior vsus eò fluxibilior.
Rarum esse aportet, ꝙ diu carum velis.
Rerum raritas pretium facit.
Sustētata venus gratissima, frigore soles, Sole iuuant vmbræ, grata fit vnda siti.

Ratio.

Auctoritas sine ratione plerunq; obest.
In re magna ratio vincat auctoritatem.
Multa præter morem, & naturā agunt homines, propter rationem.

Nihil rō,& vsus audet in magnis malis.
Nulla est ratio,quę non hēat contrariā.
Ratio est anima legis.
Ratione est viuendum, & non affectu.
Ratio voluptatum, & cupiditatum domina.
Ratio naturalis bonis sufficit pro lege.
Rationi nullus affectus minus obtemperat, quàm amor.
Rationi seruire libertas est.
Ratio nō mēs lasciua gubernet amorē.
Sola ratione præstamus belluis.
Tūc scimus cum ratione cognoscimus.
Tantum ad vitam tuendam est ratio data brutis.

Regnum.

Ab alijs alia nascuntur imperia.
Difficilius est gubernare, quàm addere regnum.
Inuisa nunquam imperia retinētur diu.
Iniqua nunquā regna perpetuo manēt.
Imperia armis comparantur,& retinētur beneuolentia.
Iustitia & religio sunt regnorū colūnę.
Imperia malè parta malè gesta, malè retenta facilè obruuntur.
Imperio maximo, maxima inest cura.
Nullum regnum consistere potest in-

testinis desidijs.
Nullus dominatus est perpetuus, & presertim violentus.
Nullum est regni presidium firmius, quàm ciuium beneuolentia.
Obsequio mitigantur, & retinentur imperia.
Principatus virum ostendit.
Prouincia viribus paratur, iurè cõtinetur.
Parum valent sine viribus imperia.
Regnum quod metu tenetur facilè cadit.
Quid aliud regnũ, quàm seruitus splendida?
Regnum quod beneficijs tenetur, & beneuolentia est perpetum.
Regnum est optimum regimen populi, si non corrumpatur.
Regnum optabile ijs tantummodo est, Libidini seruire qui volunt suæ.
Regnum virtuti datum est semper prosperum.
Regni columne binæ sunt pæna & præmium.
Regnorũ ĩteritus principiũ est disẽtio.
Seu fas, seu nefas debemus regna tueri. Non tamen vt lachrymis, sanguine sed proprio.
Tẽporis momentum euertendis regnis sufficit.
Vi regi imperia non possut diu.

Religio.

Ante omnia venerare Numen.

Augetur Dei religio, quantò magis præmitur.

Etiam sine armis religioni vincere est.

Latrones sunt, qui à religione lucrum quærunt.

Non sentit fatigationem vera religio.

Nudus atletha fortius dimicat.

Optimum est publica in re consultare cum Ioue.

Religio pietas est erga Deum.

Religio prius fide, quã ratione discẽda.

Religio piè magis, quàm magnificè coli debetur.

Verus religiosus debet esse quietis ne-(glector.

Verus religiosus est diues in conscientia, & pauper in pecunia.

Vanitates & mundanos honores fugit religiosus probus.

Remedia.

Crebra remediorum mutatio impedit sanitatem.

Nulla remedia, quę vulneribus adhibẽntur tam faciunt dolorem, quàm quę sunt salutaria.

Nullum facere remedium, interdum est remedium.

Qui

Qui vult remedium malum non celet.
Qđ remediũ nequit sæpe sanauit mora.
Remedia superstiosa fugienda sunt.
Remedia nō prosunt, ne immorentur.

Remuneratio.

Amamus omnia sed magis remunerationem.
Omnis labor & officium optat remunerationem.
Remuneratio & munus iram quietat.
Scire volunt omnes mercedem reddere nemo.
Tribuenda est iustis remuneratio meritorum.
Virtutes nutrit debita remuneratio.

Repentina.

Hostium repentinus aduētus valde cōturbat.
Maris subita tempestas vehemēter nauigantes terret.
Quod possit accidere diu cogitare oportet.
Videntur omnia repentina grauiora.

Repletio.

Morbos parit plures repletio, q̃ fames.
Nutritur vēto, vēto restinguitur ignis,
;Leuis alit flāmas grādior aura necat.
Oīs repletio mala, sed pessima panis.
Plures occidit crapula, quàm gladius.
Repletio omnium morborum causa.
Repletio propria belluarum est.

Repletio corpus debilitat, & mentem obtundit.

Reprehensio.

Aliena vitia reprehendimus, nostra nõ videmus.

Carere omni vitio debet, qui in alterũ dicere paratus est.

Cùm verecundè reprehendit amicus, verecundiam gignit in amico.

Dulcior est religiosa reprehensio, quã blanda remissio.

Mansueti benignè, inquit seuere reprehendendi.

Non reprehendetur, qui iurè reprehenditur.

Reprehende peccantem, & rectam doce viam.

Vt nunquam ferè nocet laudator, ita semper prodest reprehensor.

Responsio.

Ego de allijs quęro, tu de cępis respõdis.

Interrogant multi, quod ipsi explicari non possum.

Non respondere rusticorum est.

Qualis percunctatio talis fit responsio.

Responsio mollis frangit iram.

Responsio dilata struit iter dolis.

Seruile est omnibus respondere.

Respu-

Respublica.

Ad dandum consilium de Republica caput est nosce rempublicam.

Anima Reipublicę sũt bona, & pecunia.

Ære quandoque salus est redimenda.

Ægrè gubernatur Reipublica pacis tẽpore, quàm belli, nam tũc necessitas, timor, & hostis docet.

Ad priuatas iniurias oportet principem facilem ad ignoscendum: in ijs qui lędunt Rempublicã decet esse seuerũ.

Ciuium si res valet priuata, valet & publica.

Consilio priusquam armis experiri sapientem decet.

Floret Respublica dum legum viget autoritas.

Ignauia pestis est Reipublicę.

In priuatis facilis, in publicis iniurijs sit sæuera Respublica.

In Republica bene instituta omnia proficiunt in melius.

Magis interest Reipublicæ ab extraneo, quàm à potentiore vicino auxilium petere.

Negligenda est res priuata ob salutem (publicam.

Nulla Reipublicę administratio prodest, nisi verus Deus colatur.

Priuata perdit, qui non curat publica.
Publica vtilius priuatæ anteponatur.
Pax sine armis, arma sine stipendijs, stipendia sine tributis habere nequit.
Qui præclaris viros e ciuitate, eijciunt Remp. potius lędunt, quàm eos, quos expellunt.
Rempublicam administrantis semper interest vigilare.
Respublica, quæ à plebis gubernatur non durat diu.
Reges Democratiæ infensi.
Res viget æqualitate, & comitate publ.
Republica ruente, & priuatus ruit.
Rempublicã totã lædit, qui legẽ violat.
Respublica, Religione, & iustitia, pæna & præmio fulcitur.
Regimen desiderantibus est negandũ, recusantibus dandum.
Reipublicæ commodis priuata simultas est posthabenda.
Reipublicæ corruptella, nulla re magis nascitur, quàm ex delitijs.
Sũmum bonũ est Reipublicę cõcordia.
Si incolæ bene morati sunt, bene munitum est opidum.
Tyrãnus oriri nõ potest, vbi ex arbitrio priscarum legum omnia geruntur.

Vbi lex non præualet non est Respub.

Vt membra putrida amputantur è corpore, sic improbi à Repub. debentur.

Vnicus princeps in Republica, vnicus imperator in bello sit.

Vnicuique pluris facienda est communis vtilitas, quàm priuata.

Virtute est propaganda Respublica, nõ dolis, & pecunia, atque affinitate.

Reuerentia.

Coram cano capite consurge.

Nomine quemque suo, nulla est iactura, saluta.

Obseruantia est quà homines aliquà dignitate antecedentes, cultu quodam, & honore dignantur.

Præceptores tanquam parentes sunt colendi.

Perfidus est Deo, & hominibus in visus, qui ingratè parentes non colit.

Reuerentia in religiosos est Deo gratissima.

Reuerentia cum amore coniuncta est.

Rex.

Amor populi gloria salus & Regis fondamentum.

Amet princeps populum, si vult redamari.

An nescis longas regibus esse manus?
Bonus rex magis amatur, quã timetur.
Bonus princeps ad parcendum tardus, ad clementiam pronus esse debet.
Bonus pastor tondet, & non deuorat pecus suum.
Breuis eloquentia decet principem.
Bonus rex mitis sit, eò vsque cõtemptui non sit.
Bono principi nihil iucundius ciuium concordia.
Ciues cruciari imodicis tributis non est regium.
Donare non est regium, sed perdere.
Eloquentia principibus, est maximo ornamento.
Est quidem præcipua virtus in principe cum modo, comitas & mansuetudo.
Fundamẽtũ principatus est liberalitas.
Gloriosius est regnum virtute partum, quàm si hæreditate obuenerit.
Iustitiam parum curant, qui regna ministrant.
In magnis rebus difficilimum est placere omnibus.
In seruitutem de regno cadere pergraue est.
Imago rex est animata Dei.
Laudis est parũ in corona haud labore parta.
Mors

Mors principis turbarũ dat licentiam.
Magna rex parte sui caret orb' amicis.
Maiestas dignitasque regia non vestiũ, sed prudentia ac fortitudine parãda.
Nunquam audire veritatem regiũ est.
Ne aloquere regẽ, aut loquere suauiter.
Nõ est bonus rex, nisi à ratione regitur.
Nemo philosophiæ expers idoneus est regno.
Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur Maiestas & amor.
Nemo magistratus est idoneus, qui nõ potest dissimulare multa, præter æquum & bonum facta.
Populi vtilitatem, & quietem, quàm suã perspicit bonus princeps.
Principium pernities est adulatio.
Prudẽs princeps finitimos populos augeri non sinit.
Princeps sit iustus æquus, clemens, & religiosus.
Pastor malus deglutit & non tondet aues suas.
Primũn piscis à capite fetet.
Pastoris mun' est suũ gregẽ defendere.
Plus nocet exemplo, quàm peccato princeps.
Principes bonos in vno sculpes annulo.
Prin-

Principũ auaritia cæcaque libidine lęſa vaſtantur vrbes ciuibus.
Prauus rex tyrannus euadit.
Plurimum vtilitatis ex principium ſapientia naſcitur.
Probus rex aduigilat, ne ſubditi afficiãtur iniuria.
Periculoſũ eſt principi ſubdito dare magnos honores.
Principes miniſtri ſunt Dei, ad curam & ſalutem hominum.
Qui armorum domini ſunt, ijdem domini ſunt ſtatus.
Qui vult amari lãguida regnet manu.
Quantò quis in altiori loco eſt cõſtitutus, tantò in maiori periculo eſt.
Regi decorum eſt maximè clementia.
Regum aures patere decent querelis omnium.
Rege à nouo quiduis impetres.
Regum minæ tantum acuunt, aut etiã nocent.
Regũ optima eſt ſuorum amor & cuſtodia.
Reges coluntur, non ſui cauſa, eſt opũ.
Rebus in malis, non eſt fas parere principi.
Regnum armis paratur, & ſubditorum beneuolentia tenetur.

Re-

Regem nasci nihil est, at regno se dignũ præstare, maximum est.
Regium est opes subditis augere, quàm imminuere.
Reges à rectè regẽdo sunt apellati. (sa.
Regib. est aliena virt⁹ sẽper formidulo-
Rex qui magis amatur, quàm timetur; ciuium omnia possidet.
Regũ indignatio, & si in pręsenti dissimulatur, est tamẽ in posterũ timẽda.
Saluũ regẽ in aperto clemẽtia pręstat.
Sibi prius dominetur rex, quàm alijs.
Si ius aliqua causa esset violandum, imperij causa violandum esset.
Sine philosophia non erit bonus Rex.
Tenemur regibus custodientibus salutem nostram, dare mercedem.
Vis magna populi est, prencipis tamen maior.
Vrget præsentia Turni.
Vera regis custodia est ciuium beneuolentia.

Risus.

Intempestiuus risus est argumentum stultitiæ.
Nulla res est ineptior risu inepto.
Qui mane ridet, sæpe plorat vesperi.
Risus sẽper abundat in ore stultorum.

Roma.

Asperis Roma potens facta est, & diruit potens.

Quæ orta sunt occidunt, & aucta senescunt.

Roma lex orbis terrarum, & arx gentium.

Roma magis fuscis vestitur, Gallia russis. Et placet hic pueris, militibusque color.

Romæ imperium ingens solæ corrupere opes.

Romani præclarè agere, quàm scribere malebant.

Romanum est ferocia facere & pati.

Romani plus auxerunt imperium parcendo, quàm vincendo.

Romani in aduersis non vilescunt, in secundis non insolescunt.

Roma se sua ipsius magnitudine fregit.

Ruina.

Qui ruina letatur alterius, non erit impunitus.

Ruina præcedentiũ docet posteriores.

Ruunt citiùs, qui cæteris altiora sunt.

Sũt sacerdotis mali causa populi ruina.

Rusticus.

O fortunatos nimium, sua si bona norint Agricolæ.

Vita rustica est parsimoniæ, diligentiæ iustitiæ ministra.

Vngentem pungit, pungentem rusticus vngit.

Sacerdos.

Exemplum de se præbeat bonum, cupiens se alios imitari.

Feda in cunctis libido, at in sacris fœdissima.

Sæuitia.

Centurio sæuus desertores facit.

Est precibus supplicum surda sæuitia.

Mansuetudo temperat sæueritatem.

Miscenda est sæueritas lenitate, vt fiat temperamentum.

Sæueris ac tetris non vita sed calamitas est.

Temperanda est seueritas, ne veniatur ad deteriora.

Saltatio.

Instrumenta sunt luxuriæ tympana, & tripudia.

Saltatio est inuentio, & diaboli baratrũ.

Saltatio ad adulatores pertinet, non ad pudicas.

Vbi est saltatio ibi est diabolus.

Salutatio.

Consiliat beneuolentiam salutatio, & partam alit.

Minuit odium & recõciliat humilis salutatio.

No-

Nomine quemque suo, nulla est iactura, saluta.
Nihil quidem constat salutatio, & multum prodest.

Sanitas.

Crebra remediorum mutatio impedit sanitatem.
Corporis valetudo ex perpetua diligentia, & temperantia cupiditatum acquiritur.
Nihil sanitate est in vita præstantius.
Non opus est medico beneualentibus.
Quid sanitas sit languor indicat.
Quæ valetudo est optima, est & periculosissima.
Sanitas nascitur & corrũpitur, ex laboribus, alimento, anni tempore.
Sanitas & opes, vbi animus æger est, nihil iuuant.
Sanitas dicta est à sanguinis statu, siue temperamento.
Sanitas est commensuratio frigidorum & calidorum.
Sanitas in temperatura consistit.
Sicut sanitas conseruat corpus, ita eruditio conseruat mentem.
Thesaurus est maximus corpus sanũ.
Vt vitam redimas hostibus æra dato.

Viue

Viue mortis memor, vt sis memor & salutis.

Sapientia.

Ars artium omnium est sapientia.
Ætatis omnis homines admittit scola.
Animis ingenuis sapientiæ fores semper patent.
Caret semper ægritudine sapiens.
Celant sua mala domestica sapientes.
De sapiente solus sapiens iudicare potest.
Ex sensu fit memoria, ex memoria experientia, ex experientia fit sapientia.
Fortunæ incommoda nihil mouent sapientem.
Finis scientiæ speculatiuæ est veritas, practicæ est opus.
Hoc sapientis est, omnia, quæ ventura sunt, prouidere.
Laudes & honores non appetit sapiés, consequitur tamen.
Minimè dies vnus sapientem perficit.
Melior est turpi scientia bona ignorantia.
Minimum valet doctrina, nisi industria, studio labore, diligentia comprobetur.

Nun-

Nunquam irascitur sapiens.
Nullum tantum est periculum, quod sapiens pro salute patriæ vitandum non arbitretur.
Nemo omnibus horis scire potest.
Nimis sapère non est sapère.
Nihil mali vnquã põt incidere sapienti.
Nõ est res apta cõuinio adesse sapientẽ.
Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia.
Non sensu at intellectu acquiritur scĩa.
Non iacet in molli veneranda scientia lecto, Verùm continuo pauca labore venit.
Nemo sapiens nisi bonus, & fortis.
Nil doctrina inuidiosius.
Nil dulcius quàm scire prorsus omnia.
Nil graue sapiẽti, quod fert necessitas.
Omnis homo natura scire desiderat.
Omnia prius experiri, quàm arma sapientes decet.
Otium stultitiam, labor sapientiã parit.
Per sæpe alijs qui sapiunt, nõ sapiũt sibi.
Qui moderatione & constãtia quietus est, sibique ipsi placatus, vt ne tabescat molestijs, neque frangatur timore, nec quid sitienter quid appetens ardeat desideria, neque futili alacri-

lacritate gestiens deliquescat, est sapiens.
Quo rarior est sciētia, hoc est pōposior.
Quibusdam magis est opere pretium videre sapientes, & non esse, quàm esse & non videri.
Regina rerum est perfecta sapientia.
Sapiens etiam in dolore est beatus.
Sapientia sanitas est animi.
Sapiens nunquam eget.
Sapiens est ditior regibus, & fortior robusto.
Sapiētia sine eloquentia parū prodest.
Sophiam vocant me Græi, vos sapientiam, vsus genuit me, mater peperit memoria.
Sapientia est multarum, & admirabilium rerum scientia.
Sapiens aptat pace, q̄ sunt idonea bello.
Sapiētes temporis & occasionis rationem habent.
Sapientis est proprium nihil, quod pœnitere potest facere.
Sapientis animus nunquam turgessit.
Sapientia est prętantissimarum rerum naturæ scientia & intellectus.
Sapientes, sapientes seruant.
Sapiens natura nemo est.

Scire

Scire eſt duplex, alterum habere, alterũ axercitare ſcientiam.

Sapientiſſimus quiſque æquo animo moritur.

Sapiens omnia ſua bona ſecum portat.

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc, ſciat alter.

Sępe ſub palliolo ſordido eſt ſapientia.

Sępe ſumma ingenia in occulto iacent.

Scientia homini eſt certior poſſeſſio.

Sapiens percogit ſermones prius in pectore, quàm profereat.

Sapientia ſola immortalis eſt poſſeſſio.

Sapientia egere miſerima egeſtas eſt.

Solus ſapiens diues eſt. (ſunt.

Sapiẽtia & theſaurus abditus nihil pro

Senſus non ætas inuenit ſapientiam.

Sapientes inter malos non ſe inficiunt.

Scientia ingenio & labore paratur.

Sapientum virorum magna eſt inopia.

Sapientia cibus eſt mentis humanæ.

Sapientia ad Dei cognitionẽ homines ducit.

Turpe eſt ſapienti dicere non putaram.

Tempori ſeruiendum eſt viro ſapienti.

Tunc ſcimus cùm cauſas cognoſcimus.

Vir temperatus conſtat, ſine metu, ſine ægritudine, ſine libidine ſapiens eſt.

Viro erudito meditatio est suũ viuere.
Vtilis est per se virtus & sapientia.
Vsus gignit, memoria parit sapientiam.

Saturitas.

Ad sanitatem se implere belluarum est.
Bene pastus venter somnum quærit.
Est saturitas petulantiæ mater.
Fastidium & libidinem saturitas parit.
Qui vitat saturitatem reperit sanitatẽ.
Saturitas vires pedibus aufert.
Saturitas calorẽ naturalem extinguit.
Valida coniactione, non saturitate pinguet corpus.

Scelus.

Auctorem in ipsum bene retroquetur scelus.
Optimum est non sceleratos, sed scelus extinguere.
Sæpe in magistratum scelera redierunt sua.
Scelera si latent, non diu latent.
Scelera impetu, bona consilia mora valent.
Summorum facinorum ipsa imanitas inocentia est.
Scelus vindicta sequitur.
Scelus si impune fuerit iminet vindex Deus.

Scriptura.

Alia atque alia est eiusdem scripturæ interpretatio.
Carmina secessum scribentis, & otia quærunt.
Facilè est inuentis addere.
Historia absque veritate citò perit.
Libri muti magistri sunt.
Nullus est tam liber malus, qui in aliqua parte non prosit.
Quæ amici reges non audent monere, in libris scripta sunt.
Scriptores amăt nemus, & fugiunt vrbes.
Scribimus indocti doctique poemata passim.
Scriptura est custos fideles rerum gestarum.
Scribĕs grauiore indiget cŏsideratione
Scriptores in eodem re sæpe discident.
Scribenti historias turpe est mentiri.
Scribendo multa discimus.
Scibere est cogitatus sermo.

Secretum.

Abscondi Deo nihil potest.
Facilius carbo ignitus in lingua teneri potest quàm sermo secretus.
Honesta boni non occulta quærunt.
Nullum est secretŭ vbi regnat ebrietas.

Quod

Quod non apparet præsumitur nō esse.
Secretum si tribus est manifestum, omnibus est diuulgatum.
Secretum iratus minimè committe.

Securitas.

Nauis anchoris duab. fluctuat minus.
Securitas est habitus hominem à timore liberans.
Securitas diligentes facit negligentes.
Vbi est securitas ibi est bona consciētia.

Seditio.

Minores, vt æquales fiant, faciunt seditionem.
Nullo loco seditionis deest voluntarius comes.
Nobilitas & diuitię sūt seditiorū causa.
Seditio ciuium vrbis pestilentia est.
Seditio omnia oportuniora facit insidiantibus.
Seditionem facit omnis diuersitas.

Senecta.

Acta ætas ac splendida senibus affert consolationem.
Bis pueri sunt senes.
Coram cano capite consurge.
Canities senectutis venerabilis est.
Dum vires decrescunt in sene, crescit sapientia.

Extrema sors malorũ est amator senex
Equuo senescenti minora onera imponenda.
Frugalitas producere senectutem põt.
In senibus sobrietas est morum perfectio requiritur. (senes.
Morosi, iracundi, anxij, difficiles sunt
Morbi & molestiæ senium accelerant.
Molestus vir est inter iuuenis senex.
Nemo est tam senex, qui vnum anum non putat se esse victurum.
Non conuenit iuuenis coniux seni viro.
Nullus magis diligit vitam, quàm qui senescit.
Optimũ obsonium est labor senectuti.
O sola fortes garrulitate senes.
Omnes optant senectutem, adeptam respuunt.
Omne vitium in sene senescit preter auaritiam.
Prope mortem sunt senes.
Pulcrum senescere, & non senescere rursum.
Præter ætatis incommoda senes contempti sunt & ludibrio. (rimum.
Paupertatẽ ferre in senectutẽ est misePaupertatẽ
Qui optant senectutem, longam optant infirmitatem.

Quo

Quo min⁹ restat via, plus q̄ritur viatici.
Quam magis vestis obsoleta, tam minus curatur.
Senectus ipsa est morbus.
Senex est mortuus viuens.
Senes in ianuis, iuuenes in insidijs moriuntur.
Senex maritus seruus est infimus.
Sibi & vicinis coniugem ducit senex.
Seniorum & iuniorum fętus imperfecti sunt.
Senis est laudandi præterita, spernendi moderna.
Senes sunt attentiores, quàm sat est.
Sed iā felicior ætas terga dedit tremuloque gradu venit ægra senectus.
Senecta est principium corruptionis.
Senecta est frigida & sica.
Senilis sermo libenter est à iuuenibus audiendus.
Senex egenus res miserima.
Sènex fortunæ bona quęrit, vt ętatis defectibus subueniat.
Vetusta corpora paruo lapsu quiescūt.

Sensus.

Excessus sensibilis opprimit sensum.
Nihil est in sensu, quod prius non fuerit in intellectu.

Sẽsus est magis attendẽdus, quã verba.
Sensib. minus respõdet aliquãdo verba.
Sensus pluribus intentus, est minor ad singula.
Sensus in iuuenibus rationi dominatur.

Sententia.

Multorũ quoniã melio sententia sẽper.
Nunquam est laudata in vna sententia perpetua permansio.
Quot homines tot sententiæ.
Rarò omnibus placet sentẽtia optima.
Sententia moralis virtutem amplecti, vitium fugere docet.
Sententia quæ docet, salutem affert.
Sententia moralis est gubernaculum vitæ humanæ.

Sermo.

Antequam loquaris disce.
Audiendi, quã loquendi studiosior esto.
Bonus sermo secreta non quærit.
Est tempus quando nil, & quando dicendum.
Interpres mentis est oratio.
Iuuenes nimiũ, senes vtilius loquuntur.
Imago animi sermo est, & qualis vir talis oratio.
In longum protractus sermo caret intelligentia.

Lin-

Linguarum diuersitas hominem alienat ab homine.

Noli citò loqui, est enim īsaniæ indiciū.

Quod locuturus es diu considera.

Quod bene dicitur, repetere non nocet.

Senilis sermo est libenter audiendus.

Sermo latet sacer sub forma fabulæ.

Sermo debet esse ornatior sententijs, quàm verbis.

Sermo dicentis non est interrūpendus.

Vbi auditus non est non efundas sermonem.

Vt æra tinnitu, sic sermone homines cognoscimus.

Vti debemus noto & patrio sermone.

Seruus.

Dura & [illegible] & graue est seruitia ferre.

Emori potius, quàm seruire præstat.

Mors seruituti, turpidinique est anteponenda.

Nolim ministrum, qui sit hero doctior.

Negātes mala comissa, serui magis flagellantur.

Non hero nocet seruorum discordia.

Nulla seruitus turpior voluntaria.

Nil nisi sordidum à seruili contubernio trahas.

Natura liberos gignit, seruos fortuna (facit.

Nihil eſt fędius ſeruitute ad decus, & liberalitatem nati ſumus.

Nõ decet ſuperbum hoĩem eſſe ſeruũ.

Nulla poſſeſſio eſt iucũdior ſeruo fideli.

Oportet ſeruo operam, & victum dare ſufficientem.

Omnis ſeruitus miſera eſt.

Seruus eſt, qui ſuis voluptatibus ſeruit.

Seruire multis ſortis eſt miſerimæ.

Seruum decet ſilentium.

Serui ære parati iniuſta imperia dominorum non ſufferunt.

Seruus fidelis, dño abſente, probatur.

Seruorum præcipuum vitium eſt loquacitas.

Totidem sũt hoſtes, quot domini ſerui.

Sicarius.

Nemo vir probus perturbari debet ſupplicio paricidarũ & ſicariorum, immo potius lætari debet. (pernitioſi.

Sunt Reipublicæ ſicarij inutiles, immò Sicarij præter ad malum inutiles nati.

Vt malæ ab holitore berbæ, ita ſicarij ſunt erradicandi.

Viles contra hoſtes, ſtrenui contra ſuos ſunt ſicarij.

Vt canes Actheonem, ita ſicarij dilacerant herum.

Si-

Signum.

Clarior quo fulsit ignis, hoc citius extinguitur.
Hirsutus fallax irascẽs prodigus audex.
Lineamenta corporis animi virtutis signa sunt.
Moles carne apti sũt ad philosophiam.
Multa mala ex leuibus vitat mens prouida signis.
Signa iminentib. malis pręcedere solẽt.
Signa quędam scelerum sũt notissima.
Signis opus est apud non intelligentes.
Vir ex visu & vestitu sępe cognoscitur.

Silentium.

Dixisse me aliquando penituit, tacuisse verò nunquam.
Ignorat loqui qui tacere nescit. (verbũ.
Nil nocet incusum labijs comprimere
Nimis ne loquaris, est ꝓ tacere vitium.
Quis minor est aũt quã tacuisse labor.
Rectè scit dicere, ꝗ scit ordinate tacere
Silentium mulierem per quam decet.
Silentio debito homini nihil vtilius.
Sępius verace voce melius est silentiũ.
Silentium sapientię, loquacitas stultitiæ signum.
Silentium sapientibus loco responsi est.
Si tacet haud quidquã distat sapiẽtib. amens.

Similitudo.

Æqualis æqualem delectat.
Fur furem cognoscit, & lupus lupum.
Falsitatis mater est similitudo.
Graculus semper ad graculum.
Omne simile appetit suum simile.
Omnibus in rebus similitudo satietatis est mater.
Similitudo & exéplũ maximè mouent.

Simplicitas.

Nulla res simplicitate in amicitia melius.
Simplicitatem diligit Deus.
Simplicitas est via philosophiæ.
Síplicitas quasi dicitur sine plicatione.
Simplicissimus est Deus & simplicitate gaudet.
Simplicitas infantiæ beneuolentiam affert.

Sobrietas.

Discite quam paruo liceat producere vitam.
Et corpus & mentem leuem ad operãdum reddit sobrietas.
Facillimè viuit, qui paucis cõtentus est.
Fames est sitis optimè condit omnia.
In edendo deficere, quàm excedere salubrius est.
Mente rectè vti non possimus multo cibo.

Non

Non est dignus nomine romano, qui frugalitate non vtitur.
Qui ad naturam viuit, nunquam erit pauper.
Sobrietas vitæ custos, mater valetudinis, sapientiæ comes, pacis amica.
Salubrium consiliorum parens est sobrietas.
Sobrietas virtutum, ebrietas vitiorum mater.
Tātum cibi est, & potionis adhibendū, vt recreentur vires, non opprimātur.
Tenue prandium optimè condit cænā.
Vt viuam esse debet, viuere non vt edā.
Victus cultuque corporis non aduoluptatem, sed ad valetudinem, & vires referantur.
Viget animus & corpus in sobrietate.

Socius.

Blandus & comes esto in congressu.
Bonus cum malo fit malus, & contra non fit.
Comes facūdus pro vehiculo est in via.
Ex conuersatione æquali nascitur contemptus.
Fętidum vas aquas infusas corrumpit.
Melius est malorum odium, quam commertium.

Mala plurima mala societas affert.
Non benè cum socijs regna Venusque manet.
Nulli⁹ boni iucũda possessio sine socio.
Non sit socius gaudij, qui non fuerit & laboris.
Sociorum alienatio est velut membri corporis alienatio.
Socius prauus est qui impedit commune opus.
Societas mala res est contagiosa.
Vnus nihil duo plurima possunt.
Verum sociũ mundus emere nequiret.

Solicitudo.

Sed propera, nec te venturas difer in horas. (erit.
Qui non est hedie cras minus aptus
Solecitudo õne magnũ conficit opus.
Solecitudo plus valet, quàm vires.

Solitudo.

Hominẽ solũ quęuis ãgusta fortuna alit
Malum quod nemo videt, nemo arguit,
Nihil mihi amicius solitudine.
Nihil amat natura omnino solitarium.
Qui communi consuetudine non delectatur, aut bestia, aut deus est.
Sapiens nunquam potest esse solus.
Scola sapientiæ est libera solitudo.

Soli-

Solitudine multa vitia vitantur.
Solitudo est loc° idone° ad philosophiã.
Tutius solus, quam male sociatus.
Tutum est studium in solitudine.
Vnus vir non potest videre omnia.
Vnius nuncij imbecillis pugna.
Vox vnius, vox nullius

Somnium.

Quæ quis vigilans optauit somniat.
Quodã fantasma in somno somniũ est.
Somniãtur, ea quę vigilãs desiderãtur.
Visa ferè curas referant nocturna diurnas.
Vulgus ob ignorantiam somnia credit.

Somnus.

Inter cænam somnum interualium aliquod intercedat.
Septena in somnis est satis hora meis.
Somnus est altissimus in secũda vigilia.
Somne quies rerũ placidissime somne deorum.
Pax animi quem cura fugit tu pectora duris.
Fessa ministerijs mulies reparasque laborem.
Sõnus meridianus sit breuis aut nullus.
Somnus sit ad naturæ necessitatem, non ad voluptatem.

Som-

Somnus omnium morborũ curatio est.
Somnus immoderatus non est viui, sed mortui.
Somnus, & corpori, & menti salutem affert.
Somnus est requies data mortalibus, ob salutem.
Suauissimus palpebris est somnus ob aurora.
Somnus est vinculum omnium sensuũ.
Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tẽpora fata dabunt.
Somnus ex complectionis humiditate oritur.
Tristitia somno mitigatur.

Sors.

Nulla sors longa est, dolor ac voluptas vicissim cedunt, breuior voluptas.
Nemo est sua sorte contentus.
Præsentem sortem boni consule.
Quemq; sua sorte decet esse contentũ.
Rebus in aduersis mala non fallitur.
Sors omnia cum tempore versat.
Tua omnia vni naui nunquam credito.

Spectaculum.

Spectator duplex alter ingenuus & doctus, alter vilis & indoctus.

Spe-

Spectaculum ob populi delectationem inuentum.
Spectacula Romæ beneuolentiã plebis acquirebant.

Spes.

Credulam vitam spes facit, & melius cras fore semper ait.
Cuncta hõi, quoad viuit speranda sunt.
Desperat de creatore, qui spem in creatura ponit.
Insperata sæpius accidunt, quàm quæ speres.
Nemesis iubit solum licitũ sperandum.
Post tenebras spero lucem.
Qui in infideli, spem ponit, hyeme perdit pallium.
Spes prætio non emo.
Spes conseruat afflictos & exules.
Spes temerariæ sepe fallunt homines.
Sola spes in miserijs consolari solet.
Spes vitæ ęternæ lætitiam faciunt.
Spes futurorum bonorum præsentem fortunam lenit.
Vna salus victis nullam sperare salutẽ.

Sterilitas.

Cruciatur diues successorum non habens.
Nuptię steriles habent iurgia.

Studi[illegible] esse emacem vectigal est.
Studia va[illegible]est consistere quæstus, si sumpus, perdi[illegible] it, [illegible]
Studijs quo[illegible]
Studijs & diuitijs pariter vacare nō pot.
Semper discendum quàm diu viuimus.
Studiū generat studiū, ignauia ignauiā.
Studium à te scorta maximè coercet.
Studiū est animę assidua, & vehemens applicatio ad aliquid agendum, cum summa voluptatę occupata.
Studium & parsimonia nimia palorem inducunt.
Vnicū doloris leuamentum est studiū.

Stultitia.

Ad caput saxū impingere dementis est.
A[illegible] furam offam comœdit.
Cum tacet haud quidquam distat sapientibus amens.
Est proprium stultitię aliorum cernere vitia, obliuisci suorum.
Ex mente stulta sermo stultus fluit.
In nihil sapiendo est vita iucundissima.
Inscipiens esto, cum tempus postulat, aut res.
Ingeniū sommum nullum sine dementia.
Malo accepto stultus sapit.

Non

Sẽſus eſt magis attendẽdus, quã verba.
Senſib. minus reſpõdet aliquãdo verba.
Senſus pluribus intentus, eſt minor ad ſingula.
Senſus in iuuenibus rationi dominatur.

Sententia.

Multorũ quoniã melio ſententia ſẽper.
Nunquam eſt laudata in vna ſententia perpetua permanſio.
Quot homines tot ſententiæ.
Rarò omnibus placet ſentẽtia optima.
Sententia moralis virtutem amplecti, vitium fugere docet.
Sententia quæ docet, ſalutem affert.
Sententia moralis eſt gubernaculum vitæ humanæ.

Sermo.

Antequam loquaris diſce.
Audiendi, quã loquendi ſtudioſior eſto.
Bonus ſermo ſecreta non quærit.
Eſt tempus quando nil, & quando dicendum.
Interpres mentis eſt oratio.
Iuuenes nimiũ, ſenes vtilius loquuntur.
Imago animi ſermo eſt, & qualis vir talis oratio.
In longum protractus ſermo caret intelligentia.

Lin-

Linguarum diuersitas hominem alienat ab homine.
Noli citò loqui, est enim ĩsaniæ indiciũ.
Quod locuturus es diu considera.
Quod bene dicitur, repetere non nocet.
Senilis sermo est libenter audiendus.
Sermo latet sacer sub forma fabulæ.
Sermo debet esse ornatior sententijs, quàm verbis.
Sermo dicentis non est interrũpendus.
Vbi auditus non est non efundas sermonem.
Vt æra tinnitu, sic sermone homines cognoscimus.
Vti debemus noto & patrio sermone.

Seruus.

[illegible] seruitia ferre.
Emori potius, quàm seruire præstat.
Mors seruituti, turpidinique est anteponenda.
Nolim ministrum, qui sit hero doctior.
Negãtes mala comissa, serui magis flagellantur.
Non hero nocet seruorum discordia.
Nulla seruitus turpior voluntaria.
Nil nisi sordidum à seruili contubernio trahas.
Natura liberos gignit, seruos fortuna (facit.

Nihil est fędius seruitute ad decus, & liberalitatem nati sumus.

Nō decet superbum hoīem esse seruū.

Nulla possessio est incūdior seruo fideli.

Oportet seruo operam, & victum dare sufficientem.

Omnis seruitus misera est.

Seruus est, qui suis voluptatibus seruit.

Seruire multis sortis est miserimæ.

Seruum decet silentium.

Serui ære parati iniusta imperia dominorum non sufferunt.

Seruus fidelis, dn̄o absente, probatur.

Seruorum præcipuum vitium est loquacitas.

Totidem sūt hostes, quot domini serui.

Sicarius.

Nemo vir probus perturbari debet supplicio paricidarū & sicariorum, immo potius lætari debet.

Sunt Reipublicæ sicarij inutiles, immò (pernitiosi.

Sicarij præter ad malum inutiles nati.

Vt malæ ab holitore herbæ, ita sicarij sunt erradicandi.

Viles contra hostes, strenui contra suos sunt sicarij.

Vt canes Actheonem, ita sicarij dilacerant herum.

Si

Signum.

Clarior quo fulsit ignis, hoc citius extinguitur.
Hirsutus fallax irascés prodigus audex.
Lineamenta corporis animi virtutis signa sunt.
Moles carne apti sūt ad philosophiam.
Multa mala ex leuibus vitat mens prouida signis.
Signa iminentib. malis pręcedere solét.
Signa quędam scelerum sūt notissima.
Signis opus est apud non intelligentes.
Vir ex visu & vestitu sępe cognoscitur.

Silentium.

Dixisse me aliquando penituit, tacuisse verò nunquam.
Ignorat loqui qui tacere nescit. (verbū.
Nil nocet incusum labijs comprimere
Nimis ne loquaris, est sp tacere vitium.
Quis minor est aūt quā tacuisse labor.
Rectè scit dicere, q scit ordinate tacere
Silentium mulierem per quam decet.
Silentio debito homini nihil vtilius.
Sępius verace voce melius est silentiū.
Silentium sapientię, loquacitas stultitiæ signum.
Silentium sapientibus loco responsi est.
Si tacet haud quidquā distat sapiētib. amens.

Similitudo.

Æqualis æqualem delectat.
Fur furem cognoscit, & lupus lupum.
Falsitatis mater est similitudo.
Graculus semper ad graculum.
Omne simile appetit suum simile.
Omnibus in rebus similitudo satietatis est mater.
Similitudo & exéplũ maximẽ mouent.

Simplicitas.

Nulla res simplicitate in amicitia melius.
Simplicitatem diligit Deus.
Simplicitas est via philosophiæ.
Sĩplicitas quasi dicitur sine plicatione.
Simplicissimus est Deus & simplicitate gaudet.
Simplicitas infantiæ beneuolentiam affert.

Sobrietas.

Discite quam paruo liceat producere vitam.
Et corpus & mentem leuem ad operãdum reddit sobrietas.
Facillimè viuit, qui paucis cõtentus est.
Fames est sitis optimè condit omnia.
In edendo deficere, quàm excedere salubrius est.
Mente rectè vti non possimus multo cibo.

Non

Non est dignus nomine romano, qui frugalitate non vtitur.

Qui ad naturam viuit, nunquam erit pauper.

Sobrietas vitæ custos, mater valetudinis, sapientiæ comes, pacis amica.

Salubrium consiliorum parens est sobrietas.

Sobrietas virtutum, ebrietas vitiorum mater.

Tãtum cibi est, & potionis adhibendũ, vt recreentur vires, non opprimãtur.

Tenue prandium optimè condit cænã.

Vt viuam esse debet, viuere non vt edã.

Victus cultuque corporis non aduoluptatem, sed ad valetudinem, & vires referantur.

Viget animus & corpus in sobrietate.

Socius.

Blandus & comes esto in congressu.

Bonus cum malo fit malus, & contra non fit.

Comes facũdus pro vehiculo est in via.

Ex conuersatione æquali nascitur contemptus.

Fętidum vas aquas infusas corrumpit.

Melius est malorum odium, quam comertium.

Mala plurima mala ſocietas affert.
Non benè cum ſocijs regna Venuſque manet.
Nulli⁹ boni iucũda poſſeſſio ſine ſocio.
Non ſit ſocius gaudij, qui non fuerit & laboris.
Sociorum alienatio eſt velut membri corporis alienatio.
Socius prauus eſt qui impedit commune opus.
Societas mala res eſt contagioſa.
Vnus nihil duo plurima poſſunt.
Verum ſociũ mundus emere nequiret.

Solicitudo.

Sed propera, nec te venturas difer in horas. (erit.
Qui non eſt hodie cras minus aptus
Solecitudo õne magnũ conficit opus.
Solecitudo plus valet, quàm vires.

Solitudo.

Hominẽ ſolũ queuis ãguſta fortuna alit
Malum quod nemo videt, nemo arguit.
Nihil mihi amicius ſolitudine.
Nihil amat natura omnino ſolitarium.
Qui communi conſuetudine non delectatur, aut beſtia, aut deus eſt.
Sapiens nunquam poteſt eſſe ſolus.
Scola ſapientiæ eſt libera ſolitudo.

Soli-

Solitudine multa vitia vitantur.
Solitudo est loc⁹ idone⁹ ad philosophiã.
Tutius solus, quam male sociatus.
Tutum est studium in solitudine.
Vnus vir non potest videre omnia.
Vnius nuncij imbecillis pugna.
Vox vnius, vox nullius

Somnium.

Quæ quis vigilans optauit somniat.
Quodã fantasma in somno somniũ est.
Somniãtur, ea quę vigilãs desiderãtur.
Visa ferè curas referant nocturna diurnas.
Vulgus ob ignorantiam somnia credit.

Somnus.

Inter cænam somnum interualum aliquod intercedat.
Septeua in somnis est satis hora meis.
Somnus est altissimus in secũda vigilia.
Somne quies rerũ placidissime somne deorum.
Pax animi quem cura fugit tu pectora duris.
Fessa ministerijs mulies reparasque laborem.
Sõnus meridianus sit breuis aut nullus.
Somnus sit ad naturæ necessitatem, non ad voluptatem.

Som-

Somnus omnium morborũ curatio est.
Somnus immoderatus non est viui, sed mortui.
Somnus, & corpori, & menti salutem affert.
Somnus est requies data mortalibus, ob salutem.
Suauissimus palpebris est somnus ob aurora.
Somnus est vinculum omnium sensuũ.
Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tẽpora fata dabunt.
Somnus ex complectionis humiditate oritur.
Tristitia somno mitigatur.

Sors.

Nulla sors longa est, dolor ac voluptas vicissim cedunt, breuior voluptas.
Nemo est sua sorte contentus.
Præsentem sortem boni consule.
Quemq; sua sorte decet esse contentũ.
Rebus in aduersis mala non fallitur.
Sors omnia cum tempore versat.
Tua omnia vni naui nunquam credito.

Spectaculum.

Spectator duplex alter ingenuus & doctus, alter vilis & indoctus.

Spe-

Spectaculum ob populi delectationem inuentum.

Spectacula Romæ beneuolentiã plebis acquirebant.

Spes.

Credulam vitam spes facit, & melius cras fore semper ait.

Cuncta hõi, quoad viuit speranda sunt.

Desperat de creatore, qui spem in creatura ponit.

Insperata sæpius accidunt, quàm quæ speres.

Nemesis iubit solum licitũ sperandum.

Post tenebras spero lucem.

Qui in infideli spem ponit, hyeme perdit pallium.

Spes prætio non emo.

Spes conseruat afflictos & exules.

Spes temerariæ sepe fallunt homines.

Sola spes in miserijs consolari solet.

Spes vitæ ęternæ lætitiam faciunt.

Spes futurorum bonorum præsentem fortunam lenit.

Vna salus victis nullam sperare salutẽ.

Sterilitas.

Cruciatur diues successorum non habens.

Nuptię steriles habent iurgia.

Ste-

Sterilitas à domino venit.
Sterilitas non reddit quod accepit.

Stomachus.

Fastidicentis stomachi est multa degustare.
Ieiunus rarò stomachus vulgaria ténit.
Inquinant,& non alunt diuersæ dapes.
Nil melius stomacho parsimonia.
Stomacho esurienti amara dulcia esse videntur.
Scribere stomacho offendere solet.
Stomachus omnes morbos gignit.

Strenuus.

Aduersus homines duos, nec Hercules quidem.
Pace quos cernis feroces, cernes bello profugos. (gnat.
Strenuus non in suos, sed in hostes pu-
Valet vix cõsilio strenua manus. (tas.
Vbi est honor & probitas ibi est strenui-

Studium.

Corpus laboribus, animus studio crescere solet. (ritur.
Ex liteaarum studijs imortalitas acqui-
Locubraturus nihil, nisi aquam bibebat Demosthènes.
Quid dulcius,& vtilius studio litterarũ.
Studio litterę parantur,& conseruãtur.

Stu-

Stud...
Studia va...
Studijs quo...
pus, perdi...
Studijs & diuitijs pariter vacare nō pōt.
Semper diſcendum quàm diu viuimus.
Studiū generat ſtudiū, ignauia ignauiā.
Studium à te ſcorta maximè coercet.
Studiū eſt animę aſſidua, & vehemens applicatio ad aliquid agendum, cum ſumma voluptatę occupata.
Studium & parſimonia nimia palorem inducunt.
Vnicū doloris leuamentum eſt ſtudiū.

Stultitia.

Ad caput ſaxū impingere dementis eſt.
[illegible] aquam bibit, citra menſuram offam comœdit.
Cum tacet haud quidquam diſtat ſapientibus amens.
Eſt proprium ſtultitię aliorum cernere vitia, obliuiſci ſuorum.
Ex mente ſtulta ſermo ſtultus fluit.
In nihil ſapiendo eſt vita iucundiſſima.
Inſcipiens eſto, cum tempus poſtulat, aut res.
Ingeniū ſommum nullum ſine dementia.
Malo accepto ſtultus ſapit.

Non

...iæ
corde e...
...ia est ma...
...d stulti iudi...
Stultitiæ plena sunt omnia.
Stulto nulla re opus est.
Stultus, omisso fonte, quærit riuolo...
Stultissimum est docere alios, quæ nes...
Stultus, ob ignorantiam censet se sap...
tiorem sapiente.
Stultus digito loquitur.
Stultus diues mancipium est aureum...
Tantò plus est stultior, quantò plus ...
natur sapiens videri.

Subditus.

Ferendũ est imperiũ, quo opprimim...
Genus obsequij ... & ...
res regis imitari.
Nemo quem metuit diligit.
Nemo alienigenã dominũ pati velle...
Peccatum subditi culpa pastoris iudic...
tur.
Subditi morigeri sint, & amantes m...
gistratus.
Sẽper presens status subditi est mole...
Sequi debet caput omne membrum.

Sumptus. (ip...

Fac sumptũ propere cum res deside...
Non...

Non esse emacem vectigal est.

Non potest consistere quæstus, si sumptus ante it,

Paruæ expensæ sæpe factæ consumant patrimonium.

Sũptus superborum oĩs est superfluus.

Superbia.

Angelos ad tartara corruit superbia.

Bonis grauior est crudelitate superbia.

Contentionem mater est superbia.

Citò ignominia fit superbi gloria.

Diuitem nõ esse superbum est difficile.

Est vitium muliebre superia & arguit oris.

Duritiem & sensus qualis inest lapidi.

Etiam subest silentio superbia.

Fastus inest pulcris, sequitur superbia formam.

Iracundi & superbi, quam vis fortes, nõ sunt idonei ad Rempublicam gubernandam.

Omnium malorum radix, omnium vitiorum regina est superbia.

Quattuor superbiæ rotæ trahũt currũ. amor dominandi, amor propriæ laudis, contemptus & inobedientia, iumenta duo, iactantia, & arrogantia, cuius auriga est spiritus infernalis.

Super-

Superbus minores despicit, maioribus inuidet.
Superbia homines à Deo separat.
Superbi precibus contumatiores fiunt.
Superbi difficile corriguntur.
Superbia semper est comes fœlicibus.
Sũptus superborũ sẽper est superfluus.
Superbia omnia vitia in se continet.
Superbia de cęlo descẽdit cum diabolo.
Superbia est elatio, quę inferiorem despiciens, superioribus & paribus satagit dominari.
Superbia non est sine pusillanimitate.
Tumidus secundis, timidus est idem in malis.
Vbi est superbia non est sapientia.
Vitiosus diligit vitiosum, & solus superbus odit superbum.

Suspitio.

Longe à te suspitionem abijcito.
Suspitiosi omnia ad contumeliam accipiunt, & id propter impotentiam.
Suspitio tibi ipsa riuales parit.
Suspitio graue est hominibus malum.
Suspitio calumniam parit.
Suspitiosi signa malè interpretant.

Taciturnitas.

Cũ tacet haud quidquã distat sapiẽtib. (amãs.

Dif-

Difficile est tacere cum doleas.
Malum hominem tacendo, quàm respondendo superabis.
Non sunt omnia flagitia proferenda.
Nil nocet inclusum labijs comprimere verbum.
Qui tacet non fatetur, sed vtique negare videtur.
Recte scit dicere, qui scit ordinate tacere.
Tacere noli quando non oportet.

Tarditas.

Deus tarditatem supplicij cum grauitate compensat.
Non est contemnenda mora, quæ fructus affert vberimos.
Sępe tardus ossequitur velocem.
Tardo ingenio pueri interdum ingeniosos superant.

Temeritas.

Inscitiæ temeritas prima filia est.
Nihil sentire est melius, quàm temere sentire.
Omnis actio vacare debet temeritate, & negligentia.
Temeritas cum sapientia non comiscetur.
Temeritas est impetus sine rõne.
Temeritas in numero pcipitauit homines.

Temperantia.

Custos vitæ humanę temperantia est.
Oīs humana turba expers tēperātia est.
Temperās absentia abstinentiaque voluptatum, nullo dolore afficitur.
Temperantia ex voluptatum moderatione constat.
Temperantia est libidinum inimica.
Tēperantia auget animi magnitudinē.
Temperantia mentis & corporis medicina.
Temperantia ventrem benè moratum (reddit.
Vigorem corporis & mentis conseruat temperantia.
Virtutis portus tutus est temperantia.

Tempus.

Alijs temporibus alia conueniunt.
Cōsiliarius nemo est tempore melior.
Celerimè tēpus res omnes transmutat.
Cuncta parit tempus veritatis pater.
Certus est tempus plantandi, & certus sarandi.
Cum poma fugiunt sunt gratissima.
Damnosius nihil est iactura temporis.
Differe honestum noxium est.
Ducit ad lucem veritatem tempus.
Dormientibus, & operantibus est delectabile tempus.

Exeat

Exeat prius è vita, qui in vitam venit prius.
Est sua cuique rei tempestiuitas.
Fallitur extremam, qui se conducit ad horam.
Ipsa dies facit hominem prudentem.
Lōgā dies docuit homini parere leoni.
Longa dies molli saxa per edit aqua.
Mos est posterioris de tempore conquęrendi.
Nihil est tam durum, quod tempus non dissoluat.
Nullum ad nocendum tempus angustum est malis.
Ne tempori credideris.
Nihil est quod nō concoquatur tēpore.
Nihil est quod longinquitas temporis efficere non possit.
Non sunt diuturna, in altum quæ subitò crescunt.
Non potest in eo sucus esse diurnus, qui maturitatem est nimis celeriter assequutus.
Nulla res tempore pręciosior.
Nil in vita tempore pręciosius.
Oīa cum tēpore fiunt, & corrūpuntur.
Oīa probè fiunt, cū fiunt tempore suo.
O quam est odiosa procrastinatio.

Præ-

Pręterita nō pręterijsse impoſſibile eſt.
Præterita magis repręhendi quàm corrigi poſſunt.
Qui prior eſt tempore, prior eſt iurè.
Quod ſtudijs minimè impertitur tempus, perditur.
Quæ diu creuere vel hora extirpātur arbores.
Qui primus venit, primus molit.
Quod tempus parum diſtat, nihil diſtare videtur.
Sed propera nec te venturas differ in horas. (erit.
Qui non eſt hodie cras minus aptus
Sequitur hyem ver, & pluuiā ſerenitas.
Satis citò fit, quod rectè & bene fit.
Seruiant res tēpori, nō rebus tempora.
Sapientis eſt temporis cedere.
Tempore difficiles veniunt ad aratra iuuenci.
Tēpore lenta pati fræna docentur ęqui.
Tempore nil currit velocius annus & hora. Quid diſtat? infans cum naſcitur ecce ſeneſcit.
Tempus non remeat tacitas, qui præterit horas.
Tēpus eſt omnium rerū pater, & edax.
Tēpus nullū eſt infructuoſè trāſeundū.
Tem-

Tépore crescunt,& declinantur regna.
Tépus amissum nunquã recuperatur.
Tempus omnia perta reuilat.
Tempus molestiam,& dolorem lauare solet.
Tépus breue nõ est,nos facimus breue.
Tempus, locusque hominum mutant ferociam.

Tentatio.

Fumantem nasum vrsi ne tentaueris.
Quod possis tentaueris, non quod vis.
Tentare aliquando non nocet.
Tentanda non sunt, quæ non possunt effici.
Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio tribulationis.
Vnusquisque se discit tentatione.

Testis.

In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum.
In propria causa nemo testis idone^9est.
Nullum putaueris locũ sine esse testẽ, nam coram Deo omnia fiunt.
Plus est oculatus testis vnus, quàm auriti decem.
Testis non tenetur recordare de tempore.
Testimonium proprium suspectũ est.

Terra.

Cuncta parit & accipit tellus.
Non omnis fert omnia tellus.
Omnia quæ de terra sunt in terram cõuertuntur.
Qui terrena desiderat cęlestia cõtẽnit.
Terra fertilis & mollis, molles & ignauos gignit.

Timidus.

Audaces magis quã timidi laudãdi sũt.
Et mentem, & vires timiditas minuit.
Formidulosi etiam vmbram timẽt suã.
Innocentia est timoris expers.
Multos timere dẽt, quem multi timent.
Timidos nulla arma, nulla texerint sat męnia.
Timidi colores mutantur aliter alias.
Timidi est optare necem.

Timiditas.

Animal pauidum est magni cordis.
Audaces magis quàm timidi laudandi sunt.
Canes timidi vehementius latrant.
Cum feriant vnum, non vnum fulmina terrent, Iũctaque percusso turba pauere solet.
Cogit in vnum metus communis.
Deum time & eius obserua mandata.

Me-

Metui inuidiosum, & detestabile est.

Metus plurimum cōfert ad diligētiam custodiendam.

Magnum exercitum sæpe fugat timor, & hostium impetus.

Natura docet quæ timenda sunt.

Pedibus timor addit alas.

Plus in timendo est mali, quàm quod timetur.

Quem metuunt oderunt, & perijsse expetunt.

Quidquid timetur citiùs euenit.

Stultum est timere quod vitare nō pōt.

Sapiens metuendo omnia vitat mala.

Timiditas homines deterret à turpib'.

Timor est testis nequitiæ impiorum.

Timidos nulla arma, nulla texerint sat męnia.

Timor pęnam habet, amor suauitatē.

Timidi colores mutantur aliter alias.

Timor sine spe in disperationem precipit.

Timidi est optare necem.

Vires subtrahit ipse timor.

Vbi est timor est etiam pudor.

Vtrāq; timidi est velle, & nō velle mori.

Toleratio.

Feras, qđ lædit vt q̄ prodest proferas.

Non ſcandit ad cęlũ tribulatióne carẽs.
Niſi per tribulationes itur ad aſtra.
Omnia breuia tolerabilia eſſe debent, etiam ſi magnã.
Qui ſeminat in ſpinis, in exultatione (metet.
Quod neceſſe eſt fer, bonique conſule.
Quod fuit durum, pati meminiſſe iucũ-dum eſt.
Tolerabilius eſt aduerſa audire, quàm videre.
Tolera ratione pręſentem calamitatẽ.
Tolerare pro patria glorioſum eſt.

Totum.

Plus sẽper in ſe cõtinet, quod ex minus.
Totum habet medium principium & finem.
Totum nihil aliud, quàm congregatio (partium.

Tranquillitas.

Tranquillo mari eſt aptus quilibet gubernator.
Tranquillitas animi à bona conſcientia naſcitur.
Trãquillis reb. quę sũt aduerſa cauato.
Trãquillitas maris iterũ doctilos petit.

Tribulatio.

Afflictio optimũ quãdoq; remediũ eſt.
Abſque perſecutione nullus ſeruus erit Dei.

Deus

Deus nos flagellat idoneis temporibus.
Non nisi per tribulationē itur ad cœlū.
Quisqꝫ erit sine cruce, erit & sine luce.
Quem diligit Deus flagellat.
Que nos premunt ad Deum nos ire cō-
pellunt.
Rebus in angustis facile est cōtemne-
re vitam.
Fortiter ille facit qui miser esse potest.
Tribulatio cordis est merces pęnitētis.
Vasa figuli probat fornax, & homines
iustos tentatio tribulationis.

Tristitia.

Caret semper ægritudine sapiens.
Ægritudo est opinio mali præsentis.
Ægritudo lacerat, exest, planeqꝫ cōficit.
Ægritudo hominem somno priuat.
Melancholici natura sunt ingeniosi.
Melius est corpore, quàm aīo ęgrotare.
Merores hominibus pariunt morbos.
Melancholici naturaliter semper indi-
gent medicina.
Nō minus homini tristitia, quàm tinea
ligno nocet.
Perturbatio est contra rationem & na-
tura animi commotio.
Tristitia somno mitigatur.
Tristibus Deus semper læta miscit.

Tristitia ægritudinum est maxima.
Tristis ex propinquo habet iram.
Tristitiam omnem pellit philosophia.
Vis nunquam esse tristis? bene viue.

Turpitudo.

Corporis deformitas non fœdat animũ.
Nihil est malum, nisi quod turpe aut vitiosum est.
Oĩa sic facito ceu neminem celaturus.
Pulcra facie sæpe inueni pessimos.
Turpis bonis actionibus naturæ compenset defectum.
Turpia facta sunt & turpia dictu.

Tyrannis.

Diu durare nequit vis tyrannica.
Execrabilis & breuis est vis tyrannica.
Fiscus exaustus replendus est innocentium bonis.
Fidit tyrannus, non nisi mercenarijs.
Opulentia tyranni est subditorum paupertas.
Publicum donare plebi, gradus est ad tyrannidem.
Qui ex rapinis offert sacrificium, tyrãnus est.
Qui petit custodiã aspirat ad tyrãnidẽ.
Regni transitus tyrannis est.
Sapientes inuisi sunt tyrannis, quod no-

noluntreis seruire.

Tyrannus suam, rex subditorum vtilitatem spectat.

Tyrannorum tanta est in initio dexteritas, vt eorum dolos nemo intelligere queat.

Vanitas.

Cuncta, risus, puluis, nihil.

O curas hominum, ò quantum est in rebus inane.

Optare vanũ est, quod habere nequit.

Puluis & vmbra omnes sumus.

Quam sunt vanæ spes, & cogitationes humanæ.

Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.

Varietas.

Est iucundum, id quod est varium.

Nũc pluit, & claro nunc Iuppiter æthere fulget.

Omne varium est sensibus delectabile.

Varietas satietatem & fastidium in rebus aufert.

Venia.

Facilitas veniæ causa est delinquendi.

Ignosce inimicis, Deum si vis tibi ignoscere.

Impunitas inuitat homines ad malè agendum.

Qui de malis pænas non ſumit, bonos iniurijs afficit.
Si imbecilior eſt qui te ledit parce illi, ſi fortior tibi.
Vltione ſemper melior fuit venia.
Vnius ſupplicium multorum improbitatem coercet.

Venter.

Animalia parum ſe mouentia ventre pingueſcunt.
Ieiunus venter non audit verba libẽter.
Magiſter artis, & ingenij eſt largitor venter.
Perdit repentè vẽter, quidquid accipit.
Vẽtri obedietes ĩter bruta enumerãdi.
Venter ſaturus inſoleſcit.

Venus.

Crebra venus neruos,animum,vim,lumina, corpus.
Debilitat,molit, ſuripit, orbat,edit.
Incipientibus venerem vox mutatur in virilem.
Suſtentata verns gratiſſima:frigore ſoles,
Sole iuuant vmbræ,grata fit vnda ſiti.
Sine cerere & bacchos frigeſcit venus.
Tam hyeme, quàm æſtate venus letale venenum eſt.

Viri

Viri vbi ad vxoré ventũ est, fiunt senes.
Venus virtutem disgestiuam maximè prosternit.

Ver.

Bruma niues profert, flores sunt veris amęne.
Temporibus veris modicum prandere iuberis, at calor ęstatis dapibus nocet immoderatis.
Autumnus fructus caueas, ne sint tibi luctus. De mensa sume quantumuis tępore brumæ.
Vere soluuntur mortales ex brumali carçere.

Verbum.

A verbis ad verbera sæpe homines reducuntur.
Ambitiosa verbrum copia orationem reddit obscuram.
Et semel emissum volat inreuocabile verbum.
Non opus est verbis, vbi rerum testimonia adsunt.
Non satis est tutum mellitis credere verbis.
Verbis inaniter iactes, vbi rebus opus est.
Verbis homines, funibus cornua ligan-(tur.

Veritas.

Amicus Plato, amicus Sacratos, sed magis amica veritas.
Cum adsit virtus vestigia quæris?
Finitima sunt falsa veris.
Lingua errans interdum vera dicit.
Nimium altercando veritas amittitur.
Non omne quod videtur verum est.
Non possimus veritatem sine causa cognoscere.
Obsequiū amicos, veritas odium parit.
Rumor mora senescit, crescit veritas.
Res falsas, si credas vice veri est.
Veritatis cognitio, est animæ cibus.
Venit interdum veritas in lucem, non quæsita.
Veritas in occulto latet.
Veritas laboratur sæpe, extinguitur nunquam.
Veritatis inuestigatio est hominis proprium.
Verum dicere periculo caret.

Victoria.

Bis vincit, qui se in victoria vincit.
Ciuilis omnis funesta est victoria.
Clarior victoria est, quò clarior est quē viceris.
Cura duci sit, vt minima ciuium iactu-

ra paretur victoria.
Est stãtium, & non fugentium victoria.
Eluitur omnis dedecus victoria.
Facilè est vincere non repugnantem.
Hectora qs noscit, fęlix si Troia fuisset
Publica virtutis per mala via facta est.
Ibi est victoria vbi est concordia.
Longa belli præparatio celerem facit victoriam.
Non est victoria gloriosa, nisi fuerit laboriosa.
Nunc fortis, nunc virtutis est victoria.
Nulla speciosior est victoria, quàm quę aperta virtute obtinetur.
Quodcũque licet facere victoria licet.
Quæ parta facilè est, temnitur victoria.
Qui armis vincit à vitijs sępe vincitur.
Sæpius incautæ nocuit victoria turbæ.
Sectare prędam destruere est victoriã.
Sæpe plus victoria perdit, quàm quæsiuerat.
Victoriam assequi nihil est, si victoriã nescis vti.
Victoria magno empta, non victoriã, sed calamitas.
Victoria dulcedo excludit oĩs molestiæ sensum.
Vera victoria quæ salua fide & integritate paratur.

Vbi pugna dura, ibi clatior victoria.
Victoria vti honesta, alia est victoria.
Victoria est semper insolens.
Victoria &c. honor in rebus honestis ponatur.

Victus.

Melius à ciue spoliari, quàm ab hoste venire.
Spoliare victos fas est iure bellico.
Vna salus victis nullam sperare salutẽ.
Victo solet esse solatium ab hoste strenuo vinci.

Vidua.

Minime docilis est vidua ad illa q̃ velis.
Mulier priuata viro, priuata est vita.
Nulla vidua habet defensorem.
Si amas viduam adde diuitias, alioquin ne ducas.
Nam animal pessimum est vidua.
Vidua in concupiscentia grauius, quàm virgo peccat.
Viduę vacare dẽnt, pręceteris orationi.

Vigilantia.

Rempublicam administrantis semper interest vigilare.
Vigilantia & labore opus est ad vitam rectè gerendam.
Vigilandam est semper, multæ sunt insidiæ dolosi.

Vigilandum eſt bonis, ob malorum inuidiam & prauitatem.
Vigilantiæ grux eſt ſimbolum.
Vigilando agendo operando quod poſſis, paratur è cælo fauor.

Vindicta.

Frater fratris necem vlciſcitur.
Ineſt & formicis ſua bilis.
In vlciſcendis vitijs, ſæpe crudelitas fit, & iuſtitia putatur.
Maxima vindicta eſt ignoſcere.
Nobiliſſimũ vindictæ genus eſt parcere.
Nobile vindictæ genus eſt ignoſcere victo.
Sępe vindicta fuit pernitioſa vindicatori.
Si vis vindicare ſile, & ei funeſtam dediſti plagam.
Vindicta in corde poſita eſt nocentior vipera.
Vindicta nemo màgis gaudet, quàm fœmina.
Vltio vltorem vocat, & cædes cædes.
Vindicta à magnanimis procul.

Vinum.

Bacchus hoſtis domeſticus eſt.
Cordis feneſtra nõ ſinit clauſas merũ.
Cauendum eſt vinum, quod non ſitientem inuitat.

Capi-

Capitale Romanis fuit mulieribus vinum attingere.
Fecundi calices, quẽ nõ fecere disertũ.
Hominem illico diuersa vina inebriãt.
Gratiùs ex ipso fonte bibuntur aquæ.
Immoderatum merum nos parum sapere cogit.
Inter pocula non est admonendum.
Inuitamentum libidinis est vinum.
In ira, in vino, in puero semper veritas.
Liberis nocet potare vinum.
Largiùs fruere baccho, si citò vis fieri senex.
Minus cęteris fęminę in vino capiũtur.
Multos merum, plures felicitas obruit.
Nocte nocent potæ, sine noxe luce bibuntur.
Non adest hilaritas absente baccho.
Obliuionis vtique bacchus est parens.
Optimum meri est medium, olei summum, melis infimum.
Optimum fit vinum ætate, oleum pessimum.
Perdidisti vinum infusa aqua.
Pueri vsque ad decimum annum, vinũ ignorent.
Tres aquę partes in vino est mixtio optima.
Vinum vetus, & amici sunt suauissimi.

Vina

Vina sitim sedent, natis venus alma creandis.
Vino forma perit, vino corrũhitus ętas.
Vinum immodicè sumptum est malorum causa.
Vini hilaritas senectutis minuit molestias.
Vinum est mors memoriæ, & corporis infirmitas.
Vinum vetus lauda, nouasq; fabulas.
Vinum immoderatè sumptũ est venenum, moderatè est medicamentum.
Vinũ modicè sumptum accuit ingeniũ.
Vinum est remedium aduersus senectutis duritiem.
Vinum facundiæ, & inuentionis pater.
Vinum sit clarum vetus subtile maturum, Sit bene lynphatum soluẽs, moderamine sumptum.

Violentia.

Nil violentum durabile.
Nemo inuitus bene agit.
Nulla res facilis est, si inuitus facis.
Violentia comites habet inimicitiam, & periculum.

Virginitas.

Affinitas perit quasi cum filia.
Cãdida virginitas quàm pulcro in corpore præstat.

Nigraque luxuries, quàm pulcro in corpore fætet.

Custodi filia, ne inuenta, occasione, se obutar.

Inuptas opus est cura asseruare puellas. Peruigilis laqueos vndique tendit amor.

Materna vitia afferunt virgines.

Nulla virgo dicenda mente corrupta.

Virgines mali ne adeant, arceas etiam bonos.

Virginem habeto, tuos vt discat sedula mores.

Vt corpus teneris, sic mens infirma puellis.

Virginitas est soror angelorum, & libidinum victoria.

Virginem decet simplex cultus.

Virgo etiam eunucos vitet.

Virginitas difficiliter seruatur.

Virgo ieiunet, humilis sit, & lateat.

Virgo vaga raro probatur.

Virgines angeli sunt in terris.

Virgines non sunt omnes, quæ simulant virginitatem.

Virginitas est rosæ similis.

Virtus.

A viris virtus nomen mutuata est.

Ani-

Animi totidem vitia sunt, quàm virtutes.

At pulcrum eſt digito monſtrari, & dicier, hic eſt.

Creſcit in aduerſis virtus.

Ei non multum poteſt obeſſe fortuna, qui ſibi firmiùs in virtute, quàm in caſu ſuum pręſidium collocauit.

Ficus ficus ligonem ligonem vocat.

Infelix virtus, & ſolis prouida verbis Fortunam in rebus cur ſequeris dominam?

Ipſa ſe virtus ſatis oſtendit.

Ingloria eſt virtus citra periculum.

Marceſcit ſine aduerſario virtus.

Magno vbique prętio virtus ęſtimatur.

Magna virtus eſt cum fęlicitate luctari.

Nec in domo, nec in ciuitate diuite habitat virtus.

Nec eripi poteſt à fortuna virtus, nec dari.

Nulla eſt ſine labore virtus.

Nihil virtute amabilius.

Nullum tigurium nullam virtutem reſpuit.

Non ſunt audiẽdi, qui virtutem duram & quaſi ferinam eſſe volunt.

Non

Non est virtus non posse peccare, sed nolle.
Nulla possessio, nulla visauri, quàm virtus ęstimanda est.
Nulla præclusa est virtus, oībus patet.
Omne virtus in actione consistit.
Omnis virtus vnita est fortior dispersa.
Omnes bene viuendi rationes in virtute sunt collocandæ; propterea quód sola virtus in sua potestate est: omnia præter ea subiecta sunt fortunæ dominationi.
Orbata marcet virtus aduersario.
Post multa virtus opera laxari solet.
Propter virtutem, iurè laudamur, & in virtute rectè gloriamur.
Pulcra est consertatio, vbi de virtute tractatur.
Quicunque amant virtutem amant, & Deum.
Qui non pergit in via virtutis aufertur (retro.
Rara quidem est virtus, quàm non fortuna gubernat.
Quæ maneat stabili cū fugit illa pede.
Sed neque mutatur nigra pice lacteus humor.
Nec quod erat cādens fit terebyntus (hebur.
Sua cuiq; est dos, sua cuique est virtus.
Soli-

Solida virtus naſcitur magis, quàm fingitur.
Singulę virtutes magno ſudore parãtur
Sępe ĩ puſillo corpore magna virtus eſt.
Sudore virtus quæritur non otio.
Sola virtus non datur pretio.
Tẽporib. noſtris virt⁹ depreſſa tenetur.
Et auaritia philoſophiæ præponitur.
Tardis mẽtibus virtus non facile committitur.
Tamquam ad aſilum ad virtutem eſt confugiendum.
Tolli poteſt fortuna, virtus non poteſt.
Virtus hoĩbus inſtituenda & perſuadẽdo nõ minus, quã vi, & metu traditur.
Vtere virtute, non viribus, neque dolo.
Vilius argentũ eſt auro, virtutib. aurũ.
Virtus in hoſtibus etiam in admiratione eſt.
Virtus eſt loquax, non tantum ſe oſtendit, ſed ingerit.
Virtus libris expreſſa, quodammodo picta virtus eſt.
Vt roſas inter ſpinas, ſic virtus inter malos.
Virtutem præſentem odimus, amiſſam quærimus. (dulces.
Virtutis radices amaræ, fructus verò
Vir-

Virtus nobiscum tumulum ingreditur, sed nos postea educit tumulo.
Virtutis merces gloria est.
Virtus inuisibilis immortalis Dei filia.
Virtus est vitium fugere, & sapientia prima est stultitia carere.
Virtus est fortuna comes.
Virtuosa sunt landanda, vitiosa vitupe-randa.
Virtus duplex moralis, & intellectiua.
Virtus faciliùs ad vitium, quàm vitium ad virtutem transit.
Virtutis laus in actione consistit.
Vera virtus non eget alienis preconijs.
Virtutis via ardua est, & laboriosa.
Virtus potest ęgrescere, mori nō potest.
Virtus vitiumque eiusdem non sunt pe-ctoris.
Virtutem egestas, vitium diuitię tegūt.
Virtute vera Roma vicit, non dolo.
Virtus & ferocia subditorū regib. īuisa.
Virtus affectio animi est constans con-ueniensq; laudabiles efficiens eos, in quibus est, & ipsa per se sua spōte se-parata, etiam vtilitate laudabilis.
Virtus sine sapientia est periculosa te-meritas.
Virtutem posuere dij sudore parādam.
Vir-

Virtutis habitus ex frequentibus actionibus fit.
Virtus debilitata amplius debilitatur.
Virtus est optimus habitus mentis.
Virtute præditi soli sunt diuites.
Virtutem etiam in hostibus diligimus.
Virtus prope vitia magis se attollit.
Virtus maturescit, senescentibus vitijs
Virtus semper odium parit.
Virtus eximia etiam impios rapit in amorem.

Vis.

Ars vim, ingeniũ fortitudinem superat.
Absque consilio vis, aut parum, aut nihil valet.
Nihil ex arbitrio virum feceris, tyrannicum est respicere quantum possis, & non quantum licet.
Nullus supra vires periculum facias, nã hoc temeritatis est.
Nulla tanta vis, quæ ferro aut viribus debilitari non queat.
Plus est pręsidij in consilio, quàm in viribus.
Vires hominum nullæ sũt apud Deum.
Vis consilij expers mole ruit sua.
Vbi vis satis non est adhibenda est astutia.

Vis minor naturaliter maiori cedit.

Visus.

Plus mouent quæ videntur, quàm quæ audiuntur.

Quę videntur temporalia sunt, quę non æterna.

Res visibiles videntur aere mediante lucido.

Visus est sensuum præstantissimus.

Vita

Animæ & corporis dulce consortium.

Æterno mixtā luctu mortalibus olim. Vitam constituit diuum pater atquæ hominum rex.

Dimidio vitæ mortales viuunt.

Humana vita somno similima est.

Homini fortunato breuis est vita.

Innocens vitam agit securam.

Inter homines, non inter arbores, est vera vita.

Lusus fortunæ est vita hominum.

Longè miserius est apud suos ciues cōtumeliosè vitam ducere, quàm apud alios inquilissimus esse.

Maximam laudem concinat summa vitæ puritas.

Militia est vita hominum super terram.

Mo-

Momentanea vita delectat, æterna cruciat.

Melior est mors, quàm vita amara.

Non viuit, qui in perpetuo metu mortis viuit.

Nō hac ppetuis in terra viuimus annis,
Verum quæ patria est nostri super astra locatur.

Nihil est rectè viuere, nisi honeste viuere.

Nil vitæ breuitate melius.

Nulla res est luce pulcrius.

Nemo rectè vitam regit, nisi eam contemnit.

Nulla vita absque dolore comite.

Nihil sapere est vera vita iucūdissima.

Periculosa est omnis vitæ mutatio.

Qui nihil habet in vita iucundius vita, is cum virtute vitam nō potest co'ere.

Quid vita nisi punctum temporis?

Quid vita nostra nisi animæ ergastulū.

Rebus in angustis facile est contemnere vitam.
Fortiter ille facit, qui miser esse pōst.

Vita felix est vita solitaria.

Vita factis, non sermonibus illustrāda.

Vita bona non tempore, sed actione mensuratur.

Vt

Vt enim in vita, sic in oratione, nihil est dificilius, quàm quid deceat videre.
Vitam regit fortuna, non sapientia.
Viuere nostrum est militare.
Vita mortalium est per quàm breuis.
Vita hominum est inter vitã angelorũ & pecudum.
Vita fortunis egens non est vita.
Vita cõtẽplatiua est lõgè melior actiua.
Vitam non annis, sed operibus mentiũtur sapientes.
Vita animalis est calidum & humidum.
Vita vitæ nomen habet, sed re vera labor est.
Vita est mãsio animę in calido naturali.
Vita nostra similis est aquæ bullæ.
Vita est breuis atamen dulcis.
Vita non est vita, sed calamitas.
Vita solitaria est bonis paradisum.
Vita solitaria est vera scola sapientiæ.

Vitium.

Age quæ iusta sunt, & à vitio abstine.
Amici vitia, si feras, facies tua.
Crescente potentia, crescit vitium.
Ex vitio alterius sapiens emendat suũ.
Fallit homines vitium spetie virtutis.
Haud facile regimus vitia, quæ à pueris nobiscum adoleuerunt.

Ho-

Homines magis ad vitia, quàm ad virtutem proni.

Non coeunt vitia cum virtutibus.

Pacem cum hominibus, bellum cum vitijs habe.

Pluit vitium, vbi pluit aurum.

Qui armis vincit à vitijs sæpe vincitur.

Sponte reuertuntur vitia intermissa.

Via vitiorum lata est, & decliuis.

Vnicuique dedit vitium, natura creato.

Voluntas.

Apud Deum voluntas pro facto reputatur.

In arbitrio nostro est bene, maleque facere.

Pro facto valet bona, vel praua intẽtio.

Si desunt, vires tamen est laudanda voluntas.

Voluntati nec leges nec principes imperari.

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno.

Volens omnia nihil amplectitur.

Voluptas.

Amplecti voluptates, fœminarum est.

Cui voluptas est cura ventrem habet Deum.

Capra petit cythisum, sequitur lupus ipse capellam.

Frangit voluptas arma, quæ nõ vicerũt.
Facile homo choibet iram, quàm voluptates.
Hamus pisces, voluptas mortales capit.
In voluptatis regno nequit consistere virtus.
Impedit consiliũ voluptas, & est rationi inimica.
Luxus & otium corrumpunt naturam.
Muscæ sequuntur mel, cadauera lupi.
Mortis est fabricatrix voluptas.
Nulla est voluptas, quæ assiduitate sui fastidium non pariat.
Necessitate non voluptate vtendum.
Nos amplectitur voluptas, vt strãgulet.
Nõ est philosophi voluptati indulgere.
O nulla pestis capitalior hominibus voluptate.
Qui virtute potiri desiderat voluptates fugiat.
Refrenationes sunt voluptatum medicinæ.
Semper famem habet voluptas.
Trahit sua quemque voluptas.
Voluptas animum à virtute detorquet.
Voluptas est iucũdus in sẽsibus motus.
Voluptas emollit viros indomitos.
Voluptati repugnare difficile est.
Vo-

Voluptatibus interdum animi ægritudines leuantur.

Voluptas Annibalem vicit.

Voluptatis morbi vsuræ sunt.

Voluptates commendat rarior vsus.

Voluptates facie blandiuntur, tergo cruciant.

Vis ciborum voluptatem contemnere? exitum specta.

Vnguentum in homine arguit mollitie.

Voluptates tanquam syrenæ fugiendæ.

Voluptates formosus difficilè frænat.

Votum.

A Deo stulta vota minimè exaudiuntur

Immemores solent esse homines voti compotes.

In aduersis faciunt homines vota.

In prosperis Dei obliuiscuntur.

Vox.

Subtilitas & vocis crassitudo fit, secundum arteriæ vocalis largitudinem.

Vox est percutio aeris inspirantis.

Vocem populi vocem Dei dicitur esse.

Vox est cordis voluntatis nuntium.

Vsus.

Fructus atrectatione manũ minuitur.

Guta cauat lapidem, consumitur annulus vsu,

Et teritur pressa vomer aduncus humo.

Guta cauat lapidem, non bis sed sæpe cadendo,
Sic homo fit doctus, non bis, sed sæpe studendo.

Nemo sine vsu & exercitatione quidquam assequi potest.

Non timentur, quæ ex vsu sunt.

Periculosũ est canes intestina gustasse.

Qui semel imbuerit, nugas nutricis amabit.

Rerũ magister vsus omnium optimus.

Vsus est eloquentiæ magister optimus.

Vsus frequens omnium præceptorum pręcepta superat.

Vsura.

Similis est pecunia vsurarij morsui aspidis, percussus enim ab aspide, quasi delectatus vadit in somnum, & per saporis suauitatem moritur.

Vsurarius super omnes mercatores est maledictus.

Vrbs.

Aut manu, aut situ, aut vtroque vrbs munienda.

Vrbs munita viris non eget muris.

Vrbiũ salus à præmijs & pænis pendet.

Vrbis

Vrbis anima sunt leges, & magistratus.

Vtilitas.

Coquus non curat caudam, sed pinguedinem.

Nihil vtile, quod parum honestum videri potest, ducitur.

Nemo est, qui vtilitatem fugiat.

Omnes optant, quod sibi vtile est.

Qui inutilis est omnibus, sibi vtilis esse non potest.

Vtile non debet per inutile vitiari.

Vtilitatem alienam, quisque curat, minus, quàm suam.

Vulgus.

Ad deteriora est semper vulgus promptior.

Fluctu magis mobile vulgus.

Nec dolendum iniurijs, nec gaudẽdum laude vulgi.

Opifices & tabernarij sunt ciuitatum feces.

Optimæ rei cuiusque iudex vulgus pessimus.

Pauca vulgus veritate, multa opinione æstimat.

Quouis in certamine parti vulgus peiori fauet.

Scinditur incertum studia in contraria (vulgus.

Semper quę recta sunt paucissimis placent.

Turpe quidem dictu, sed si modo vera fatemur.

Vulgus amicitias vtilitate probat.

Vulgus pluris facit pecuniam, quàm sapientiam.

Vulgus veritatem ignorat, opinionem spectat.

Vulgus cupiditatibus, nō rōne regitur.

Vulgus solum propriam approbat consuetudinem.

Vulgus sentit, & non intelligit sensum.

Vultus.

Frons, oculi, vultus persepe mētiuntur: oratio verò se pæssimè.

Fronte ac vultu simulatio facilimè sustinetur.

Heu quam difficile est crimen nō prodere vultu.

Vultus ac frons sunt animi ianua.

Vultus persæpe indicat mores.

Vulnus.

Cum dolore sunt abscindenda, quæ leniter sanari non possunt vulnera.

Honestè accepta sunt pectore vulnera.

Immedicabile vulnus ense resecandum est, ne pars syncera trahatur.

Vul-

Vulnera circularia tardius sanantur.

Vulnera dum sanat, dolor est medicina doloris.

Vxor.

Amicos existimet vxor, quos maritus existimat.

Auinctus nuptijs nõ amplius liber erit.

Boni sunt cum vxore iucundissimi dies, alter cum ducitur, alter cum mortua affertur.

Breuis amor nouarum coniugum, corporis forma conflamatus.

Coniugem ama, tuarum fortunarum sociam.

Cum vxore ne contendas, ne ve ei multum fidas.

Coniugum disentio totius domus perturbatio.

Coniunx marito in ægritudinibus & in sinistra fortuna suauissima.

Cum vxore, præsentibus extraneis, nec iurgandum, nec blanditijs agẽdum.

Dici potest vxor necessarium malum.

Dum morata est vxor, satis est dotata.

Dos non facit faustum coniugium, sed virtus.

Domum o beata, vbi vxor sentit cum viro.

Frequentes vxoris, & viri offensæ matrimonialem amorem extingunt.

Faciles coniugum sunt recõciliationes.

Hostibus eueniat malam habere vxorem.

Indotata est in potestate viri.

Intimi est amoris coniugum accusatio.

Inter socrus & nurus vetus est bellum.

Morosa & discors vel mortua litigat vxor.

Mulieris facilitas est, si diligitur à marito.

Mulier cũ priuatur viro, priuatur vita.

Non conuenit iuuenis coniux seni viro.

Non venustas, sed virtutes oblectent maritos.

Puella non dotata erit modestior.

Prosperis dubijque rebus mulier, sumitur comes.

Præstare maritum vxori par est, non enim, vt dominus pecori, sed anima corpori.

Præsentem maritum amare oportet, mortuum missum facere.

Primæ nuptiæ sunt meliores, quàm secundæ.

Si voles apte nubere, nube pari.

Silentium & familiæ cura decet vxorẽ.

Sua

Sua cuiq; ſponſa videtur pulcherrima.
Seruire ſibi dotata quæuis poſtulat.
Sponſa ſine dote non habet loquendi poteſtatem.
Societas ſecndum naturã maximè conuenit mari, & feminæ.
Si quis pauper vxorem habet pecunioſam dominam, non vxorem habet.
Senectam & , nuptias deſideramus, adeptas odimus.
Summa nuptiarum poteſtas in patre poſita eſt.
Sola vxor ante nuptias non probatur.
Vxor ſine dote pannus eſt in purpura.
Vxorem quære firmamentum familiæ.
Vxoris vitium eſt coniugi ferendum.
Vxor hoſtis eſt in vita, quæ ad virum nuptum datur.
Vxorem æqualem ducito, & requiem habebis.
Vxor, quæ pudicitiam amiſit, omnia ſimul perdidit.
Vxoris eſt dos prima morigeratio.
Viro indigenti conſilium, & ſolatio eſt vxor.
Vxorem diuitem ferre eſt tormentum.
Vxorem pauperem alere difficile eſt.
Vir caſtum vxorem facit caſtam.

Vxor

Vxor viri moribus, & fortunæ cōsonet.

Vxoris admonitio habet voluptatem.

Vxor sana mente, marito irato & clamante silet, silentem alloquitur.

Vxorem æqualem elige, nam si clariorem te duxeris, & ipsam, & suos dominos habebis.

Vxori non est temere credendum.

Vxor coniuncta secondo marito, prioris odit familiares.

Vitium vxoris, vtcunque sit, est tolerandum.

Vxor pulcra est suspitionis plena.

Virgnem habeto, tuos vt discat sedula mores.

Zelus.

Non est perfectus amor, nisi zelotipus.

Qui verè amat die ac nocte zelo afficitur.

Zelus pietatis suauiter ardet, efficaciter explet.

Zeli causa est perfectus amor.

FINIS.

